

N:o 22.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, med förslag till lag angående försäkring för beredande af pension vid varaktig oförmåga till arbete; gifven Stockholms slott den 14 januari 1895.

Under åberopande af bifogade statsrådsprotokoll¹ öfver civilärenden, vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att antaga närlagda förslag till lag angående försäkring för beredande af pension vid varaktig oförmåga till arbete.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

O S C A R.

V. L. Groll.

Förslag till Lag

angående

försäkring för beredande af pension vid varaktig oförmåga till arbete.

§ 1.

I ändamål att pension vid varaktig oförmåga till arbete må vardas här nedan i § 2 nämnde arbetstagare beredd skola dessa, män och qvinnor, från det de fyllt aderton år försäkras enligt de närmare bestämmelserna i denna lag.

Varaktig oförmåga till arbete skall anses vara för handen hos den, som befinnes till följd af ålderdom, kropps- eller sinnessjukdom, vanförhet eller lyte vara ur stånd att genom sådant arbete, som motsvarar hans krafter och färdigheter, vidare sig försörja, eller som fyllt sjuttio år.

§ 2.

Mom. 1. Arbetstagare, hvilka enligt denna lag skola försäkras, äro hos arbetsgifvare anstälde:

1) arbetare, gesäller, lärlingar, tjenstehjon, statkarlar samt andra, hvilka i fråga om anställningen äro med dem jemförliga;

2) biträden vid utöfvande af handel, näring eller yrke, hvilka icke afses i 1), samt arbetsförmän (verkmästare, inspektorer, rättare o. d.), derest aflöningen ej uppgår till ett tusen åttahundra kronor, för år räknadt.

Mom. 2. Såsom med försäkringspligt förenad anställning skall jemväl anses tillfällig sysselsättning, derest arbetstagaren varit under alla söckendagar i en kalendervecka hos samma arbetsgifvare sysselsatt.

§ 3.

Är gift man försäkrad enligt denna lag, skall hustrun, äfven om hon icke sjelf är enligt § 2 försäkringspliktig, ändock anses försäkrad och sålunda vara berättigad att, enligt hvad här nedan närmare stadgas, åtnjuta pension vid varaktig oförmåga till arbete.

§ 4.

Försäkringen omfattar ej i statens eller kommuns tjänst anstälde tjänstemän eller betjente; ej befälhafvare eller besättning å fartyg; ej dem, som för sin anställning icke åtnjuta annan ersättning än fri bostad eller fritt underhåll eller båda dessa förmåner; ej heller dem, som uppenbarligen äro till arbete varaktigt oförmögne.

Försäkringen omfattar ej heller dem, som, då denna lag träder i kraft, fyllt fyrtio år; dock gälle i fråga om försäkrad mans hustru stadgandet i § 3 oberoende af hustruns ålder.

På Konungens pröfning ankomme, om och under hvilka vilkor medlem af pensions- eller lifrättestanstalt må kunna från försäkring enligt denna lag undantagas.

§ 5.

De försäkrade indelas i tre pensionsklasser, hvilka omfatta:

Första pensionsklassen: män, hvilkas kontanta aflöning för vecka uppgår till tio kronor eller derutöfver;

Andra pensionsklassen: män, hvilkas kontanta aflöning för vecka ej uppgår till tio kronor; samt

Tredje pensionsklassen: qvinnor.

§ 6.

För hvarje kalendervecka, under hvilken med försäkringspligt förenad anställning egt rum, skall pensionsavgift erläggas:

inom första pensionsklassen med fyrtio öre;
inom andra pensionsklassen med tjugufem öre; och
inom tredje pensionsklassen med femton öre.

För den, som åtnjuter pension enligt denna lag, skall, ändå att han innehar med försäkringspligt förenad anställning, pensionsafgift ej erläggas.

§ 7.

Blifver den, som innehar med försäkringspligt förenad anställning, på grund af sjukdom till arbete oförmögen, vare han, derest pensionsafgifter derförinnan erlagts för tillhoppa minst tvåhundra sextio veckor, samt sjukdomen icke ådragits uppsåtliga eller vid föröfvandet af brott, därför straff blifvit af domstol honom ådömdt, berättigad att för hvarje hel kalendervecka, oförmågan varat, dock ej utöfver ett år, få pensionsafgift sig tillgodoräknad såsom om den blifvit för honom erlagd. För män skall dervid beräkning ske efter andra pensionsklassen.

§ 8.

Är försäkrad man gift och är ej hustrun på grund af egen anställning försäkringspliktig, skola de under äktenskapet för mannen erlagda eller honom enligt § 7 tillgodoräknade pensionsafgifter anses såsom erlagda jemväl för hustrun, dock ej i annan klass än den tredje.

§ 9.

Mom. 1. De i § 6 omförmälda afgifter skola gäldas af arbetstagaren och arbetsgifvaren sålunda, att arbetstagaren bidrager med tjugufem öre i första, femton öre i andra och tio öre i tredje pensionsklassen och arbetsgifvaren med återstoden, eller således med femton öre i första, tio öre i andra och fem öre i tredje pensionsklassen.

Mom. 2. Arbetsgifvare, hvilken för ett år icke påförts annan bevilning än antingen för fastighet till värde af högst tre tusen kronor eller för inkomst af kapital och arbete, uppgående till högst åttahundra kronor, må ega att af statsmedel återbekomma hvad på hans andel belöper af de pensionsafgifter, som han visar hafva blifvit erlagda för en hvar under samma år hos honom anställd arbetstagare, derest anmälan derom göres hos den i § 24 omförmälda pensionsnämnd i orten senast

inom två år efter utgången af det år, under hvilket afgifterna blifvit erlagda.

Såsom bevis om erlagda pensionsafgifter skall godkännas intyg derom, utfärdadt, i enlighet med fastställt formulär, i stad af magistrat eller kyrkoherde och å landet af kronfogden eller länsmannen i orten, kyrkoherden i församlingen eller kommunalstämmans eller kommunalnämndens ordförande eller ock, såväl i stad som å landet, af två män, hvilkas trovärdighet blifvit vitsordad af sådan myndighet eller person, som, enligt hvad nu är sagdt, sjelf eger utfärda dylikt intyg.

§ 10.

För det i § 11 angifna ändamål skall en hvar försäkringspliktig arbetstagare vara försedd med en pensionsbok enligt fastställt formulär.

Dylika pensionsböcker skola tillhandahållas allmänheten till pris, som af Konungen bestämmes.

§ 11.

De i § 6 stadgade pensionsafgifter skola erläggas genom infästade af pensionsmärken i den försäkrades pensionsbok, i hvilken jemväl skall införas intyg om de pensionsafgifter, som enligt § 7 skola den försäkrade tillgodoräknas.

§ 12.

Mom. 1. Pensionsmärken, hvarom i § 11 förmäles, skola genom statsverkets försorg tillhandahållas allmänheten emot erläggande af dem åsatta värden och skola vara försedda med beteckning för det år, under hvilket de utgifvits. Ej må under något år andra pensionsmärken från statsverket utgifvas än de, som bära det årets beteckning.

Mom. 2. Pensionsmärken för ett år må ej användas till erläggande af pensionsafgifter för anställning, som egt rum längre tid tillbaka än under nästföregående kalenderår.

§ 13.

Mom. 1. Det åligger arbetsgifvare att anskaffa pensionsmärken och senast, då aflöning utbetalas till arbetstagaren, ombesörja att pensionsmärken varda till behörigt belopp i arbetstagarens pensionsbok in-

fästa samt makulerade genom påteckning enligt fastställt formulär. Af de sålunda infästa pensionsmärkenas belopp skola arbetsgifvaren och arbetstagaren vidkännas hvar för sig den andel, som det enligt § 9 mom. 1 åligger honom att gälda.

Mom 2. Genom arbetsgifvarens försorg skall pensionsbok senast, då pensionsmärke första gången i densamma infästes, förses med anteckning om den försäkrades fullständiga namn, födelse-år och dag samt födelse- och boningsort. Är arbetstagaren ej med pensionsbok försedd, skall sådan på hans bekostnad af arbetsgifvaren anskaffas.

§ 14.

Har pensionsbok blifvit med pensionsmärken fullsatt eller eljest för sitt ändamål obrukbar, eller har pensionsbok förkommit, skall ny pensionsbok på den försäkrades bekostnad anskaffas och deri, på anmälan hos pensionsnämnden, införas intyg om de pensionsafgifter, som kunna visas hafva blifvit för den försäkrade inom de särskilda pensionsklasserna erlagda eller honom enligt § 7 tillgodoräknade.

Pensionsbok, som af anledning nu är sagd blifvit till pensionsnämndingifven, skall af nämnden insändas till den i § 24 nämnda pensionsstyrelse för att der förvaras under tid, som varder af Konungen bestämd.

§ 15.

Försäkrad, för hvilken pensionsafgifter ej erlagts för inalles tvåhundra sextio veckor då han fyller femtio år, vare från försäkringen skild; dock eger sådan person rätt att återbekomma det belopp, hvarmed han, jemlikt § 9 mom. 1, till de för honom erlagda pensionsafgifter bidragit, derest anmälan derom göres hos pensionsnämnden i orten inom två år från det han uppnått sagda ålder.

Rätt till återbekommande af pensionsafgifter tillkommer ej den, som är å utrikes ort bosatt.

§ 16.

Den, som varit försäkrad under minst tvåhundra sextio veckor, eger att äfven derefter, ändå att han icke innehar med försäkringspligt för- enad anställning, fortsätta försäkringen genom att erlagga de i § 6 stad- gade afgifter, dock man endast i andra och qvinna i tredje pensions-

klassen. Vid sådant fortsättande af försäkringen skola de afgifter, som för gift man erläggas, icke gälla för hans hustru.

§ 17.

Mom. 1. För åtnjutande af rätt till pension erfordras, förutom att varaktig oförmåga till arbete är för handen, att pensionsavgifter blifvit erlagda för minst tvåhundra sextio veckor, oberoende af kortare eller längre afbrott i försäkringstiden.

Mom. 2. Är varaktig oförmåga till arbete orsakad af olycksfall, som inträffat under tid, då med försäkringspligt förenad anställning af den försäkrade innehades, vare den försäkrade berättigad till pension, ändå att pensionsavgifter icke blifvit för tvåhundra sextio veckor erlagda.

Mom. 3. Har i det fall, som i § 7 afses, sjukdomen fortgått ett år, må den försäkrade åtnjuta pension för den tid, oförmågan till arbete derutöfver varar.

§ 18.

Pension skall för år utgå med ett belopp af femtio kronor med tillägg af: för hvarje vecka, för hvilken pensionsavgift blifvit erlagd eller enligt § 7 tillgodoräknad,

tio öre i första pensionsklassen;
fem öre i andra pensionsklassen; och
två öre i tredje pensionsklassen.

Skall pension utgå enligt § 17 mom. 2, beräknas densamma såsom om pensionsavgifter blifvit för tvåhundra sextio veckor erlagda, dervid de pensionsavgifter, som sålunda tillgodoräknas manlig försäkrad, anses erlagda inom andra pensionsklassen.

§ 19.

Då försäkrad man affider, skall, derest pensionsavgifter för minst tvåhundra sextio veckor blifvit för honom erlagda, uppfostringshjälp utgå för hvarje efterlevande minderårigt äkta barn med trettio kronor för år, intill dess barnet uppnått femton års ålder.

Har dödsfallet orsakats af olycksfall, som i § 17 mom. 2 säges, skall dylik uppfostringshjälp utgå, ändå att pensionsavgifter ej blifvit för tvåhundra sextio veckor erlagda.

§ 20.

Har försäkrad uppsåtligen ådragit sig varaktig oförmåga till arbete, vare hans rätt till pension förverkad.

Har försäkrad gift man af anledning, som nu är sagd, förverkat rätt till pension, må sådant ej inverka på den rätt, hustrun eljest tillkommer, eller den förmån, som enligt § 19 är tillförsäkrad hans barn.

§ 21.

Flyttar någon, som är berättigad till pension enligt denna lag, ur riket, eger han ej uppbära pension för tid, under hvilken han är å utrikes ort bosatt.

Ej heller utgår pension för tid, under hvilken pensionsberättigad undergår frihetsstraff, som ej understiger en månad, eller är å tvångsarbetsanstalt intagen.

§ 22.

Befinnes någon, som fått pension sig beviljad, icke längre vara till arbete varaktigt oförmögen, må pensionen indragas.

§ 23.

Mom. 1. Pension utgår till försäkrad från den dag, varaktig oförmåga till arbete inträdt, hvilket, då annat förhållande ej visas, anses hafva skett den dag, pensionen sökes. Uppfostringshjälp utgår från den dag, fadern affidit.

Mom. 2. Pension upphör med utgången af den månad, under hvilken pensionstagaren affidit eller pensions indragning beslutats. Uppfostringshjälp upphör med utgången af den månad, under hvilken barnet fyllt femton år eller affidit.

§ 24.

Ärenden rörande den försäkring, hvarom i denna lag stadgas, skola handläggas af en för hela riket gemensam pensionsstyrelse samt af särskilda pensionsnämnder i orterna.

Pensionsstyrelsens organisation och sättet för dess verksamhet bestämmas af Konungen.

§ 25.

Mom. 1. Hvarje socken å landet samt hvarje stad eller köping, som har egen kommunalförvaltning, utgör ett pensionsdistrikt.

Hafva två eller flera socknar på landet eller lands- och stadskommun gemensam kommunalförvaltning, skola de samfäldt såsom ett pensionsdistrikt anses.

Mom. 2. Två socknar inom samma län må ock, ändå att de hafva hvar för sig egen kommunalförvaltning, förena sig att för viss tid eller tillsvidare utgöra ett pensionsdistrikt. Beslut härom skall tillika innehålla bestämmelse om antalet ledamöter i pensionsnämnden samt om grunderna för fördelningen socknarna emellan af de i §§ 30 och 36 omförmälta kostnader.

Mom. 3. Der på grund af kommuns vidsträckthet eller folkmängd eller andra förhållanden så prövas lämpligt, må kommun fördela sig i två eller flera pensionsdistrikt. Beslut om sådan fördelning äfvensom om upphäfvande eller förändring deraf fattas, å landet af kommunalstämma och i stad af stadsfullmäktige eller, der sådana ej finnas, af allmän rådstuga.

Mom. 4. Beslut, hvarom i mom. 2 och 3 förmåles, skall underställas Konungens befallningshafvande, som eger att detsamma antingen oförändradt fastställa eller ock ogilla.

§ 26.

För hvarje pensionsdistrikt skall finnas en pensionsnämnd, bestående af en ordförande och ett jemnt antal ledamöter, minst fyra; dock må, med hänsyn till pensionsdistriktets omfattning och folkmängd, ledamöternas antal kunna inskränkas till två, derest sådan inskränkning beslutas, å landet af kommunalstämma och i stad af stadsfullmäktige eller, der sådana ej finnas, af allmän rådstuga samt beslutet varder af Konungens befallningshafvande godkänt.

§ 27.

Ordförande i pensionsnämnd och suppleant för honom förordnas af Konungens befallningshafvande för fyra år i sänder.

Uppgift å ordförandens och suppleantens namn och bostad skall till pensionsstyrelsen insändas samt i länskungörelserna införas.

Ledamöterna i pensionsnämnd jemte ett lika antal suppleanter för dem väljas hvarje gång för fyra år, å landet af kommunalstämma och

i stad af stadsfullmäktige eller, der sådana ej finnas, af allmän rådstuga; skolandet dervid iakttagas dels att halfva antalet ledamöter och deras suppleanter utses bland arbetsgifvare samt halfva antalet bland försäkringspligtige arbetstagare, dels ock att hvarje röstande har en röst. Äro två socknar enligt § 25 mom. 2 förenade till ett pensionsdistrikt, väljas lika många arbetsgifvare och arbetstagare af hvardera socknen. Der icke ledamöternas antal är inskränkt till två, skall halfva antalet af de utsedde ledamöterna, deraf lika många arbetsgifvare och arbetstagare, samt halfva antalet af suppleanterna, jemväl lika många arbetsgifvare och arbetstagare, afgå efter lottning vid slutet af andra året, från det denna lag vunnit tillämpning. Afgår ledamot eller suppleant under den för honom bestämda tjänstgöringstid, anställs fyllnadsval; och bör den sålunda valde tjänstgöra under den tid, som för den afgångne återstår.

Sedan val af ledamot eller suppleant i pensionsnämnd egt rum, har valförrättaren att om den valdes namn och bostad ofördröjligen underrätta pensionsnämndens ordförande.

§ 28.

Ordförande eller ordförandes suppleant samt ledamot eller ledamots suppleant i pensionsnämnd må endast den vara, som är i kommunen eller distriktet boende och som råder öfver sig och sitt gods samt är i besittning af medborgerligt förtroende.

Ej må annan, som blifvit förordnad till ordförande i pensionsnämnd eller suppleant för honom eller vald till ledamot eller ledamots suppleant, kunna uppdraget sig afsäga än: embets- eller tjänsteman, som af sin befattning är hindrad att uppdraget fullgöra; den, som under de fyra sistförflutna åren tjänstgjort såsom ordförande, ledamot eller suppleant i pensionsnämnd; den, som uppnått sextio års ålder; samt den, som eljest uppgifver förhinder, som, i fråga om ordförande och suppleant för honom, af Konungens befallningshafvande och eljest af vederbörande kommunalstämma, stadsfullmäktige eller allmän rådstuga godkännes.

§ 29.

Pensionsnämnd har, förutom att i allmänhet öfvervaka det stadsgandena i denna lag inom pensionsdistriktet efterleivas,

1. att afgöra uppkommande frågor, huruvida arbetstagare skall

enligt denna lag försäkras eller icke, samt om hvem som skall såsom arbetsgifvare rätteligen anses;

2. att afgöra, huruvida pensionsavgifter skola enligt § 7 försäkrad tillgodoräknas, samt ombesörja införandet i den försäkrades pensionsbok af de i §§ 11 och 14 omförmälta intyg;

3. att äfven eljest, då sådant begäres, granska pensionsbok äfvensom att, på begäran af hustru, meddela intyg om de pensionsavgifter, som enligt § 8 skola anses vara för henne erlagda;

4. att i anledning af gjorda ansökningar om pension eller uppfostringshjälp äfvensom i fråga om indragning af pension förfara på sätt i §§ 42, 43 och 44 stadgas; samt

5. att i öfrigt ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som pensionsnämnder af Konungen meddelas.

§ 30.

Pensionsnämnd sammankommer till ordinarie sammanträde minst en gång hvar tredje månad å tid och ställe, nämnden bestämmer. Dessutom må, der sådant är nödigt, extra sammanträde hållas. Till extra sammanträde kallas ledamöterna af ordföranden. Tid och ställe för sammanträde låte ordföranden kungöra i kyrkan minst fjorton dagar före sammanträdet; hvarjemte sådant ombud, som i § 52 omförmäles, skall om sammanträdet genom ordförandens försorg i god tid derförinnan underrättas.

Ordföranden och ledamöterna skola för sin inställelse vid sammanträdena af kommunen åtnjuta ersättning till belopp, som af kommunen bestämmes, och som ej må sättas lägre för hvarje sammanträde än till fem kronor för ordföranden och en krona 50 öre för ledamot.

Der två socknar äro förenade till ett pensionsdistrikt enligt § 25 mom. 2, gälle i fråga om ersättningens fördelning socknarne emellan hvad som är stadgadt i det uti nämnda lagrum omförmälta beslut.

§ 31.

Pensionsnämnd må ärende ej handlägga, der icke, förutom ordföranden, minst två ledamöter, deraf en arbetsgifvare och en arbetstagare, äro tillstädes.

§ 32.

Inträffar för ordförande eller ledamot sådant hinder, att han ej kau vid sammanträde sig inställa, åligger det honom att derom ofördröjligen

underrätta, ordföranden sin suppleant samt ledamot vederbörande suppleant; och vare sålunda underrättad suppleant skyldig att utan vidare kallelse sig infinna.

§ 33.

Ordförande, ledamot eller vederbörligen kallad suppleant, som utan af pensionsnämnden godkändt förhinder från nämndens sammanträde sig afhåller, äfvensom ordförande eller ledamot, hvilken vid inträffadt förhinder uraktlåter att underrätta suppleant, på sätt i § 32 föreskrives, skall böta, ordföranden eller hans suppleant tjugufem kronor samt ledamot eller hans suppleant fem kronor. Derest sammanträdet i anseende till de närvarande ledamöternas fåtalighet måste inställas eller upplösas, böte ledamot eller suppleant dubbelt.

§ 34.

Å pensionsnämnds ordinarie sammanträde skola till pröfning företagas de sedan näst föregående ordinarie sammanträde inkomna ärenden, som ej blifvit å extra sammanträde deremellan slutligen afgjorda; och skall ärende, ehvad det å ordinarie eller extra sammanträde till behandling företages, genast afgöras, der icke nämnden för vederbörandes hörande eller eljest i följd af särskilda omständigheter skulle finna uppskof oundgängligen erfordras. Dock skall i sådant fall ärendet bringas till slut sist å näst derpå följande ordinarie sammanträde.

§ 35.

Omröstning i pensionsnämnd sker öppet, och tillkommer hvarje röstande en röst. Äro rösterna lika delade, gälle den mening, ordföranden biträder.

§ 36.

Pensionsnämnds ordförande åligger att öfver gjorda framställningar och inkomna ansökningar hålla register enligt fastställt formulär. Han förer protokoll vid nämndens sammanträden eller är för dess ordentliga förande ansvarig, ombesörjer skriftvexlingen, emottager alla till nämnden ställda skrivelser och framställningar samt vårdar nämndens handlingar, allt utan annan ersättning, utöfver hvad honom enligt § 30 tillkommer, än godtgörelse för skrifmaterialier, postporto samt skrifvare- och räknenskapshjelp, hvilken godtgörelse skall af kommunen gäldas.

Der två socknar äro förenade till ett pensionsdistrikt enligt § 25 mom. 2, gälle i fråga om ersättningens fördelning socknarne emellan hvad som är stadgadt i det uti nämnda lagrum omförmälta beslut.

§ 37.

I det i § 36 omförmälta register skall ordföranden anteckna hvad som beträffande hvarje ärende af pensionsnämnden beslutas, hvarvid särskildt skall iakttagas, dels att för ärende, som tillika upptages i protokollet, hänvisning till detta skall ske, dels ock att, då intyg, hvarom i § 29 punkterna 2 och 3 omförmäles, införes i pensionsbok eller eljest meddelas, i registret göres sådan anteckning, att deraf må framgå antalet veckor, för hvilka pensionsafgifter sammanlagdt blifvit för den försäkrade inom de särskilda klasserna erlagda eller honom enligt § 7 tillgodoräknade under hela den tid, han varit försäkrad, äfvensom antalet veckor, för hvilka pensionsafgifter skola enligt § 8 anses vara för hustru erlagda.

§ 38.

Protokollet skall innehålla uppgift å de vid sammanträdet närvarande ledamöterna af pensionsnämnden samt i korthet angifva dels de ärenden, om hvilka icke kan erhållas tillräcklig upplysning genom anteckningarna i registret, dels ock i de fall, då omröstning inom nämnden egt rum, huru denna utfallit. Ärende angående beviljande af pension eller uppfostringshjälp eller pensions indragning äfvensom angående återbekommande af pensionsafgifter skall alltid i protokollet upptagas.

En hvar, som det åstundar, eger att af protokollet taga afskrift.

§ 39.

Registret och protokollet för hvarje sammanträde skola genast justeras; dock kan pensionsnämnd, som består af flera än två ledamöter, särskildt för hvarje gång uppdraga åt två ledamöter att jemte ordföranden justeringen verkställa sist inom åtta dagar efter sammanträdet slut.

Sedan registret och protokollet för sammanträdet justerats, åligger det ordföranden att ofördröjligen till vederbörandes kännedom anslå utdrag af registret å förut kungjordt ställe.

§ 40.

Framställning om vidtagande af åtgärd, som på pensionsnämnd ankommer, göres i fråga om ärende, som i § 29 punkten 1 säges, hos ordföranden för nämnden i arbetsorten och eljest hos ordföranden för nämnden i det pensionsdistrikt, der sökanden vistas. Sådan framställning må jemväl göras vid pensionsnämndens sammanträde. Ansökning om pension eller uppfostringshjelp samt om återbekommande af pensionsafgifter skall göras skriftligen.

§ 41.

Vid ansökning om pension skola fogas följande handlingar, nemligen:

1) prestbevis angående sökandens ålder samt, i fråga om pension åt hustru på grund af mannens försäkring, angående den tid, äktenskapet varat;

2) läkareintyg angående sökandens helstillstånd, eller, å landet, der anskaffande af läkareintyg skulle vara förenadt med synnerliga svårigheter, intyg af två trovärdige, af nämnden kände män, hvilka äro inom distriktet boende; skolande intyget, ehvad det utfärdas af läkare eller annorledes, tillika innehålla uppgift, huruvida sökanden må anses vara till arbete varaktigt oförmögen på sätt i § 1 säges; samt.

3) de handlingar i öfrigt, som erfordras till utredande af sökandens pensionsrätt.

Har sökanden fyllt sjuttio år, är sådant intyg, som i punkt 2) omförmäles, ej erforderligt.

§ 42.

Är ansökning gjord om pension och finner pensionsnämnden ansökningen ej böra afslås, skall nämnden pröfva rättigheten af de pensionsafgifter, hvilka ej förut blifvit af pensionsnämnd granskade, samt på grund häraf, åberopade handlingar och för nämnden kända förhållanden fatta beslut angående den pension, som må sökanden tillkomma.

Sedan den i § 45 stadgade besvärstid gått till ända, skall beslutet

jemte utdrag af nämndens protokoll samt de till ärendet hörande handlingarna af ordföranden insändas till pensionsstyrelsen, som har att besluta om pröfva. Beviljas pension, skall pensionsstyrelsen derå utfärda pensionsbref, som genom pensionsnämndens försorg tillställas pensionsstagaren.

§ 43.

Då fråga väckts om indragning af pension, skall pensionsnämnden gifva pensionstagaren tillfälle att i ärendet sig yttra samt efter utgången af för sådant ändamål förelagd tid insända handlingarna i ärendet jemte eget yttrande till pensionsstyrelsen, som har att deri fatta beslut.

§ 44.

Vid ansökning om uppfostringshjälp skola fogas:

- 1) prestbevis angående dagen för dödsfallet samt barnets ålder och börd; och
- 2) de handlingar i öfrigt, som erfordras till utredande af rättigheten till uppfostringshjälp.

Vid behandling af dylik ansökning skola bestämmelserna i § 42 i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

§ 45.

Ändring i pensionsnämnds beslut må af den, hvilkens rätt är af beslutet beroende, samt af sådant pensionsstyrelsens ombud, som i § 52 omförmäles, sökas hos pensionsstyrelsen genom besvär, hvilka skola till pensionsnämndens ordförande ingifvas eller i betaldt bref med allmänna posten vara till denne inkomna sist å trettionde dagen efter beslutets meddelande, den dagen oräknad, då sådant skedde.

Till ordföranden inkomna besvär skola af denne efter besvärstidens utgång, jemte utdrag af nämndens protokoll eller register samt de till ärendet hörande handlingar, äfvensom, der sådant finnes erforderligt, yttrande af nämnden, ofördröjligen till pensionsstyrelsen insändas.

Ordförande ege ock att öfver nämndens beslut anföra besvär hos pensionsstyrelsen inom tid, som här ofvan är stadgad.

§ 46.

I pensionsstyrelsens beslut må ändring sökas hos Konungen senast före klockan tolf å sextionde dagen efter delfäendet, dagen, då detta skedde, likväl oräknad.

§ 47.

Utbetalning af pension eller uppfostringshjälp verkställas å postanstalten i den ort, der pensionstagaren eller den uppfostringshjälpen tillkommer vistades, då ansökning om pension eller uppfostringshjälp gjordes, derest icke i ansökningen uppgifvits annan postanstalt. Anvisning å den postanstalt, der utbetalningen sker, skall i pensionsbrevet eller, i fråga om uppfostringshjälp, motsvarande handling lemnas. Afflyttar pensionstagare eller den uppfostringshjälpen tillkommer till annan ort, eller önskar sådan person eljest pensionens eller uppfostringshjälpens utbetalande å annan än förut angifven postanstalt, må, på ansökning hos pensionsstyrelsen, anvisning meddelas om utbetalningens verkställande å annan postanstalt.

Pension eller uppfostringshjälp må lyftas för hvarje kalendermånad efter ingången af derpå följande månad.

§ 48.

Rätt till pension eller uppfostringshjälp enligt denna lag kan ej öfverlåtas och må förty ej för gäld i mät tagas.

§ 49.

Arbetsgifvare, som underlåter att fullgöra hvad honom enligt § 13 åligger, straffes med böter från och med fem till och med femtio kronor.

§ 50.

Talan om ådömande af de i § 33 stadgade böter må väckas hos pensionsstyrelsen af ordförande eller ledamot i vederbörande pensionsnämnd äfvensom af pensionsstyrelsens ombud i orten.

Förseelse, som i § 49 omförmäles, åtalas af allmän åklagare vid allmän domstol.

§ 51.

Böter enligt § 33 ingå till den i § 53 omförmälta fond.

Böter, som eljest enligt denna lag ådömas, tillfalla till ena hälften kronan och till andra hälften åklagaren. Saknas tillgång till sådana böters gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

§ 52.

För hvarje pensionsdistrikt skall finnas ett af pensionsstyrelsen förordnad ombud; dock må samma person kunna förordnas till ombud för flera pensionsdistrikt.

Ombuden hafva att tillhandagå pensionsnämnderna med råd och upplysningar samt att i allmänhet öfvervaka försäkringsväsendets rätta handhåfvande i orterna; skolande de i öfrigt ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter, som varda dem meddelade.

Ombud eger att vid vederbörande pensionsnämnds sammanträden närvara och i öfverläggningarna, men ej i besluten deltaga.

§ 53.

Pensionsafgifterna skola ingå till en fond, som förvaltas i enlighet med de närmare föreskrifter, som derom utfärdas.

Till nämnda fond skall för hvarje år af statsmedel ingå ett lika stort belopp som sammanlagda beloppet af arbetsgifvarnes andelar i de pensionsafgifter, hvilka för samma år erlagts för försäkrade i första och andra pensionsklasserna. Detta belopp anses utgöra hvad som erfor-

dras till bestridande af kostnaden för de i §§ 3 och 19 stadgade förmåner äfvensom till betäckande af den förlust, som för fonden kan uppstå derigenom, att försäkrad för längre eller kortare tid upphör att vara i sådan ställning, som, jemlikt §§ 2 och 3, grundlägger försäkringsförhållande enligt denna lag.

Till samma fond skall jemväl af statsmedel ingå hvad som utöfver ofvan omförmälta afgifter och statsbidrag erfordras till bestridande af kostnaden för upptagande i försäkringen af män och ogifta qvinnor, som, då lagen träder i kraft, befinna sig i en ålder af från och med 18 intill 40 år, äfvensom af hustrur, hvilka, jemlikt § 4, oberoende af deras ålder omfattas af försäkringen.

§ 54.

Mom. 1. Inom fem år efter det lagen träd i kraft och sedermera minst en gång hvar tionde år skall, efter Konungens bestämmande, anställas en på vetenskaplig sannolikhetsberäkning grundad undersökning, huruvida pensionsavgifterna äro tillräckliga till bestridande af pensioner åt dem, som på grund af bestämmelserna i § 2 derefter inträda i försäkringen. Framgår af denna undersökning behof af förändring i gällande bestämmelser rörande försäkringsvilkoren, må sådan förändring ega rum endast i fråga om pensionernas i § 18 omförmälta tilläggsbelopp och efter af Konung och Riksdag derom fattadt beslut.

Med afseende å dem, som då äro försäkrade, må ändringen endast gälla för de pensionsavgifter, som derefter varda erlagda eller tillgodoräknade.

Mom. 2. I sammanhang med sådan undersökning, som i mom. 1 är nämnd, skall tillika verkställas utredning, huruvida fonden är minst så stor, att den motsvarar kapitalvärdet af alla de utbetalningar, som med dess medel skola bestridas, minskadt med kapitalvärdet af alla påräknade inkomster.

Visar sig härvid brist, skall denna ersättas af statsmedel.

§ 55.

Förutom hvad som enligt §§ 30 och 36 åligger kommunerna att gälda bestridas kostnaderna för försäkringsväsendets förvaltning af staten.

§ 56.

Till erhållande af lifränta vid sådan varaktig oförmåga till arbete, som i § 1 säges, vare det en hvar svensk man eller qvinna, som fyllt femton år, medgifvet att hos pensionsstyrelsen eller annan myndighet, som af Konungen bestämmes, erhålla försäkring genom erläggande af försäkringsavgifter, hvilkas sammanlagda belopp under ett kalenderår dock icke för någon må öfverstiga etthundra tjugu kronor. Dessa medel må icke ingå till den i § 53 omnämnda fond, utan skola såsom en särskild fond bokföras och förvaltas.

Lifräntas årliga belopp skall utgöra för hvarje erlagd försäkringsavgift en sextiondedel af avgiftens belopp för hvarje helt år, som efter avgiftens erläggande förflyter till dess lifräntan beviljas.

Beträffande försäkring, hvarom i denna § säges, lände i tillämpliga delar till efterrättelse hvad § 54 innehåller om verkställande af undersökning å vissa tider af försäkringsvilkor och fond, om ändring af vilkoren och om godtgörelse med statsmedel af möjligen uppkommen brist.

§ 57.

De närmare föreskrifter, som, utöfver hvad denna lag innehåller, finnas erforderliga för lagens tillämpning, utfärdas af Konungen.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1897.

*Utdrag af protokollet öfver civilärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms
slott den 14 januari 1895.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve LEWENHAUPT,
Statsråden: friherre ÅKERHIELM,
ÖSTERGREN,
GROLL,
WIKBLAD,
GILLJAM,
friherre RAPPE,
CHRISTERSON och
WERSÅLL.

1:o.

Departementschefen statsrådet Groll anförde i underdånighet:

Sedan Eders Kongl. Maj:t, med anledning af Riksdagens i skrivelse den 11 maj 1884 gjorda anhållan att Eders Kongl. Maj:t täcktes låta utreda om och i hvad mån åtgärder kunde finnas lämpliga för ordnandet af förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetare beträffande möjliga olycksfall i arbetet äfvensom för beredande af ålderdomsför- säkring åt arbetare och med dem jemförliga personer, den 3 oktober nämnda år tillsatt en komité med uppdrag att verkställa den af Riks-

Inledning.

dagen sålunda begärda utredning och derefter afgifva de förslag, hvartill utredningen gäfvade anledning, aflemnade denna komité under loppet af åren 1888 och 1889 åtskilliga lagförslag, af hvilka tvenne föranledt till utfärdande af särskilda lagar, nemligen lagen om skydd mot yrkesfara af den 10 maj 1889 och lagen om sjukkassor af den 30 oktober 1891. Ett tredje af komitén utarbetadt lagförslag angående försäkring för olycksfall i arbetet blef af Eders Kongl. Maj:t lagdt till grund för särskilda propositioner till Riksdagen dels år 1890 och dels år 1891, men dessa propositioner lyckades icke från Riksdagens sida tillvinna sig någon lifigare anslutning.

Ett fjerde af komitén afgifvet författningsförslag, som afsåg en lag om ålderdomsförsäkring, blef den 30 oktober 1891 för Eders Kongl. Maj:t i underdånighet föredraget, hvarvid, med åberopande af anmärkningar, som mot detta förslag från deröfver hörda myndigheter och andra framstälts, samt på i öfrigt anförda skäl framhölls, att frågan om en lagstiftning rörande ålderdomsförsäkringen då ännu icke kunde anses hafva vunnit den utredning, att ett tillfredsställande förslag i ämnet kunde derpå grundas, samt att denna försäkring likasom äfven olycksfallsförsäkringen möjligen borde sättas i samband med och hufvudsakligen grundas på invaliditets-principen, hvarigenom jemväl den fördel syntes kunna vinnas att den mot de för Riksdagen framlagda lagförslag om olycksfallsförsäkring gjorda invändningar, som grundats derpå, att man icke kunde öferskåda hvilka kostnader arbetareförsäkringen *i dess helhet* komme att medföra, borde förlora sin betydelse; och hemstälde jag på grund deraf att Eders Kongl. Maj:t täcktes uppdraga åt en komité att efter utredning af hithörande förhållanden inkomma med underdånigt yttrande i ämnet och de lagförslag, hvartill en sådan utredning funnes böra föranleda.

Denna hemställan behagade Eders Kongl. Maj:t bifalla; och den komité, som samma dag tillsattes och hvilken till en del bestod af personer, som jemväl varit ledamöter i den ofvannämnda år 1884 tillsatta arbetareförsäkringskomitén, har sedermera den 30 mars 1893 aflemnat af motiv och utredningar åtföljdt förslag till lag angående försäkring för beredande af pension vid varaktig oförmåga till arbete; öfver hvilket förslag, efter remiss till kommerskollegium, fabriks- och handtverksföreningar, arbetareföreningar och andra för ämnet intresserade föreningar och enskilde lemnats tillfälle att sig yttra och Eders Kongl. Maj:ts samtliga befallningshafvande samt kommerskollegium afgifvit underdåniga utlåtanden. De afgifna yttrandena och utlåtandena hafva för att komma till en större allmänhets kännedom blifvit till trycket befordrade.

Den fråga, arbetareförsäkringsfrågan, åt hvilken förevarande lagförslag åsyftar att i en väsentlig del bereda lösning, afser ett af de viktigaste nutida sociala spörsmålen, och intet land, som har anspråk på att räknas till nutidens kulturländer, har lemnat densamma helt och hållet utan uppmärksamhet. Den ekonomiskt otrygga ställning, i hvilken den arbetande klassen till stor del befinner sig, framkallar hos denna klass ett tillstånd af oro, som icke kan annat än skadligt återverka på samhället i dess helhet; och det måste därför betraktas såsom en uppgift af framstående vigt att, så långt det står i samhällets förmåga, medverka dertill att de talrika arbetarefamiljerna frigöras från det osäkerhetstillstånd, som är en följd deraf att, om familjefadern eller den, af hvars verksamhet familjen i första hand är för sin bergning beroende, genom olycksfall, sjukdom eller ålderdom beröfvas sin arbetskraft, familjen står utan de nödvändigaste existensmedlen. När arbetareförsäkringsfrågan först trängde sig fram, hade uppfattningen ännu icke vunnit klarhet om hvad densamma i hela sin utsträckning gälde, utan man fäste då sin uppmärksamhet egentligen endast vid hvad som närmast föll i ögonen, eller den plötsliga rubbning i arbetarefamiljens ställning, som inträffade i händelse arbetaren drabbades af svårare olycksfall eller af en tillfälligt påkommen sjukdom, och man sökte förebygga de svåra ekonomiska rubbningarne deraf genom att befrämja sjukkassors inrättande och påbjuda åtgärder till förebyggande af olycksfall och till afhjelpande af de ekonomiska följderna deraf. Men, i mån som åskådningen vidgades, blef det mer och mer klart att, om det åsyftade målet fullt skulle uppnås, det icke var tillfyllest att arbetarens familj tryggades mot följderna af en genom olycksfall eller tillfällig sjukdom plötsligt inträffande oförmåga till arbete för familjens försörjning, utan att skydd äfven borde beredas mot följderna af den arbetsoförmåga, som visserligen icke lika hastigt, men enligt naturens ordning så mycket vissare drabbar arbetarens familj, när familjefadern inträder i ålderdomen, eller när genom arbete i ansträngande och helssofarliga yrken eller eljest helsa och krafter svika. I Tyskland insåg man dessa konsekvenser redan vid den tid, då för tyska riksdagen framlades förslaget om olycksfallsförsäkring, men man hade ännu icke undersökt, huru dessa konsekvenser skulle kunna realiseras, och till följd deraf bereder den tyska olycksfallsförsäkringslagen åt arbetarne fördelar, hvilka i den några år senare tillkomna lagen om ålderdoms- och invaliditetsförsäkring det af ekonomiska anledningar befunns vara omöjligt att bereda arbetarne vid ålderdoms- och invaliditetsförsäkringen. Häraf hafva i det tyska riket vållats åtskilliga slitningar, hvilka måhända endast med stora svårigheter kunna

i framtiden utjemnas. Äfven några andra länder hafva infört olycksfallsförsäkring efter sådana grunder, att det synes blifva dem ytterst betungande att på ett nöjaktigt sätt kunna genomföra den deraf konsequent följande ålderdoms- och invaliditetsförsäkringen. Hos oss sökte man i de åren 1890 och 1891 framlagda förslagen om en olycksfallsförsäkring begränsa densamma till måttliga dimensioner, för att förebygga sådana slitningar, som i Tyskland redan visat sig och i de öfriga länder, som infört olycksfallsförsäkringen utan att iakttaga vederbörlig försigtighet, med all sannolikhet komma att uppstå.

*Invaliditets-
principen.*

Det förslag, som af nya arbetareförsäkringskomitén den 30 mars 1893 afgifvits, afser införande af en arbetareförsäkring, grundad på den, enligt min tanke, i hufvudsak rigtiga principen om beredande af pension vid *hvarje* slag af invaliditet, eller varaktig oförmåga till arbete, vare sig denna härrör af olycksfall, sjukdom eller ålderdom. Med »varaktig oförmåga» till arbete afses icke att personen i fråga skall vara fullkomligt oförmögen till allt arbete, i hvilket fall fördelarne af lagen naturligtvis endast komme ett jemförelsevis ringa fåtal till godo, utan varaktig oförmåga till arbete anses vara för handen, då en person till följd af ålderdom, kropps- eller sinnessjukdom, vanförhet eller lyte är urståndsatt att genom sådant arbete, som motsvarar hans krafter eller färdigheter, vidare sig försörja. Har han fyllt 70 år, anses han af rent praktiska skäl utan vidare undersökning såsom invalid.

»En dylik försäkring», yttrar komitén i sina motiv (del I sid. 31), »har i främsta rummet uppenbarligen det företrädet att understödet utgår just i de fall och från den tidpunkt, då arbetskraften ej längre räcker till och således det verkliga behovet inträdt. För de klasser af befolkningen, hvilka här äro i fråga, torde derföre invaliditetsförsäkringen vara den naturliga och rigtiga försäkringsformen.» Komitén erinrar vidare, hurusom bland de försäkringssätt, som på enskild väg i vårt land försökts för att bereda arbetaren pension, ålderdomsförsäkringen förnämligast kommit till användning, och framhåller det principiellt origtiga och i praktiskt afseende ofördelaktiga i denna försäkring vid jemförelse med invaliditetsförsäkringen, i det att komitén yttrar följande:

»Enligt ålderdomsförsäkringens princip skall understöd börja utgå först då den försäkrade uppnått en på förhand bestämd pensionsålder. Valet af denna är i och för sig alldeles godtyckligt och kan i verkligheten naturligtvis aldrig så göras, att alla, som äro i behof af understöd, också erhålla sådant. Väljer man en hög ålder, komma många, som derförlor sin arbetskraft eller afidit, att antingen

alls icke erhålla något understöd eller ock åtnjuta sådant allenast under en del af den tid, hvarunder de varit till arbete oförmögne. För att undanrödja denna olägenhet kunde man visserligen lemna ett i förhållande till gjorda inbetalningar och andra omständigheter reduceradt understöd till dem, hvilka blefve deraf i behof, innan de uppnått den bestämda åldersgränsen. Dermed hade man emellertid i sjelfva verket frångått ålderdomsförsäkringens princip och i stället kommit in på *invaliditetsförsäkringens* område. Sättes åter pensionsåldern lägre, ökas kostnaden högst väsentligt, utan att likväl understöd kommer att lemnas i alla de fall, der behofvet af detsamma förefinnes, hvarjemte många, som ännu äro fullt arbetsföra och derföre i egentlig mening icke äro i behof af understöd, erhålla sådant. Det är häraf tydligt att en ålderdomsförsäkring aldrig kan fullt motsvara det hufvudsakliga ändamålet med en arbetareförsäkring. Antingen tillgodoser den endast i otillräcklig omfattning alla förefintliga behof, eller ock medför densamma alltför stora kostnader.»

»Lägger man deremot, såsom i den tyska lagen angående invaliditets- och ålderdomsförsäkring den 22 juni 1889 skett, *invaliditetsprincipen* till grund för försäkringen, undvikas nämnda olägenheter. Enligt denna princip erhåller den försäkrade understöd från och med den tidpunkt, då han anses vara invalid, d. v. s. till arbete varaktigt oförmögen, hvarmed i den tyska lagen förstås att han i följd af sjukdom, ålderdom eller liknande orsaker icke kan anses vidare vara i stånd att genom sådant arbete, som motsvarar hans krafter och färdigheter, förtjena ett visst existensminimum.»

För att åskådliggöra skilnaden emellan de båda försäkringssätten anför komitén några siffror, hvilka grunda sig på de i del II af komiténs betänkande intagna tabeller.

»Antager man», yttrar komitén, »att genom en invaliditetsförsäkring skulle beredas dem, som blifvit till arbete varaktigt oförmögne, äfvensom dem, hvilka väl icke äro invalider, men uppnått 70 års ålder, en årlig pension af 100 kronor, skulle en person, som vid 20 års ålder inträdde i försäkringen, härför hafva att årligen erlægga ungefär 9 kronor, till dess han erhöle pension eller aflede. Af alla, som inträdde i försäkringen, skulle då omkring 62 procent en gång komma i åtnjutande af pension.»

»Vore det åter fråga om en ålderdomsförsäkring, som skulle blifva lika billig, komme pensionsåldern att sättas till 61 år, hvilken ålder för öfrigt just är den, då invaliditet i medeltal inträder. För erhållande af samma pensionsbelopp, 100 kronor, skulle årsafgiften blifva ungefär

densamma som i förra fallet, men den måste erläggas intill fylda 61 år för att full pension skulle kunna erhållas. Äfven i detta fall uppnår samma antal personer — något öfver 60 procent — den föreskrifna åldersgränsen, men mera än en fjerdedel af dem hafva derförinnan blifvit till arbete varaktigt oförmögne och hafva fördenskull sannolikt i regel icke varit i stånd att ända till 61 års ålder fortsätta med erläggande af försäkringsafgifterna, utan blifva i allmänhet af denna anledning förlustige en del af sin pensionsrätt. Omkring hälften så många som dessa hafva derförinnan blifvit invalider, men afidit, innan de uppnått den föreskrifna åldern, under det att af dem, som uppnå denna, mera än två tredjedelar ännu äro fullt arbetsföra och väl derföre icke i behof af understöd. Alla dessa missförhållanden bero hufvudsakligen derpå att ålderdomsförsäkringen icke tillgodoser behofvet i hvarje enskildt fall, hvilket deremot eger rum genom invaliditetsförsäkringen.»

Invaliditetsförsäkringen har företräde framför ålderdomsförsäkringen äfven i ett annat afseende, hvilket är af den betydelse, att det bör framhållas.

»Det är nemligen», yttrar komitén, »till en början ett allmänt känt förhållande, att dödligheten inom olika samhällsklasser är ganska olika allt efter beskaffenheten af sysselsättning och lefnadsvilkor i öfrigt. Sålunda är, hvad särskildt kroppsarbetarne angår, medellifslängden för dem, som äro sysselsatta i jordbruket och vissa dermed likartade yrken, ej oväsentligt längre än för arbetare i flertalet af de industriela yrkena. Om nu försäkringsafgifternas storlek och sättet för deras erläggande äfvensom pensionsålder och pensionsbelopp vore lika för samtliga dessa yrken, skulle vissa yrkesgrupper komma att betala mer och andra mindre, än som svarar mot det verkliga värdet af deras försäkring hvar för sig. Att dessa olikheter ej äro så obetydliga, att de kunna lemnas utan afseende, visa några af 1884 års komité anställda undersökningar (jmför dess Betänkande III. 7, sidorna 28 och 29). Utaf 1,000 femtonårige män på landsbygden lefva nemligen enligt nämnda undersökningar 667 ännu qvar vid 60 års ålder med en återstående medellifslängd af 15 år, under det att i städerna vid samma ålder allenast 462, således $\frac{1}{3}$ mindre, qvarlefva med en återstående medellifslängd af knappast $12\frac{1}{2}$ år. Äfven inom de af samma komité undersökta olika industriela yrkena visade sig liknande skiljaktigheter, så att, medan t. ex. af 1,000 män inom bergshandteringen emellan 15 och 20 år icke mindre än 676 ännu lefde qvar vid en ålder af 60—65 år, detta inom näringsmedelsindustrien samt pappers- och tryckeriindustrien var fallet med endast 501 respektive 374 personer.

Vid 60 års ålder var den återstående medellifslängden inom de nämnda yrkesgrupperna respektive 14,8, 12,8 och 10,9 år.»

»Ehuru dessa resultat äro ganska osäkra, antyda de likväl att inom vissa yrken ej allenast det relativa antalet af dem, som nå en viss pensionsålder, är betydligt större än inom andra, utan derjemte att den tidrymd, under hvilken pension åtnjutes, merendels är längre i det förra fallet än i det senare. Om yrken af så olika beskaffenhet sammmanföras i en och samma ålderdomsförsäkring, komma alltså vissa yrken, nemligen de i sanitärt hänseende bättre lottade, att blifva gynnade på de öfrigas bekostnad.»

»Vid en invaliditetsförsäkring förekomma dylika orättvisor i betydligt mindre grad. Öfver hufvud taget är inom de yrken, der dödligheten är stor och invaliditet inträder relativt tidigt, äfven dödligheten bland invalider större, så att den tidrymd, under hvilken pensionerna åtnjutas, blifver kortare. Faktorerna upphäfva derföre här i allmänhet hvarandras verkan. Der någon orättvisa ändock skulle kunna uppstå, är det åtminstone de sämre lottade yrkena, som gynnas, och icke tvärtom.»

Till belysande af fördelarne dels af en invaliditetsförsäkring framför dem af en olycksfallsförsäkring, dels ock af en förening af dessa båda till en enda, anför komitén, bland annat, följande:

»Antalet fall, der understöd skulle genom en olycksfallsförsäkring beredas, är ganska obetydligt i förhållande till alla fallen af varaktig arbetsinvaliditet. Allt eftersom man utgår från tyska eller svenska förhållanden, visar det sig nemligen att, under förutsättning af en konstant folkmängd, respektive 1,4 och 1,7 procent af de arbetsduglige arbetarne årligen blifva invalider och att af dessa endast omkring en tiondedel blifvit det i följd af olycksfall. Tager man åter hänsyn till folkmängdens verkliga fördelning på de olika åldrarne, uppgår antalet invaliditetsfall, som orsakats af olyckshändelse, till omkring $\frac{1}{7}$ af hela antalet. Härvid äro då endast med hvarandra jemförliga fall räknade, i det att sådana, der olycksfallsinvaliditeten ansetts medföra allenast 20 procents minskning i arbetsförmågan eller mindre, uteslutits, enär dessa i en allmän invaliditetsförsäkring icke torde medföra rätt till understöd.»

»För en förening af olycksfalls- och invaliditetsförsäkringen talar den högst betydliga förenkling, som i flere afseenden vinnes. Derigenom att frågan om anledningen till invaliditeten lemnas å sido befrias man från en mängd besvärliga och stundom rätt ömtåliga undersökningar och förhandlingar, som eljest blifva nödvändiga. Pensioner och afgifter kunna utgå efter samma grunder, i följd hvaraf förvaltni-

gen förenklas samt försäkringens ändamål och nytta lättare inses af de klasser, om hvilka fråga är. Likaså kommer den vid en olycksfallsförsäkring nödvändiga indelningen af de olika yrkena i en mängd så kallade farlighetsklasser att bortfalla, eller åtminstone blifver en dylik komplikation reducerad till vida mindre proportioner, än som till exempel vid den tyska och österrikiska olycksfallsförsäkringen visat sig erforderliga. Dels utgöra nemligen olycksfallen i arbetet en så ringa del af samtliga invaliditetsfall, att deras inflytande redan derigenom blifver mindre märkbart, dels torde de yrken, i hvilka olycksfallsfrekvensen är relativt stor, ofta äfven i öfrigt vara ogynsamma för arbetarnes lif och helsa, så att dödligheten både bland invalider och arbetsföre är större, i följd hvaraf faktorerna delvis upphäfva hvarandras verkan.»

Obligatorisk försäkring.

Komitén har vidare byggt sitt ifrågavarande förslag om en arbetareförsäkringslag på principen om försäkringstväng. Om lämpligheten af att den obligatoriska principen lägges till grund för en lagstiftning i förevarande ämne och olämpligheten af att densamma bygges uteslutande på frivilligheten hyser jag för min del ej ringaste tvifvel, och jag är öfvertygad om att, derest den senare principen skulle utgöra enda grundvalen för en lagstiftning i detta ämne, det vore vida bättre för samhället att hela saken af staten lemnades å sido, ty i de flesta fall komme en dylik med statsmedel understödd försäkring till godo icke dem, man ville bereda fördelarne deraf, utan helt andra, hvilka skulle begagna sig af dess förmåner, utan att deraf i allmänhet vara i behof.

För att en arbetareförsäkring, hvilande på de grunder, som komiténs förslag angifver, skall på ett nöjaktigt sätt motsvara sitt ändamål, måste densamma, yttrar komitén, gifvetvis erhålla så stor utsträckning som möjligt. Endast då kunde de sociala missförhållanden, hvilka osäkerheten i arbetsklassens ekonomiska ställning framkallat, afhjelpas i en sådan omfattning, att samhällets intresse fullt tillgodosåges, på samma gång allenast under nämnda förutsättning försäkringen kunde anordnas så billigt och lämpligt, att dess genomförande ej mötte alltför stora praktiska svårigheter.

Enligt komiténs åsigt kan man emellertid ej förvänta en så talrik anslutning till försäkringen på frivillighetens väg. Undersökningarne angående resultaten af arbetarnes egna bemödanden att betrygga sin framtid gifva vid handen att, då det gäller följderna af mera varaktig oförmåga till arbete, det enskilda initiativet, äfven när det erhållit kraftigt understöd utifrån, varit i hög grad otillräckligt. Komitén hänvisar härutinnan till del IV af sitt betänkande. Erfarenheten från främmande länder ådagalägger

också, fortsätter komitén, att man icke ens genom särskilda lockelsemedel, såsom statsgaranti för understödens utbetalande, kostnadsfri förvaltning samt till och med direkt statstillskott, lyckats åstadkomma en tillfredsställande arbetareförsäkring på frivillighetens väg, och anledningen härtill torde ingalunda, såsom man stundom påstått, vara att söka endast deruti att försäkringen varit i ett eller annat hänseende olämpligt anordnad.

Allenast om försäkringen göres obligatorisk, kan man, enligt komiténs tanke, hafva grundad förhoppning att försäkringens fördelar skola komma dem till godo, hvilka af desamma äro i största behof. Der tillräcklig insigt om eget intresse och förmåga att tillvarataga detta saknas — och det torde, hvad angår beredande af skydd mot följderna af mera varaktig oförmåga till arbete, vara fallet med det stora flertalet af arbetsklassens medlemmar — måste tvånget ligga i den enskildes eget verkliga intresse; och då dertill kommer att för samhället skadliga förhållanden derigenom aflägsnas, finnes, enligt komiténs åsigt, tillräckligt skäl för att i denna punkt afvika från grundsatsen om den enskildes ekonomiska sjelfbestämningsrätt. För öfrigt är tvångsprincipens tillämpning för att bereda enskilde samhällsmedlemmar en mera tryggad ekonomisk ställning ingalunda en uppfinning af den nyaste tiden eller alltid utgången från de styrande i samhället. I främmande länder har densamma sedan lång tid tillbaka användts på försäkringens område, t. ex. i Tyskland, der dels brandförsäkringen flerstädes varit och ännu är obligatorisk, dels ock arbetare genom åtskilliga förordningar i de olika staterna förpligtats ingå i understöds-kassor. Komiténs statistiska undersökning angående enskilda pensionskassor och pensionsföreningar visar ock att jemväl arbetare och betjente vid åtskilliga enskilda inrättningar i vårt land äro underkastade försäkringstväng.

Komitén bemöter ock ett par ofta hörda anmärkningar mot införande af försäkringstväng, särskildt hvad arbetsklassen angår.

Man har, säger komitén, påstått att en obligatorisk arbetareförsäkring, utom vidkommande olycksfall i arbetet, icke läte sig genomföras. Genom brist på arbetstillfälle blefve nemligen arbetaren stundom ur stånd att erlägga försäkringsafgifterna och ginge därför i de flesta fall miste om försäkringens fördelar. Rigtigheten af denna invändning berodde emellertid helt och hållet på det sätt, hvarpå försäkringen blifvit anordnad. Derest försummad inbetalning af försäkringsafgifterna, såsom i de enskilda bolagen oftast torde vara fallet, hade till följd försäkringsförhållandets upphörande, vore det tydligt att arbetarne, hvilka ofta nog för kortare eller längre tid saknade arbete, och framför allt de af dem,

hvilkas yrke nödvändigt medförde ett afbrott i arbetet under viss tid hvarje år, skulle hafva allenast ringa fördel af försäkringen. Anordnades åter denna enligt komiténs förslag, komme endast högst sällan någon att i följd af arbetslöshet gå förlustig sin pensionsrätt.

Andra anmärkningar, som gjorts emot försäkringstvånget, yttrar komitén vidare, äro att man derigenom skulle förhindra arbetarne att möjligen på bättre sätt använda sina besparingar och att just derigenom att iakttagandet af en viss sparsamhet blifvit i lag föreskrifvet icke blott försäkringens uppfostrande verkan ginge förfelad, utan till och med sparsamhetshågen och omtanken för framtiden slappades. Hvad den första anmärkningen beträffade, vore det visserligen möjligt att de belopp, hvilka indroges under form af försäkringsavgifter, i ett eller annat fall kunde komma den enskilde till godo på ett för honom lämpligare sätt. Äfven härutinnan berodde naturligtvis allt på sättet för försäkringens anordnande. Att afgiftsbeloppens placering i en enskild pensionsanstalt skulle gifva arbetaren ett större utbyte, än hvad han genom den af komitén föreslagna försäkringen komme att erhålla, förnekas af komitén på det bestämdaste, när statsverket enligt föreliggande förslag bestrede kostnaden för förvaltningen samt försäkringen icke skulle medföra någon vinst för utomstående förlagsmän eller aktieegare. De fall, då afgiftsbeloppen skulle för arbetaren kunna erhålla en lämpligare användning än genom den föreslagna försäkringen, torde blifva sällsynta och icke böra tillmätas någon betydelse med afseende på de stora fördelar, som försäkringen medförde för öfriga försäkrade och för samhället.

Beträffande slutligen anmärkningen att försäkringstvånget skulle å arbetarne utöfva ett skadligt inflytande i moraliskt hänseende, ville komitén tillbakavisa densamma med erinran att försäkringen afsåge allenast dem, som arbetade, icke dem, som i lätja förspilde sin tid och beröfvade sig sjelfve utsigten till en tryggad ställning; att genom försäkringen bereddes allenast ett nödortfigt understöd under den tid, arbetskraften saknades, hvarföre det måste ligga i den försäkrades eget intresse att, om han det förmådde, genom sparsamhet förskaffa sig rikligare utkomst; samt att det vore mera sannolikt att den, som hade sin och de sinas framtid åtminstone nödortfigt betryggad, skulle efter förmåga söka bereda sig ökad trefnad, än att den, hvilkens ekonomiska existens vore fullkomligt osäker, och som derföre vanligen blefve liknöjd om sin framtid, skulle genom ekonomisk förtänksamhet sörja för densamma.

Af de skäl, jag här ofvan hufvudsakligen anført, har komitén grundat sitt förslag om arbetareförsäkring på invaliditetsprincipen och försäkringstväng.

*Grunderna
för komiténs
förslag.*

Hufvudgrunderna för komiténs förslag äro i öfrigt följande:

1:o) Försäkringen skall i regeln omfatta *dels* alla egentlige arbetare (dit hänförlige jemväl gesäller, lärlingar, tjenstehjon, statkarlar, sjöfolk med flere), hvilka äro hos arbetsgifvare anstälde; *dels* ock biträden vid utöfvande af handel, näring eller yrke, arbetsförmän (verkmästare, inspektorer, rättare och dylike) samt befälhafvare å fartyg, alle desse under förutsättning att deras aflöning, för år räknadt, ej uppgår till 1,800 kronor.

I försäkringen inbegripas jemväl försäkrad mans hustru och barn på sätt i förslaget närmare angifves. Deremot omfattar försäkringen icke dem, som uppenbarligen äro till arbete varaktigt oförmögne, ej dem, som icke fyllt 18 år, ej dem, som för sin anställning icke åtnjuta annan ersättning än fri bostad eller fritt underhåll eller båda dessa förmåner, ej heller i statens och kommunernas tjenst anstälde tjenstemän och betjente; och under vissa förutsättningar kan Kongl. Maj:t undantaga från försäkringen medlemmar af särskilda pensionskassor eller pensionsföreningar. Å arbetare, som, då lagen träder i kraft, fyllt 55 år, är lagen ej tillämplig.

De egentligen lösa arbetarne inbegripas ej under försäkringstvängt.

2:o) För beredande af pensioner åt dem, som försäkringen omfattar, skall arbetstagare till ena hälften och arbetsgifvare, hos hvilken han är anställd, till andra hälften erlægga vederbörliga afgifter, hvilka skola ingå till en särskild fond, som bör göras räntebärande, och hvilka afgifter, efter försäkringstekniska grunder, äro beräknade att kunna förslå till bestridande af pensionerna för dem, som under normala förhållanden ingå i försäkringen. Afgifterna hafva i öfverensstämmelse härmed blifvit af komitén bestämda så, att de jemnt motsvara försäkringens värde för medelåldern vid inträdet i densamma, hvilken medelålder är något olika för de särskilda pensionsklasserna och ligger mellan 18 och 20 år. Afgifterna i första och andra pensionsklasserna äro derjemte afsedda att betäcka kostnaderna för hustru- och barnpensioneringen.

3:o) Pensionsavgifterna (se komiténs betänkande del I sid. 77 och följ.) skola utgå för: manlig arbetstagare, hvars kontanta aflöning för vecka uppgår till minst 10 kronor (= *första pensionsklassen*) med 50 öre för kalendervecka; för manlig arbetstagare, hvilkens kontanta aflöning för vecka ej uppgår till 10 kronor (= *andra pensionsklassen*) med 30 öre för kalendervecka; samt för qvinlig arbetstagare (= *tredje pensionsklassen*) med 20 öre för kalendervecka.

Försäkrad mans hustru, som ej sjelf innehar försäkringspliktig anställning, åtnjuter på grund af mannens försäkring rätt till pension i tredje klassen.

Pensionsavgifterna äro jemväl afpassade med hänsyn till att understöd må kunna, då försäkrad man aflider och derest pensionsavgifter för honom erlagts för minst 260 veckor, beredas med ett belopp af 30 kronor för år ett hvar af hans minderåriga äkta barn, intill dess det uppnått femton år.

I händelse försäkrad, för hvilken erlagts avgifter för 260 veckor, blifver, då han innehar försäkringspliktig anställning, af sjukdom till arbete oförmögen, eger han för hvarje hel kalendervecka, oförmågan varat, att få pensionsavgift sig tillgodoräknad, såsom om den blifvit för honom erlagd, dock ej med högre belopp än efter andra pensionsklassens avgifter. Fortfar oförmågan till arbete längre än ett år, anses han, så länge oförmågan derutöfver varar, såsom invalid och erhåller på grund deraf tillsvidare pension.

Pensionsavgifterna utgöra i öfverensstämmelse med nyss angifna grunder för hvarje arbetstagare, för helt år räknadt:

i första klassen	kronor 26: —
» andra	»	» 15: 60
» tredje	»	» 10: 40; deraf

hälften skall erläggas af arbetsgifvaren och andra hälften af arbetstagaren.

4:o) Pension erhålles, när helst varaktig invaliditet inträffar, eller 70 år uppnått, derest för den försäkrade derförut erlagts eller tillgodoräknats pensionsavgifter för tillhoppa minst 260 veckor (= 5 år), oafsedt om dessa veckor följt omedelbart på hvarandra eller äro skilda genom kortare eller längre afbrott; och har invaliditeten orsakats af olycksfall under tid, då försäkringspliktig anställning innehades, är den försäkrade berättigad till pension, äfven om avgifter för 260 veckor ej erlagts.

En person, som en gång inträdd i försäkringen, står sålunda kvar deri, äfven om han lemnar arbetstagarnes klass, och han förlorar endast i särskildt angifna undantagsfall sin rätt att få tillgodoräkna sig de för honom en gång erlagda avgifterna.

Pensionens belopp utgöres dels af en konstant summa, lika i alla pensionsklasserna, nemligen 50 kronor, dels ock af en summa, som står i visst förhållande till pensionsklass och antalet veckor, för hvilka avgifter erlagts eller skola tillgodoräknas, sålunda, att för hvarje sådan vecka pensionsbeloppet bestämmes:

i första pensionsklassen till	10 öre,
» andra » »	5 »
» tredje » »	2 »

Den, som i följd af olycksfall, under första veckan af sin verksamhet drabbas af invaliditet, kommer ändock i åtnjutande af en pension för hela sin lifstid af 63 kronor i första och andra pensionsklasserna samt 55 kronor 20 öre i tredje klassen.

Den, naturligtvis endast undantagsvis förekommande, lägsta pensionen, nemligen den, som erhålles, då för någon, som träffats af invaliditet, erlagts blott tillhoppa 5 års veckoafgifter, utgör

i 1:a pensionsklassen: 260 tioöringar med tillägg af 50 kr. d. v. s. kr. 76: —	
» 2:a » 260 fem- » » » » » » » » 63: —	
» 3:e » 260 två- » » » » » » » » 55: 20.	

Den största pension, som kan uppnås, svarar mot en inträdesålder af 18 år och uppnådd ålder af 70 år utan derförut inträffad invaliditet, samt med 52 arbetsveckor för hvarje år (= 2,704 veckor) och uppgår, derest den försäkrade hela tiden tillhört

första pensionsklassen, till något öfver.....	320 kronor,
andra » » » »	185 » ,
tredje » » » »	104 » .

Har den försäkrade under sin arbetstid tillhört olika pensionsklasser, afpassas pensionen i förhållande dertill efter ofvan angifna grunder.

På grund af gjorda beräkningar, för hvilka det här blefve alltför vidlyftigt att redogöra, men rörande hvilka kan hänvisas till del II af komiténs betänkande, skulle medelpensionerna, d. v. s. pensioner för personer, som tillhört försäkringen 40 år med 50 arbetsveckor om året (= 2,000 veckor), blifva

i första pensionsklassen	250 kronor,
» andra »	150 »
» tredje »	90 » .

Till jemförelse kan här anföras att, enligt det af 1884 års komité uppgjorda förslag till lag om ålderdomsförsäkring, en hvar svensk undersåte skulle vara pliktig att genom försäkring i en riks-försäkringsanstalt bereda sig en årlig lifränta för ålderdomen. Försäkringsafgifterna skulle i regeln erläggas från och med det år, då den försäkringspligtige fyllt 19 år, till och med det år, då han fylde 28 år, med 25 öre för vecka

eller 13 kronor för år; och i fall detta behörigen fullgjorts, skulle den försäkrade vara berättigad att vid uppnådda 60 års ålder, oafsedt om han då vore invalid eller ej, komma i åtnjutande af en årlig lifränta af 72 kronor.

Under det att pensionerna vid ålderdomsförsäkringen sålunda blefve jämförelsevis obetydliga, skulle deremot de pensioner, som, enligt det af 1884 års komité uppgjorda förslaget till lag om försäkring för olycksfall i arbetet, erhöles, betydligt öfverstiga dem, som, enligt nu förevarande förslag, skulle kunna ifrågakomma, men märkas bör att olycksfallsförsäkringen, hvilken skolat bekostas ensamt af arbetsgifvarne, endast skulle kommit arbetarne i de egentligen större industrierna och sålunda icke de stora grupperna af handverks- och jordbruksarbetare till del.

5:o) Pensionsavgifterna äro afsedda att ingå till en fond, som skall göras räntebärande, för att ur densamma må kunna bestridas pensionerna till invalider äfvensom ofvannämnda barnpensionering; men som afgiftsbeloppen äro beräknade med hänsyn till en normal ålder för inträde i försäkringen, erfordras att, derest den nuvarande generationen skall utan erläggande af förhöjda avgifter i såvidt möjligt lika mån som kommande generationer få del af försäkringens fördelar, till fonden tillskjutes ett belopp, som motsvarar den förhöjning i kostnad, fonden för denna generations medtagande i pensioneringen får vidkännas utöfver de inkomster, som genom de för samma generation inflytande avgifter komma fonden till godo. Under förutsättning att alla, som då lagen träder i kraft icke uppnått 55 års ålder, skola ingå i försäkringen, åtgår en tidrymd af omkring 80 år, hvarunder dessa abnorma förhållanden göra sig känbara, och då det, å ena sidan, vore orättvist att utdela den häraf föranledda förhöjda kostnaden på pensionsavgifterna för dem, som under samma tid efter normala grunder inträdde i försäkringen, och, å andra sidan, vore allt för betungande att lägga bördan af denna tillökning i kostnaden allenast på dem, som deraf sjelfve hade fördelen, har komitén föreslagit att denna kostnad bör läggas på staten.

Äfven en annan kostnad, hvilken, och det för all framtid, kommer att belasta pensionsfonden och som komitén anser icke kunna läggas på försäkringen utan jemväl böra bestridas af statsverket, är den, som uppkommer till följd deraf att försäkrad, som utträder ur försäkringen på grund af öfvergång till ej försäkringspliktig sysselsättning, i regeln icke förlorar sin pensionsrätt. Genom dylikt utträde i förtid går pensionsfonden förlustig avgifterna för den återstående tiden, en förlust, som icke till fullo uppväges af den vinst, som uppstår derigenom att pensionens

belopp ej vidare ökas, men den brist, som sålunda uppstår och hvilken visserligen till följd deraf att hustrurna till försäkrade män medtagits i försäkringen enligt komiténs beräkningar ej uppgår till mera än knappt 6 procent af hela kostnaden, bör, anser komitén, billigtvis icke täckas af dem, som under hela sin arbetstid qvarstanna i försäkringen, utan öfvertagas af statsverket. Kostnaden härför beräknar komitén uppgå till omkring 330,000 kronor om året.

Den förhöjda kostnaden åter för den nuvarande generationens intill 55 års ålder medtagande i försäkringen kan enligt komiténs beräkningar uppskattas till omkring 2½ millioner kronor om året under de första 80 åren, hvarefter denna kostnad skulle upphöra. Men som, derest statsbidraget för hvar af dessa år sattes till sistnämnda siffra, med tillägg af nyssnämnda 330,000 kronor för år, detta skulle föranleda till en betydlig fondbildning, har komitén föreslagit ett annat sätt för statsbidragets utgående nemligen att till hvarje utgående pension skulle af statsverket bidragas med så stort belopp årligen, som motsvarar 2 öre för hvarje erlagd och tillgodoräknad pensionsavgift. Jemlikt denna metod skulle beloppet af statens bidrag, enligt beräkningar (del II, sid. 100), utgöra efter försäkringens början

under	1:sta året	3,000	kronor
»	2:dra	»	8,000	»
»	5:te	»	23,000	»
»	6:te	»	36,000	»
»	14:de	»	400,000	»
»	15:de	»	600,000	»
»	30:de	»	omkring 3,000,000	»
»	80:de	»	och allt vidare utgå med 7,803,000	»

Förutom nu nämnda bidrag från statsverket, skulle derjemte den egentliga förvaltningskostnaden utgå af statsmedel.

6:o) I följd af det sätt, hvarpå komitén sålunda, såsom ofvan förmäles, föreslagit fördelningen af försäkringskostnaden, kommer, såsom ock komitén i sina motiv påpekat, försäkringen att sönderfalla i två från hvarandra skilda delar; och yttrar komitén härom vidare följande:

»Den ena delen bildar så att säga den egentliga *pensionskassan*, bygd på grundvalen af ömsesidighet samt med de försäkrade och, om man så vill, deras arbetsgifvare såsom delegare. Inom denna kassa skola afgifterna alltjemt vara så afvägda, att de fullt motsvara de kassan åliggande pensionsutgifterna, och i följd af statens bidrag till kostnaden för den nuvarande generationens försäkring kunna dessa afgifter

beräknas efter den ålder, då inträde i försäkringen i medeltal kommer att ega rum, eller efter åldersperioden 18—20 år. För denna del af försäkringen har *staten således ingen ansvarighet, utan kassans delegare äro på samma gång dess garantier*. Pensionerna erhålla till hälften karaktären af att vara de försäkrades egna besparingar, till den andra hälften åter att vara en af arbetsgifvarne lemnad ersättning för den till deras fördel förbrukade arbetskraften. Kassans *inkomster* bestå således af de erlagda afgifterna. Hvad som i hvarje ögonblick, sedan de löpande utgifterna blifvit bestridda, af influtna afgifter jemte upplupna räntor finnes disponibelt är kassans *synbara* behållning och kallas *pensionsfonden*. Denna fond bör derföre alltid vara minst så stor, att den tillsammans med kapitalvärdet af de afgifter, som i framtiden inflyta, fullt motsvarar kapitalvärdet af alla kassan åliggande förbindelser. Är fonden större, utgör öfverskottet kassans *verkliga* behållning och kan efter omständigheterna användas till afgifternas sänkande eller pensionsvilkorens förbättrande i öfrigt eller för annat med kassans uppgift förenligt ändamål. Är åter fonden vid något tillfälle mindre, har kassan en *brist*, som bör af delegarne fyllas. Pensionsfonden är således att betrakta såsom *enskild egendom*, och dess medel få derföre icke användas till andra ändamål än dem, som i försäkringslagen afses.»

»Bredvid denna kassa och från densamma väsentligen skild står den andra delen af försäkringen, som utgöres af statens bidrag och förvaltande verksamhet. Staten skall ombesörja den centrala förvaltningen och bestrida dermed förenade kostnader samt erlagga det belopp, som fordras för att de äldre medlemmarne af den nuvarande generationen, hvilka vid försäkringens början nödgas i densamma inträda, ej skola behöfva erlagga högre afgifter än de öfriga, och för att kassan ej skall lida förlust derigenom att en del af de försäkrade genom öfvergång till ej försäkringspliktig sysselsättning utträder ur försäkringen. Den *form*, under hvilken denna ersättning utgår, är alldeles oberoende af de grunder, å hvilka kassan i öfrigt baseras, och kan alldeles särskildt bestämmas.»

I öfverensstämmelse med denna af komitén i motiven angifna uppfattning om försäkringens beskaffenhet saknas i komiténs lagförslag hvarje bestämmelse om garanti från statens sida för pensionsfondens eller pensionskassans förbindelser, det vill säga staten åtager sig icke någon ansvarighet för att med de i lagförslaget bestämda afgifter och ifrågasatta statsbidrag pensionerna verkligen under alla förhållanden komma att utgå med de i lagförslaget angifna belopp, utan detta varder beroende på att de antaganden, som ligga till grund för de siffror,

hvertill komitén kommit, också komma att motsvaras i verkligheten. Enligt § 53 i komiténs förslag skall därför hvar tionde år anställas »en på vetenskaplig sannolikhetsberäkning grundad undersökning, huruvida, med bibehållande af pensionsavgifternas dittills varande belopp, fonden är minst så stor, att den motsvarar kapitalvärdet af alla fonden åliggande förbindelser, minskadt med kapitalvärdet af alla påräknade inkomster».

Huru förfaras skall, om det vid sådan undersökning visar sig att fondens ställning, enligt de finansiella grunder, hvarpå den då är bygd, icke lemna tillgång för densamma att fullgöra sina förpligtelser, anger lagförslaget icke tydligt, och jag anhåller att längre fram i mitt anförande få återkomma till denna fråga.

7:o. Hvad beträffar de administrativa anordningarna för försäkringens genomförande, torde jag få hänvisa till lagförslaget innehåll och behöver här endast nämna att pensionsavgifterna skola erläggas genom pensionsmärken, som af staten försäljas och hvilka märken infästas i särskilda pensionsböcker för arbetstagarne samt makuleras; att pensionerna skola utbetalas genom postanstalterna; att den centrala förvaltningen skall handhafvas af en för hela riket gemensam pensionsstyrelse och den lokala förvaltningen ombesörjas af särskildt för detta ändamål utsedda pensionsnämnder, hvilka, i regeln utgörande en för hvarje kommun, skola bestå af en utaf Eders Kongl. Maj:ts vederbörande befallningshafvande förordnad ordförande samt fyra ledamöter, deraf två arbetsgivare och två arbetstigare.

Komitén upplyser att enligt beräkningar, som komitén låtit anställa, skulle försäkringens, derest komiténs förslag vunno bifall, i början komma att omfatta omkring 704,000 personer mellan 18 och 55 års ålder, eller således ungefär 35 procent af landets hela arbetsdugliga befolkning af samma ålder och omkring 15 procent af befolkningen i dess helhet. Af detta antal äro 348,000 män och 356,000 kvinnor, och af dessa senare omkring 169,000 hustrur utan försäkringspliktig anställning. De försäkrades fördelning i olika hufvudgrupper af yrken (se komiténs betänkande del II) skulle blifva ungefär följande:

*Kostnaderna
för försäk-
ringen enligt
komiténs för-
slag.*

Manliga försäkrade:

Tjenstehjon.....	69,000	personer
Stattorpare (incl. gifta drängar).....	32,000	»
Arbetare med uppgifvet yrke	124,000	»
» utan » »	63,000	»
Arbetsförmän och bokhållare vid yrkena	16,000	»
Handelsbokhållare och biträden	11,000	»
Sjömän.....	23,000	»
Jernvägspersonal och öfriga	10,000	»
	<hr/>	
	Summa	348,000 personer.

Qvinliga försäkrade:

Tjenstehjon.....	165,000	personer
Öfriga qvinnor med försäkringspliktig anställning	22,000	»
Gifta » utan » »	169,000	»
	<hr/>	
	Summa	356,000 personer.

Efterhand ökas antalet försäkrade derigenom att åldersklasserna 55—70 år tillkomma, och komitén antager att de försäkrades totalantal, bortsett från inflytandet af fluktuationerna inom folkmängden i dess helhet, skall stiga till något öfver 875,000 personer, hälften män och hälften qvinnor, af de senare hälften hustrur utan försäkringspliktig sysselsättning.

Sammanlagda beloppet af de från arbetstagare och arbetsgifvare inflytande *pensionsavgifter* skulle, enligt komiténs beräkningar, till en början uppgå till omkring 9½ millioner kronor årligen och, till följd deraf att åldersklasserna 55—70 år efter hand inträdde i försäkringen, efter omkring 45 år slutligen uppgå till nära 11¾ millioner om året, allt utan beräkning af den inverkan folkmängdens stigande skulle hafva på ökningen af afgiftssumman. Till följd deraf att under försäkringens första period, det vill säga under de första 80 åren, innan jemvigt mellan inkomster och utgifter ännu inträdt, inkomsterna blefve större och under den allra första tiden betydligt större än utgifterna, komme under denna tid betydliga afsättningar att göras till den af mig förut omnämnda pensionsfonden. Vid 80-års periodens slut borde den fond, som medelst nämnda avgifter bildas, hunnit blifva så stor, att dess ränteafkastning, beräknad efter den af komitén antagna ränte-

fot, $3\frac{1}{2}$ procent, jemte de inflytande afgifterna sedermera skulle jemnt räcka till att betäcka de löpande utgifterna, utom dem, som skulle af statsbidraget täckas. Då komitén vidare, enligt gjorda beräkningar, antagit att hela detta utgiftsbelopp vid denna tid komme att uppgå till $25\frac{1}{2}$ millioner kronor för år och inkomsten af inflytande afgifter vid samma tid beräknas till $11\frac{3}{4}$ millioner för år, återstode att fylla ett belopp af $13\frac{3}{4}$ millioner kronor, hvilket komitén antagit kunna ske derigenom att fonden gjordes räntebärande, till följd hvaraf den vid samma tid efter nämnda räntefot af $3\frac{1}{2}$ procent skulle komma att uppgå till omkring 393 millioner kronor och sålunda efter samma räntefot lemna en afkastning å detta kapital af det erforderliga fyllnadsbeloppet, $13\frac{3}{4}$ millioner kronor. Dessutom skulle tillkomma för den nuvarande generationens intagande i försäkringen samt för beredande åt de försäkrade af rättigheten att kvarstå i försäkringen det af komitén beräknade statsbidraget, som vid kassans uppnådda jemvigtsläge och allt framgent skulle för år utgöra 7,803,000 kronor, hvadan kassans hela utgift sålunda, allt utan hänsyn till folkmängdens tillväxt, komme att, då försäkringen nått sin fulla utveckling, belöpa sig till omkring 33,297,000 kronor årligen.

Enligt de beräkningar, komitén låtit anställa under förutsättning af en konstant folkmängd (del II) och att de försäkrade stanna inom försäkringen till dess de blifva invalider eller uppnått 70 års ålder, skulle, sedan försäkringen nått sin fulla utveckling, årligen tillkomma 19,000 pensionärer samt årligen finnas 252,000 pensionärer. Enligt de beräkningar, som ligga till grund för de i Tyskland tillämpade kalkyler, utgöra motsvarande siffror, för samma antal arbetsföra personer, 16,000 för under året tillkommande pensionärer och 170,000 för hela antalet pensionärer under året. Skilnaden beror på den större dödlighet, som de tyska dödlighetstabellerna angifva både för invalider och för personer i allmänhet, i jemförelse med de af statistiska centralbyrån uppgjorda dödlighetstabeller. Följden blifver också, bland annat, den att af alla, som vid 20 års ålder inträda i försäkringen, enligt de svenska tabellerna $62\frac{1}{2}$ procent beräknas komma i åtnjutande af pension, medan detta enligt de tyska tabellerna är fallet med knappast 48 procent. — Jag torde icke behöfva påpeka att af det utaf mig nu anförda med tydlighet framgår varsamheten af de i nu angifna hänseenden till grund för komiténs siffror lagda beräkningar, ty uppenbart är ju att dödlighets- och invaliditetsförhållandena i verkligheten icke kunna vara så afsevärdt olika i Sverige och i Tyskland.

Hustru- och
barnpensionering.

Innan jag öfvergår till en närmare redogörelse för innehållet i de öfver komiténs förslag afgifna utlåtandena, anser jag mig böra nämna att förslaget rörande hustru- och barnpensioneringen nästan från alla håll, åtminstone hvad den förra angår, mottagits med mycken tillfredsställelse; och till närmare belysning af innebörden och förtjensterna deraf anhåller jag att här få i ett sammanhang åberopa hvad komitén å skilda ställen i motiven till sitt förslag (del I) derom yttrat.

Till en början framhåller komitén, hurusom af en närmare undersökning framginge att arbetarnes familjer vore i hög grad i behof af det understöd, som genom en försäkring kunde beredas. Bland de vuxna personer, som i vårt land erhöle fattigunderstöd, vore antalet qvinnor mer än dubbelt så stort som antalet män. Af kvinnorna åter vore nära hälften enkor. Antalet enkor, som åtnjöte understöd, vore således ungefär lika stort som alla de manliga understödstagarnes. Icke mindre än 40 procent af alla dem, som från den allmänna fattigvården erhöle understöd, utgjordes af barn under 15 års ålder, och af dessa vore omkring en tredjedel »direkt understödda», d. v. s. fader- och moderlösa. Att behofvet af hjälp åt arbetarefamiljerna vore synnerligen trängande hade ock på ett otvetydigt sätt kommit till uttryck i de af arbetarne sjelfva och arbetsgifvarne bildade pensionsföreningar och andra liknande inrättningar. Der hade nemligen fullt ut lika stor hänsyn tagits till enkornas och de efterlevande barnens som till arbetarnes egen pensionering. Vid hittills utfärdade lagar och afgifna förslag beträffande skydd emot följderna af olycksfall i arbetet hade ock de efterlevandes rätt och behof allt mera uppmärksamrats. Såsom man äfven i Tyskland framhållit, syntes därför en arbetareförsäkring icke blifva af verklig betydelse, derest icke genom densamma tillika sörjdes för arbetarnes familjer, och enligt komiténs åsigt blefve en dylik utvidgning af försäkringen, der denna från början afsett allenast arbetarne sjelfva, förr eller senare nödvändig.

Komitén erinrar vidare att den tyska lagstiftningen dock endast i ringa mån och egentligen blott i fråga om olycksfall i arbetet sörjt för arbetarnes familjer. Visserligen innehölle äfven den tyska invaliditetslagen några bestämmelser angående de gifta kvinnornas ställning till försäkringen, men dessa bestämmelser, för hvilka komitén redogör (del I sid. 52), synas vara ganska otillfredsställande och skola, enligt hvad komitén förmåler, hafva i hög grad bidragit till framkallande af missnöje med lagen.

Beträffande frågan om de principer, som borde läggas till grund för att försäkringen skulle blifva till nytta äfven för arbetarnes familjer,

anför komitén att man hittills alltid i sådant fall tänkt sig en enke- och barnpensionering såsom den lämpligaste utvägen. Häremot kunde dock, enligt komiténs åsigt, viktiga invändningar göras, och anför komitén i sådant afseende följande:

»Vid en närmare granskning af denna försäkringsforms lämplighet för de arbetande klasserna visar det sig först och främst att en *enkepensionering i vanlig mening* skulle medföra synnerligen stora kostnader. Redan med en enkepension af endast 55 kronor — den minsta pension, som någon qvinlig försäkrad enligt komiténs förslag skulle kunna erhålla — skulle kostnaden uppgå till omkring fyra millioner kronor om året med en årsafgift för hvarje manlig försäkrad af omkring 10 kronor.»

»Det är emellertid äfven andra mera principiella skäl, som tala emot tillämpandet af enkepensioneringens princip å de samhällsklasser, om hvilka här är fråga. Likasom ålderdomsförsäkringen, såsom ofvan framhållits, icke på ett fullständigt sätt motsvarar *arbetarens* behof, är icke heller enkepensioneringen lämplig, då det gäller *arbetarefamiljens* behof. I likhet med ålderdomsförsäkringen lemnar enkepensioneringen ofta understöd, då sådant ej behöfves, medan många, som verkligen äro i behof af understöd, blifva i saknad deraf.»

»Huru en enkepensionering komme att verka, kan man finna af den statistiska undersökning angående fullt försörjda fattighjon, hvilken af 1884 års komité utarbetats och som hittills är den enda i sitt slag i vårt land.»

»Enligt nämnda undersökning (jfr arbetareförsäkringskomiténs betänkande III, 5, sid. 46 och 47) utgjorde den tid, som förflutit från mannens död, till dess enkan erhållit full fattigförsörjning, i medeltal 6 till 7 år. Inom de särskilda yrkena visade sig i detta afseende inga betydliga skiljaktigheter. Detta förhållande antyder att enkan i allmänhet icke genast efter mannens död råkar i sådant betryck, att hon behöfver full fattigförsörjning, utan att hon ännu någon tid kan helt och hållet eller delvis försörja sig och de sina.»

»Ännu tydligare framgår detta, om man undersöker förhållandet inom olika åldersgrupper. Sålunda dröjde det för qvinnor, som i medeltal vid 30 års ålder blifvit enkor, 14 år, innan de fingo full fattigförsörjning. För enkor af 40, 50 och 60 års ålder utgjorde samma tid i medeltal respektive 12, 10 och 6 år. Vid högre ålder erhöles fullt understöd vanligen samtidigt med eller redan före mannens död. Man ser här af att enkan, om hon är yngre och således oftast ännu arbetsför, i regel icke behöfver full fattigförsörjning, förrän en längre tid förflutit efter mannens frånfälle.»

»Samma undersökning gifver derjemte vid handen att af de enkör, som åtnjöto fattigunderstöd, följande antal i procent redan före mannens död fått full försörjning:

af enkör vid 30 års ålder.....	4	procent
» » » 40 » »	4	»
» » » 50 » »	5	»
» » » 60 » »	6	»
» » » 70 » »	19	»

och att fattigvården således i flera fall sett sig föranlåten att redan *under mannens lifstid* understödja hustrun.»

»Af ofvannämnda statistiska undersökning framgår slutligen att af de enkör, som falla fattigvården till last och hvilkas äktenskap upplösts i åldern mellan 25 och 45 år, icke mindre än 21 procent behöft full försörjning omedelbart efter mannens död och 33 procent inom 2 år derefter. För enkör emellan 45—65 år nedgå motsvarande tal till respektive 10 och 18 procent, således ungefär till hälften. Inom de högre åldrarne stiga talen naturligtvis ånyo. Att antalet enkör, som redan under den första tiden efter mannens död behöfva understöd, är dubbelt större i åldersperioden 25—45 år än i perioden 45—65 år torde hufvudsakligen bero derpå att de, som blifvit enkör vid yngre ålder, oftare hafva *minderåriga barn* att försörja och att i följd deraf arbetskraft och arbetsförtjenst ej alltid varit tillräckliga.»

»Hvad nu blifvit anfördt torde tydligen ådagalägga att *enkepensioneringens princip* inom ifrågavarande samhällsklasser icke motsvarar det verkliga behöfvat. En fullt arbetsför enka utan minderåriga barn är principiellt ej i större behöf af understöd än hvarje annan arbetsför qvinna. Först då hon förlorar sin arbetskraft, inträder detta behöf. Har hon åter minderåriga barn att försörja, behöfver hon understöd för dem. I följd häraf bör en enka, som icke är arbetsför, hafva pension för egen del och, om minderåriga barn finnas, pension för dessa.»

»Det sätt, hvarpå den offentliga fattigvården nödgats ingripa, gifver äfven i ett annat hänseende en tydlig fingervisning om den rigtning, som vid försäkringens anordnande härutinnan bör följas. Den måste naturligen taga hänsyn jemväl till det behöf af understöd, som kan uppstå, *medan mannen ännu lefver*. Uppenbarligen äro också de fall, då inom en arbetarefamilj hustrun förlorat sin arbetskraft, särdeles behjertansvärda. Det är ej nog att genom hustruns sjuklighet understundom en välbehöflig arbetsförtjenst går för familjen förlorad, utan

hustrun måste då äfven särskildt vårdas samt förorsakar derföre ökade utgifter.»

»Det framgår redan häraf att äfven för dessa fall en *invaliditetsförsäkring* — för enkor kompletterad med en barnpensionering — just motsvarar de förefintliga behofven och att en sådan försäkring äfven här ingriper i rätta ögonblicket.»

»Då härtill kommer att, derest de af komitén i öfrigt föreslagna grunder tillämpas, kostnaden, oaktadt invalidpensionerna blifva betydligt högre och allenast undantagsvis nedgå till det här ofvan exempelvis antagna belopp, 55 kronor, kommer att utgöra endast *hälften* af hvad en enke- och barnpensionering i vanlig mening skulle kräfvat, tror sig komitén hafva anfört tillräckliga skäl för sin åsigt att äfven försörjningen af arbetarefamiljerna bör i hufvudsak grundas på invaliditetsprincipen med komplettering af en barnpensionering.»

»Vid öfvervägande af de närmare bestämmelser, som äro för denna del af försäkringen erforderliga, har komitén stannat vid principer, som ligga till grund för redan förefintliga, på ömsesidighet byggda enkekassor, men på samma gång sökt nedbringa kostnaden och göra den praktiska tillämpningen så enkel som möjligt.»

Komitén yttrar härom vidare:

»Dylika enkekassor, med hvilka ofta är förenad pensionering af delgarne sjelfve, hvila hufvudsakligen på de båda grundsatserna, att qvinnan tillhör kassan under den tid, hon är gift med en delegare, och att afgifterna äro lika för såväl gifta som ogifta delegare. Enkepensionens belopp är antingen lika för alla enkor inom en viss begränsad grupp, eller ock rättar det sig efter den tid, mannen eller qvinnan sjelf förut tillhört kassan.»

»Med anslutning till dessa grundsatser har komitén föreslagit att hustru till försäkrad man skall, äfven om hon ej innehar försäkringspliktig anställning, vara försäkrad under den tid, mannen tillhör försäkringen.»

»Angående storleken af den pension, som denna försäkring skulle lemna, är det att märka att flertalet af de hustrur, om hvilka här är fråga, redan förut i egenskap af tjenstehjon m. m. tillhört försäkringen. De qvinnor, som varit försäkrade 5 år eller mera, innan de gifta sig, hafva nemligen i följd af lagförslagets bestämmelser hunnit förvärfva sig rätt till pension, under det att de, som gifta sig tidigare, ännu icke förvärfvat sig full pensionsrätt. Redan denna omständighet visar att det ej kan vara lämpligt att införa en alldeles *särskild* hustrupensionering, utan att denna pensionering bör ställas i samband med den

öfriga försäkringen af kvinnorna. Ville man under sådana förhållanden införa en särskild hustru- eller enkepensionering, skulle häraf följa, bland annat, att vissa enkor finge dubbel pension, nemligen både den vanliga invalidpensionen och den särskilda enke- eller hustrupensionen, medan andra skulle erhålla blott den ena af dessa, allt beroende endast derpå, huruvida de före äktenskapets ingående varit försäkrade längre eller kortare tid än 5 år.»

»Äfven bortsedt derifrån att en dylik särskild hustru- eller enkepensionering, såsom förut blifvit påpekadt, skulle vara alltför dyr för att kunna komma i fråga, skulle den äfven i följd af stadgandet om en viss väntetid blifva i hög grad orättvis. Under det att denna väntetid vid mannens försäkring har karakteren af en försigtighetsåtgärd mot missbruk och endast inverkar i fråga om det ytterst ringa fåtal försäkrade, som under de 5 första åren af sin försäkringstid blifva invalider af annan anledning än olycksfall, skulle den deremot i fråga om försäkrade kvinnor få en helt annan betydelse, alldenstund af dessa vid 23 års ålder, således 5 år efter den tidigaste inträdesåldern i försäkringen, redan 25 procent äro gifta. Icke mindre än en fjerdedel af alla i försäkringen inträdande kvinnor skulle således hafva högst obetydlig fördel af försäkringen.»

»Dessa olägenheter äfvensom andra dylika, hvilka det skulle blifva för vidlyftigt att här framhålla, komma emellertid att fullständigt bortfalla, om man låter hustruförsäkringen utgöra en *direkt fortsättning* af den öfriga försäkringen. Hustrurna skola då, likasom de öfriga försäkrade kvinnorna, tillhöra den tredje pensionsklassen, och hela den tid, som mannen är försäkrad, skall äfven för hustrun räknas såsom försäkringstid. Der hustrun ej samtidigt sjelf innehar försäkringspliktig anställning, erläggas för henne inga särskilda afgifter, utan den erforderliga kostnaden ingår i afgifterna för de försäkrade männen. Då den försäkrade kvinnan således en gång får sin pension, beräknas dennas årliga belopp, vare sig hon då är gift eller icke, till 50 kronor jemte 2 öre för hvarje veckoavgift, som antingen direkt för henne erlagts under den tid, hon sjelf innehaft försäkringspliktig anställning, eller under den öfriga tiden för hennes man inbetalts.»

»Utom det att hustruförsäkringen i och för sig tillgodoser ett viktigt samhällsintresse, ligger dess betydelse äfven till en väsentlig del deri att försäkringen genom densamma vinner i homogenitet och för den kvinliga delen af befolkningen får en liknande betydelse, som den kommer att erhålla för den manliga delen deraf. För att inse detta är det tillräckligt att betrakta åldersfördelningen bland de försäkrade,

under förutsättning dels att ingen dylik hustrupensionering förefunnes och dels att komiténs förslag blefve gällande. Man har nemligen, enligt 1890 års folkräkning, följande antal personer inom de särskilda åldersklasserna, tillhörande de tre grupperna: »försäkrade män», »qvinnoor i försäkringspliktig anställning» och alla »försäkrade qvinnoor», således inclusive hustrur till försäkrade män:

Ålder	»försäkrade män»	»qvinnoor i försäkrings- pliktig anställning»	»försäkrade qvinnoor»
18—20 år.....	24,879	24,848	25,880
20—25 ».....	68,938	59,143	73,464
25—30 ».....	68,807	42,004	70,018
30—35 ».....	55,532	23,009	56,535
35—40 ».....	43,275	14,247	43,297
40—45 ».....	34,934	10,816	35,170
45—50 ».....	28,607	9,100	28,823
50—55 ».....	22,946	7,422	23,110»

»Med ledning af dessa siffror kan man beräkna att ungefär 15,000 personer af hvardera könet årligen inträda i försäkringen. Af de nyinträdande männen erhålla så godt som alla pension, hvilka enligt lagen böra komma i åtnjutande af sådan, d. v. s. alla, som icke affida i följd af mera akuta sjukdomar utan före sin död blifva till arbete varaktigt oförmögne, eller omkring 62 procent. Derest hustrupensioneringen icke förefunnes, skulle de försäkrade qvinnornas åldersfördelning vara den, som finnes angifven uti den mellersta af de tre kolumnerna här ofvan. Redan 5 år efter inträdet i försäkringen skulle då en *fjerdedel* af qvinnorna hafva lemnat densamma i följd af äktenskapets ingående. Förutsatt att lagens bestämmelser i öfrigt kunde bibehållas, skulle således dessa qvinnoor, ehuru de varit nödsakade att ingå i försäkringen, hafva erlagt sina afgifter förgäfvos. De öfriga skulle visserligen under samma förutsättning hafva förvärfvat pensionsrätt, men när många af dem efter hand ingå äktenskap, blefve deras pension betydligt lägre än de ogifta qvinnornas.»

»Helt annat blifver förhållandet, om hustrupensionering införes. Den kolumn, som angifver antalet försäkrade qvinnoor, visar en fullständig parallel till kolumnen öfver de försäkrade männens åldersfördelning, och man ser tydligt att *försäkringen då blifver lika effektiv för qvinnan som för mannen*. Ingäendet af äktenskap medför då ej för hustrun förlust af någon del af den framtida pensionen och likställes

således icke med öfvergång till sysselsättning, som ej medför försäkringspligt.»

Komitén anser sig derföre hafva haft tillräckliga skäl för sitt förslag angående hustrurnas pensionering och framhåller till slut att enligt komiténs åsigt borttagandet af denna del af försäkringen icke allenast skulle i hög grad minska hela försäkringens betydelse för de af densamma omfattade samhällsklasserna, utan ock nödvändigögra alldeles särskilda bestämmelser i fråga om de qvinliga arbetarne och tjenarne.

Såsom redan förut blifvit omnämndt, har komitén till ytterligare befrämjande af arbetarefamiljernas bästa föreslagit en barnpensionering såsom komplement till hustruförsäkringen. Af rena kostnadsskäl har komitén emellertid dervid ansett sig nödsakad att låta denna del af försäkringen omfatta endast af lidne försäkrade mäns äkta minderåriga barn äfvensom att föreslå understödets belopp för hvarje dylikt barn till 30 kronor.

Kritik af
komiténs för-
slag.

Om man, efter den af mig nu lemnade öfersigten af komiténs förslag, öfvergår till en undersökning af innehållet i de öfver förslaget afgifna yttrandena, så faller först och främst i ögonen att, oaktadt ett och annat yttrande innefattar en protest mot det föreslagna försäkringstvånget, de allra flesta dock erkänna att, om man vill nå det mål, dit hela den ifrågavarande lagstiftningen syftar, eller att bereda arbetareklassen en i ekonomiskt och socialt afseende mindre otrygg ställning, praktiska skäl obetingadt måste gifva företrädet åt de obligatoriska anordningar, som med förslaget afses, framför hvarje anordning, der det ligger i den enskildes skön att tillgodogöra sig den eller icke, allt efter som han med hänsyn till sitt enskilda tycke må finna sådant behagligt eller ej, men utan all hänsyn till den tunga han i senare fallet kan komma att åsamka samhället. Förutom af komiténs i del. III lemnade redogörelse för hvad i främmande länder åstadkommits och försökts åstadkommas på frivillighetens väg — men som ledt till märkligt obetydliga resultat — lär det icke undgå hvar och en, som aktar på tidens tecken, att vi i vårt land förr eller senare *måste* slå in på den väg, som redan beträdds af länder, med hvilka vi i kulturafseende äro nära befryndade; och vi hafva dervid hufvudsakligast att söka undvika de felsteg, som våra föregångare af brist på nödig erfarenhet icke undgått, samt att i tid börja, på det att ej de bördor, som af ifrågavarande förhållanden läggas på kommande generationer, blifva allt för betungande för samhällena att bära.

Hvad derefter beträffar invaliditetsprincipens läggande till grund för försäkringen, så synes knappast någon af dem, som i ärendet hörts, hafva inlagt någon allvarlig gensaga mot att en lagstiftning i förevarande ämne bygges på grundvalen af försäkring mot följderna af invaliditet, den må vara föranledd af ålderdom, sjukdom eller olycksfall. En eller annan har väl ifrågasatt, huruvida icke den ålder, 70 år, då enligt komiténs förslag under alla förhållanden utan vidare undersökning en person får anses såsom invalid, kunde framflyttas till 60 eller 65 år, men förblandar dervid uppenbarligen principen för förslaget, som är att pension endast skall lemnas åt invalider, och frågan när man utan särskild undersökning och för att bespara de dermed förenade kostnaderna må medgifva att en person utan vidare får anses såsom invalid. I medeltal inträder hos de klasser, som här äro i fråga, invaliditeten vid 61 års ålder, och i de flesta fall kan man antaga att en 70-åring är invalid; att deremot utsträcka den ovilkorliga pensioneringen till hvarje 60- eller 65-åring skulle medföra betydande kostnader, utan att motsvarande förmåner för de verkliga invaliderna uppkomme.

I de nu angifna grunderna för komiténs förslag torde derföre några ändringar icke böra ifrågakomma.

Beträffande de grupper af befolkningen, som ifrågavarande försäkring bör omfatta, hafva åtskilliga anmärkningar framstälts mot komiténs förslag. Sålunda har man ansett att äfven sjelfständige mindre yrkesidkare (handtverkare, jordtorpare, mindre handlande m. fl.) borde kunna komma i åtnjutande af försäkringen, äfvensom fordrat försäkringens utsträckning till en större kontingent af de så kallade lösa arbetarne än komitén afsett, i hvilket senare syfte, bland annat, *dels* framhållits att betings- och styckarbetare icke komme att af försäkringen omfattas, *dels ock* af kommerskollegium föreslagits att under försäkringen skulle inbegripas hvar och en, som hos en och samma arbetsgifvare arbetat minst sex af trettio på hvarandra följande dagar, under det att enligt komiténs förslag (§ 1 mom. 2) lösa arbetare icke inbegripas under försäkringen, utan att hafva haft sysselsättning hos samme arbetsgifvare alla söckendagar under en och samma kalendervecka; hvarjemte särskildt af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Blekinge län anmärkts att genom denna bestämmelse i komiténs förslag bereddnes möjlighet för arbetare och arbetsgifvare att alldeles undgå försäkringspligten, exempelvis genom tillämpning af det s. k. frimåndagssystemet, som på sådant sätt skulle komma att uppmuntras.

Försäkrings omfattning. Rätt att kvarstå i försäkringen vid öfvergång till annan samhällsställning. Frittillig försäkring. Linderung i mindre arbetsgifvares bidragsskyldighet m. m.

Rörande försäkringens omfattning tillåter jag mig till en början hänvisa till hvad komitén härutinnan anfört.

Komitén erinrar att hon utgått från den åsigten, att det är den s. k. arbetsklassen eller de samhällsmedlemmar, hvilka försörja sig genom hufvudsakligen kroppsligt arbete, som äro i behof af en lagstadgad försäkring, och att derföre endast dessa böra under densamma inbegripas, samt yttrar vidare:

»Det är nemligen just osäkerheten i deras ekonomiska ställning, som framkallat afsevärda sociala missförhållanden och gifvit anledning till lagstiftningens ingripande i de fleste kulturländer för att genom försäkring betrygga enskilde samhällsmedlemmars utkomst. Något allvarigare försök att anordna en *allmän försäkring* för hela befolkningen har komitén veterligen hittills icke i andra länder förekommit. — Hvad vårt land beträffar, är förhållandet något ånnorlunda. Den Riksdagens skrifvelse, hvilken ligger till grund för det åt 1884 års komité lemnade uppdrag, innehöll visserligen en begäran om utredning allenast, om och i hvad mån åtgärder kunde finnas lämpliga för ordnandet af förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetare beträffande möjliga olycksfall i arbetet äfvensom för beredande af ålderdomsförsäkring åt arbetare och med dem jemförliga personer. De lagförslag, som af nämnda komité utarbetades,ingo emellertid i vissa hänseenden en betydligt större omfattning, och det var egentligen endast de två särskilda förslagen angående anordnandet af en obligatorisk försäkring för olycksfall i arbetet, hvilka afsågo allenast de arbetande klasserna. Sjukförsäkringen skulle såsom dittills vara bygd helt och hållet på frivillighetens grund, och de förmåner, hvilka staten borde bevilja för att uppmuntra till nydaning eller ombildning af sjukkassor, ansågos böra utgå, äfven då kassan upprättats för andra än arbetare och med dem jemförliga personer. Denna grundsats har ock blifvit bibehållen i den sedermera den 10 oktober 1891 utfärdade lagen om sjukkassor. Vidkommande den obligatoriska ålderdomsförsäkringen, föreslog komitén att densamma skulle omfatta en hvar svensk undersåte, som befunne sig i viss angifven ålder, med undantag dock af obotligt kropps- eller sinnessjuka personer, som voro till arbete oförmögne.»

»Då sålunda i vårt land förslag till en lagstadgad allmän försäkring varit å bane, anser sig komitén böra något närmare ingå på hithörande frågor. Äfven om ej några principiela skäl emot en dylik försäkring förefunnes, skulle redan kostnaden för densamma verka tillräckligt afskräckande. Inskränker man sig till de grupper af befolkningen, som komiténs förslag afser, uppgår hela antalet af dem, som

en gång komma att af försäkringen omfattas, med inräknuande af dem, hvilka kommit i åtnjutande af pension, till omkring en million personer. Då nu hela befolkningen i riket öfver 18 års ålder — den af komitéen föreslagna nedre åldersgränsen — utgör omkring tre millioner, skulle en allmän försäkring kräfva tre gånger så stora kostnader som den, hvilken af komitéen föreslagits. Det är tydligt att man under sådana förhållanden, åtminstone till en början, icke utan tvingande skäl bör göra försäkringens omfattning alltför stor.»

»Härtill kommer att behovet af en försäkring, som afser att skydda mot nöd och elände, är mycket olika inom samhällets olika klasser. Visserligen är statistiken i detta afseende mycket bristfällig, och för närvarande finnes ej annat att tillgå än 1884 års komiténs undersökning angående fullt försörjda fattighjon, men man erhåller dock med stöd af de siffror, denna undersökning lemnat, en ganska tydlig föreställning om förhållandena härutinnan. Emot 10,000 fullvuxna personer, tillhörande någon af nedannämnda yrkesgrupper, svarade nemligen följande antal fullt försörjda fattighjon, hvilka tillhört dessa yrken:

jordegare (män).....	31	fattighjon
inhyses- och backstuguhjon (män).....	37	»
•jordtorpare (män)	145	»
manliga tjenstehjon och arbetare.....	250	»
qvinliga tjenstehjon	225	»

»I fråga om de öfriga yrkena äro motsvarande siffror betydligt mindre tillförlitliga, men visa i hufvudsak samma resultat, nemligen att antalet fattighjon, som tillhört tjenstehjonens eller arbetarnes klasser, är mångdubbelt — 8 till 10 gånger — större än antalet af dem, som förut tillhört de sjelfständiga yrkesidkarnes klass, allt i förhållande till totalantalet inom hvarje klass. Den låga siffran för de s. k. inhyses- och backstuguhjonen visar, såsom 1884 års komité framhållit, att äfven i den ringaste lefnadsställning bofastheten gifver ett visst skydd emot nöden. Jordtorparne intaga en mellanställning emellan tjenstehjon och arbetare, å den ena sidan, samt de sjelfständiga yrkesidkarne, å den andra.»

»Om således af det anförda framgår att behovet af en genom försäkring mera tryggad ekonomisk ställning är vida mer trängande för arbetarne och tjenstehjonen än för flertalet öfriga samhällsklasser, och man derföre redan i denna omständighet har ett skäl att åtminstone tillsvidare begränsa försäkringen till hufvudsakligen de båda förra klasserna, är en dylik begränsning derjemte ur en annan mera principiell synpunkt berättigad och ändamålsenlig. Det är nemligen icke allenast

så, att vissa samhällsklasser hafva ett vida större behof än andra att genom försäkring vinna ekonomiskt betryggande. Jemväl naturen af detta behof är af väsentligt olika beskaffenhet i olika samhällslager. Medan för de s. k. arbetande klasserna arbetskraften är det hufvudsakliga och oftast enda medlet till utkomst, hafva de sjelfständiga yrkesidkarne i regel äfven andra viktiga förvärfvsmedel. Sålunda är för jordegaren hans fastighet, för kapitalisten och affärsmannen kapitalet eller affären o. s. v. ur ekonomisk synpunkt ofta af samma eller till och med större värde än den egna arbetskraften. Under det således en invaliditets- eller ålderdomsförsäkring för arbetaren medför just det skydd, han behöfver, blifver en sådan försäkring för öfriga samhällsklasser ofta af underordnad betydelse. Erfarenheten visar ock att arbetarne, der icke svårigheterna varit allt för stora, genom bildandet af sjuk- och begravningskassor, pensionsföreningar m. m. just sökt skydda sig emot följderna af arbetskraftens försvagande eller upphörande, under det att dylika sträfvanden icke förekommit bland t. ex. jordegarna. Desse hafva i stället genom inrättandet af anstalter för brand-, hagelskade- och kreatursförsäkring sökt skydd emot förluster af helt andra existensmedel, hvilka för dem äro af långt större vikt. För kapitalisten och affärsmannen spela lif- och kapitalförsäkringar, garanti- och varuförsäkringar m. m. en motsvarande roll. Det är utom allt tvifvel att med dessa hittills använda försäkringssätt, som delvis vunnit stor utbredning och äfven kunnat anordnas, utan att mera direkta åtgärder från statens sida varit erforderliga, ännu icke allt åstadkommit, som kan eller bör göras. Större erfarenhet och framför allt ökad statistisk kännedom om hithörande förhållanden äro emellertid af nöden, innan några försök lämpligen kunna göras till en mera omfattande försäkring af de olika förvärfvsmedlen. Så mycket torde dock af hvad nu anförts framgå att en obligatorisk invaliditets- eller ålderdomsförsäkring med så ringa ersättningsbelopp, som härvid kunna komma i fråga, för flertalet af de besutne eller förmögnare samhällsmedlemmarne icke allenast icke skulle motsvara deras behof, utan snarare komma att blifva en ytterligare börda utöfver den, som de redan åtagit sig för vinnandet af ändamål, hvilka för dem hafva vida större ekonomisk betydelse.»

»Af nu anförda skäl har komitén ansett att den föreslagna försäkringen icke bör utsträckas till de samhällsklasser, hvilka utgöras af sjelfständiga yrkesidkare, utan att densamma hufvudsakligen bör omfatta allenast kroppsarbetarne och tjenstehjonen.»

»Hvad härefter angår de närmare gränserna för försäkringens omfattning, så underskattar komitén ingalunda de stora svårigheter, som dermed

äro förenade. Komitén håller emellertid före att dessa svårigheter äro större i teorien, än hvad förhållandet kommer att blifva vid den praktiska tillämpningen. Det är naturligtvis icke möjligt att uppdraga gränserna för försäkringens omfattning så noggrant, att frågan om hvem som skall försäkras eller icke i alla tänkbara fall erhåller ett otvetydigt svar. Uppgiften måste derföre blifva att bestämma dessa gränser så, att *hufvudkontingenten* af de försäkrade blifver noggrant fixerad, och att genom speciela bestämmelser underlätta tillämpningen i fråga om dem, hvilka stå på gränsen till de mera sjelfständiga yrkesidkarnes klass. I förra afseendet vill komitén här anföra följande:»

»Såsom allmän hufvudprincip har komitén föreslagit att allenast personer, som äro hos arbetsgifvare *emot aflöning anställda*, skola vara underkastade försäkringspligt. Genom denna bestämmelse torde enligt komiténs åsigt försäkringen komma att omfatta det öfvervägande flertalet af dem, hvilka ofvan angifvits böra under försäkringen inbegripas, eller arbetarne och tjenstehjonen. Bland de afvikelser från nämnda hufvudprincip, hvilka komitén ansett sig böra föreslå och för hvilka närmare redogörelse lemnas vid motiveringen af lagförslagets särskilda paragrafer, torde böra omnämnas att komitén föreslagit en bestämmelse i syfte att från försäkringen utesluta dem, hvilka äro allenast mera tillfälligt hos annan sysselsatte, eller s. k. lösa arbetare. Många af desse, såsom vissa jordbruksarbetare, sömmerskor, tvätterskor med flera, eller i allmänhet sådana personer, som yrkesmessigt utföra tillfälligt arbete för annans räkning, stå nemligen på gränsen till de sjelfständiga yrkesidkarnes klass, och deras inbegripande under försäkringen skulle derför i många afseenden väsentligt inveckla och försvåra lagens tillämpning. Härtill kommer att komitén föreslagit att den hufvudsakliga kostnaden för försäkringen skall bäras af arbetare och arbetsgifvare gemensamt. Om man nu också med fullt fog synes kunna af arbetsgifvaren fordra bidrag till försäkringen, så länge det gäller arbetare, hvilkas arbetsförhållande är af varaktigare och fastare natur, torde det deremot med skäl kunna ifrågasättas, huruvida arbetsgifvaren äfven skall dela bördan med sådana arbetare, som kanhända endast några få dagar eller till och med timmar varit sysselsatta för hans räkning. Man kan derjemte lätt föreställa sig, hvilka svårigheter i sådana fall vid afgifternas erläggande skulle uppstå.»

»I Tyskland har man låtit den obligatoriska invaliditets- och åldersförsäkringen omfatta jemväl de s. k. lösa arbetarne. Den erfarenhet, man der hittills vunnit, torde emellertid icke mana till efterföljd. Enligt hvad komitén inhemtat, hafva nemligen af de omkring 215,000

ansökningar om erhållande af ålderdomspension, hvilka intill den 30 september 1892 inkommit, icke mindre än 39,000 och af 28,500 ansökningar om invalidpension icke mindre än 11,000 blifvit afslagna. I de fall, der ansökningen afslagits, har det i regel varit fråga om personer tillhörande just dessa mera lösa eller halft sjelfständiga arbetare, hvilkas rätt att komma i åtnjutande af försäkringens fördelar, trots den mest humana tydning af lagens föreskrifter, icke kunnat erkännas. Derjemte har i flera fall, särskildt bland de mindre jordbrukarne, yppats icke ringa svårighet vid afgifternas erläggande, icke så mycket då det gällt lagstadda tjenstehjon eller mera stadigvarande arbetare, utan egentligen i fråga om de arbetare, hvilkas arbetskraft fått användning endast för kortare tider, såsom för dikning, grödans inbergande och dylikt. Det är äfven tydligt att de tvister, som icke kunna undvikas i följd af detta sträfvande att utsträcka lagens välgörande verkan äfven till de lägsta samhällslagren, icke hafva bidragit till att göra lagen mera omtyckt.»

»Då komitén, såsom nämndt, föreslagit försäkringens begränsning till arbetare med något fastare anställning, har komitén ingalunda förbiset att jemväl hos de från försäkringen sålunda uteslutne arbetarne förefinnes ett lika stort behof af understöd. Komitén anser emellertid klokheten bjuda att icke genast vid försäkringens början element intagas, hvilka väsentligt skulle försvåra lagens tillämpning, utan bör enligt komiténs åsigt frågan derom uppskjutas, till dess större erfarenhet vunnits samt insigten om lagens betydelse och nytta fått en allmännare spridning.»

Betydelsen af de förut omnämnda anmärkningarne om att den af komitén föreslagna försäkringen ej komme att omfatta alla som vederborde torde till ej ringa del försvagas, om man tager i öfvervägande, förutom de skäl komitén, på sätt jag nyss nämnt, direkt anført till stöd för sitt förslag härutinnan, jemväl hvad komitén anført till stöd för att den, som en gång inträdt i försäkringen, ej skulle gå förlustig pensionsrätt på grund deraf att han sedermera för kortare eller längre tid eller för alltid öfvergått till en sådan samhällsställning, som ej medförde försäkringspligt. Komitén yttrar nemligen härutinnan, bland annat, följande:

»I fråga om försäkringens omfattning återstår det för komitén endast att redogöra för den ställning, försäkringen lämpligast bör intaga till dem, som, innan de blifva pensionerade eller afvida, utträda ur försäkringen vare sig genom öfvergång till sjelfständig yrkesutöfning eller till sysselsättning, som icke medför försäkringspligt, eller på annat sätt.»

»Undersöker man förhållandet härutinnan vid de för vissa arbetare redan inrättade privata pensionskassorna, finner man att den, som lemnar en anställning, hvilken medfört medlemskap i kassan, i regel på samma gång också går förlustig sin pensionsrätt. På sin höjd återbetalas vid utträdet ur kassan de erlagda afgifterna eller någon del deraf, och endast om den försäkrade under en längre tid varit medlem af kassan, kan det understundom förekomma att han får behålla sin pensionsrätt eller åtminstone kan genom fortsatt erläggande af afgifter upprätthålla densamma.»

»Detta medför ej några större olägenheter i fråga om sådana kassor, hvilkas delegare i följd af särskildt fasta arbetsförhållanden i regel under hela sin arbetsdugliga tid qvarstanna i kassan och endast undantagsvis lemna densamma. Den försäkring åter, som här är i fråga, omfattar emellertid icke blott en mindre, skarpt begränsad yrkesgrupp, utan en mängd yrken af olika beskaffenhet, der det alldeles icke hör till undantagsfallen att en försäkrad lemnar försäkringen genom att öfvergå till en annan lefnadsställning. Någon egentlig statistik angående hithörande förhållanden existerar visserligen icke. Af de siffror, som den af komitén föranstaltade och för kostnadsberäkningen erforderliga yrkesräkningen lemnat, framgår emellertid att af alla försäkrade mellan 25 och 55 år i medeltal ungefär 2 procent årligen afgå ur försäkringen af annan anledning än inträffad invaliditet eller dödsfall. I följd häraf hafva af alla dem, som vid 18—20 års ålder inträdt i försäkringen, vid 40 års ålder omkring en fjerdedel och vid 55 års ålder 45 procent, d. v. s. nästan hälften lemnat densamma, efter att hafva varit försäkrad under i medeltal nära 20 års tid.»

»Flertalet af dem, som sålunda lemna försäkringen i förtid, blifver antingen sjelfständiga yrkesidkare (mindre jordegare, handtverkare, jordtorpare o. d.) eller ock lösa arbetare i förut angifven mening. De komma derföre understundom icke i bättre ekonomisk ställning än förut, och förlusten af hvad de betraktat såsom besparingar för framtiden måste kännas synnerligen hård.»

»Dessa missförhållanden torde icke kunna afhjelpas endast derigenom att den försäkrade återfår de inbetalda afgifterna. Försäkringen skulle ändock blifva utan nytta för nästan halfva antalet försäkrade, och man kunde då med skäl ifrågasätta berättigandet af lagens tvång.»

»I Tyskland har man till en del beaktat dessa förhållanden, i det man stadgat att på förut inbetalda afgifter grundade pensionsanspråk upphöra först, då de under fyra på hvarandra följande kalenderår erlagda afgifternas antal understiger 47. Uppenbarligen är detta medgifvande

tillräckligt, då det gäller kortare afbrott i försäkringsförhållandet. För öfriga fall är den frivilliga försäkring afsedd, som tyska lagen under vissa villkor tillåter. För att försäkringen skall kunna frivilligt fortsättas fordras emellertid att den försäkrade skall erlägga, förutom dubbla vanliga afgiften eller både arbetsgifvarens och arbetstagarens andelar, jemväl en mindre tilläggsafgift, motsvarande värdet af statsbidraget. Från tilläggsafgiften äro dock mindre yrkesidkare, hvilka icke hafva någon eller högst *en* aflönad arbetare, befriade.»

»Enligt komiténs åsigt kan frågan om försäkringens ställning till dem, hvilka uttråda ur densamma genom öfvergång till sjelfständig yrkesutöfning eller till anställning i annans tjenst, som ej medför försäkringspligt, eller af annan anledning, icke lösas på ett tillfredsställande sätt, derest man icke, så vidt möjligt är, ansluter sig till grundsatsen att *den rätt, som grundats på redan erlagda afgifter, icke förminskas eller upphör derigenom att den försäkrade för kortare eller längre tid icke innehar försäkringspliktig anställning eller alldeles upphör att stå i försäkringspligt medförande arbetsförhållande.* Denna grundsats har äfven upptagits i komiténs förslag. Härigenom blifva de olägenheter, som ofvan antydts, i hufvudsak afhjelpa. Enär försäkringen skall vara obligatorisk, kommer nemligen, såsom statistiken visar, hufvudkontingenten af dem, som intråda i försäkringen, att tillhöra åldern 18—19 år, under det att endast omkring en femtedel af alla försäkrade påbörja försäkringsförhållandet vid senare ålder. Inträde i försäkringen först efter uppnådda 25 års ålder är att betrakta såsom undantag, och först vid denna ålder börjar den egentliga afgangen ur försäkringen. Då nu den försäkrade förvärfvar pensionsrätt efter fem års försäkringstid, komma nästan alla, som varit försäkrade, att hinna förvärfva rätt till pension, hvadan försäkringen i detta hänseende blifver fullt effektiv. Endast för det ringa fåtal, som stått i försäkringspligtigt arbetsförhållande under kortare tid än fem år, blifver försäkringen ej af annan betydelse, än att de kunna erhålla pension vid invaliditet, orsakad af olycksfall, som inträffat under den tid, då försäkringspliktig anställning innehafts. För dessa personer torde dock försäkringen i allmänhet ej hafva varit afsedd.»

»Genom antagandet af nämnda grundsats kommer försäkringen ock att få väsentlig betydelse för dem, som eljest i regel icke af densamma omfattas.»

»Sålunda torde en stor del af de så kallade *lösa arbetarne* komma i åtnjutande af försäkringens fördelar, enär det endast fordras att de under hela sin arbetsdugliga tid stått i försäkringspligtigt arbetsför-

hållande under sammanlagdt 260 veckor, hvarvid må erinras att, enligt komiténs förslag, äfven tillfällig sysselsättning hos en och samme arbetsgifvare under alla söckendagar i en kalendervecka medför försäkringspligt. Det är icke osannolikt att, då insigten om försäkringens betydelse blifvit allmännare utbredd, man äfven skall söka göra sig densamma fördelar till godo genom åstadkommande af varaktigare och mera fasta arbetsförhållanden.»

»För *jordtorparnes* klass kommer försäkringen jemväl att få stor betydelse. Såsom förut framhållits, gifver fattigvårdsstatistiken vid handen att denna klass med afseende på behofvet af understöd intager en mellanställning emellan de yrken, som omfattas af försäkringen, och de sjelfständiga yrkesidkarne. Enligt tillgängliga statistiska uppgifter angående åldersfördelningen vid 1890 års slut, finner man att mer än 90 procent af dem, som hänföras till denna yrkesgrupp, inträda i densamma först efter uppnådda 25 års ålder och att knappast mer än en tredjedel inträder i yrkesgruppen före 30 års ålder. Då det torde få antagas att flertalet af dessa så kallade jordtorpare derförinnan varit tjenstehjon eller statkarlar, är det tydligt att ett stort antal af dem redan förut varit försäkrade tillräckligt länge för att hafva förvärfvat sig pensionsrätt.»

»Liknande förhållanden göra sig, ehuru i mindre grad, gällande äfven i fråga om *innehafvare af mindre jordbruk* samt *arrendatorer*. Icke få af desse hafva under sina yngre år innehaft försäkringspliktig anställning, och en del af dem torde jemväl sedermera bredvid sitt eget jordbruk hafva sysselsättning hos annan jordbrukare och derigenom efterhand förvärfva pensionsrätt eller vidare förkofra den rätt, som redan vunnits.»

»Hvad de *mindre handtverkarne* och *handlandena* angår, torde det endast undantagsvis förekomma att de ej genom föregående anställning såsom gesäller, handelsbiträden e. d. hunnit förvärfva pensionsrätt.»

»Tager man härjemte i betraktande att många *qvinliga tjenstehjon* genom giftermål med personer, som ej tillhöra försäkringen, komma att utträda ur densamma med bibehållande af redan förvärfvad pensionsrätt, torde man kunna med fog påstå att försäkringen genom antagandet af ofvannämnda grundsats skall lända till fördel för många andra klasser af samhället än dem, för hvilka den egentligen är afsedd. Nästan hälften, eller 45 procent af dem, som hvarje år inträda i försäkringen, blifver en gång antingen sjelfständige yrkesutöfvare eller ock så kallade lösa arbetare. Då försäkringen kommer i full verksamhet, kan antalet af alla dem, som ej vidare äro försäkringspligtige men hafva rätt till pension, uppskattas till omkring 250,000 personer, oafsedt dem, som redan er-

hållit pension. Medelbeloppet af de pensioner, till hvilka dessa utanför försäkringen stående äro berättigade, utgör respektive 150, 100 och 70 kronor för de tre pensionsklasserna.»

»Under sådana förhållanden kan man ej med fog påstå att försäkringen skulle i något hänseende vidga klyftan emellan de olika samhällsklasserna. Det kommer nemligen alltid att äfven inom andra klasser af samhället än arbetsklassen finnas ett stort antal personer, som förut tillhört försäkringen och en gång komma att erhålla pension.»

»Det förtjenar slutligen framhållas att meranämnda grundsats kan antagas, utan att försäkringens soliditet äfventyras, just derföre att försäkringen skall vara obligatorisk. Det är nemligen då möjligt att öfverskåda åldersfördelningen bland dem, som skola tillhöra försäkringen, och att med tillräcklig noggranhet beräkna inflytandet af de viktigaste faktorer, som härvid komma i fråga. Missbruk och bedrägerier låta naturligtvis äfven under sådana förhållanden tänka sig men blifva åtminstone icke större än under andra förutsättningar. Redan den omständigheten, att genom komiténs förslag hufvudanledningen till dessa missbruk, eller farhågan att gå miste om förvärfvad pensionsrätt, i de flesta fall blifvit undanröjd, talar mer än tillräckligt för denna mening.»

De anmärkningar, som, på sätt jag redan nämnt, emot försäkringens omfattning framstälts, äro förnämligast af två väsentligen särskilda slag; det ena går derpå ut att försäkringen ej omfattar jemväl alla lösa arbetare eller åtminstone flera kategorier af dem, än komitén ansett kunna medtagas; det andra slaget af anmärkningar åsyftar att sjelfständiga mindre yrkesidkare, som väl sjelfva kunna vara arbetsgifvare men till sin sociala och ekonomiska ställning föga eller intet skilja sig från de arbetare, de hafva hos sig anstälde, ej allenast icke komma i åtnjutande af de fördelar, som med försäkringens anordnande äro för andra med dem likstälde samhällsklasser beredde, utan tvärtom genom den ställning af arbetsgifvare, som de intaga, få förpligtelser sig pålagda, hvilka de icke kunna uthärda.

Att åt lösa arbetare bereda tillträde till den obligatoriska försäkringen i vidsträcktare mån, än komitén föreslagit, synes mig, åtminstone till en början, icke tillrådligt, emedan, då dervid andra regler antagligen i större eller mindre mån måste tillämpas, de erforderliga administrativa anordningarna skulle blifva ytterst invecklade; och detta eger efter min tanke jemväl tillämpning redan på den af kommerskollegium ifrågasatta modifikationen af komiténs förslag derutinnan, att under försäkringen skulle inbegripas lösa arbetare, som under sex af trettio

dagar haft anställning hos samma arbetsgifvare. För öfrigt torde vissa af ifrågavarande anmärkningar förfalla, ty ofta lærer till exempel arbetsaftalet mellan betings- och styckarbetarne, å ena sidan, och arbetsgifvarne, å andra sidan, vara sådant, att tvifvel ej kan råda derom att arbetarne måste anses vara anstälde i arbetsgifvarens arbete för hela den tid arbetet fortgår och sålunda icke kunna hänföras till sådana, som hafva allenast »tillfällig sysselsättning»; och i alla händelser lærer det väl sällan förekomma att icke äfven den löse arbetaren under någon tid af sin lefnad innehaft sådan anställning, att han, då fråga om pension kan ifrågakomma, hunnit förvärfva sig rätt till större eller mindre sådan.

Hvad åter beträffar de mindre yrkesidkarne, särskildt jordtorparne, så kan det icke nekas att deras ställning i socialt afseende föga skiljer sig från de tilläfventyrs hos dem anstälde arbetarnes, men, såsom komitén påpekat, hafva dessa i allmänhet redan innan de öfvergå till de sjelfständige yrkesidkarnes klass genom sin föregående verksamhet förvärfvat sig rätt till pension, så att de, då invaliditetens dagar komma, äfven om de ej hunnit bereda sig en betryggad ekonomisk ställning, dock ej stå utan all möjlighet att bidraga till sin egen försörjning och sålunda ej behöfva helt och hållet underkasta sig beroendet af sine närmaste eller af den allmänna fattigvården.

Då man emellertid icke utan synnerligen vidlyftiga anordningar, hvilkas effektivitet dessutom blefve mycket tvifvelaktig, lærer kunna genom en försäkring, inrättad efter den obligatoriska principen, bereda de nu nämnda grupperna af samhällsmedlemmar rätt att under alla förhållanden komma i åtnjutande af pension, har jag trott mig böra undersöka, huruvida vid sidan af den obligatoriska försäkringen må kunna anordnas äfven en frivillig försäkring, hvars förvaltningskostnad af staten bestriddes och som för öfrigt vore så inrättad, att den kunde operera utan den omständlighet, som eljest med en individuel försäkring är förenad. Jag har i detta hänseende, likasom i flera andra afseenden, som jag här nedan kommer att beröra, anmodat försäkringsinspektören, professoren Anders Lindstedt, hvilken varit ledamot af nya arbetareförsäkringskomitén och i sådan egenskap verkstält och öfvervakat de för komiténs uppgift nödiga beräkningar, att såsom särskildt sakkunnig afgifva yttrande, hvilket jag, sedan detsamma nu inkommit, anhåller måtte få såsom bilaga åtfölja detta protokoll.

På grund af hvad han rörande möjligheten att anordna en dylik frivillig försäkring anfört och dertill jag torde få hänvisa, har jag tillåtit mig att till komiténs förslag föga särskilda stadganden i detta

afseende, hvilka jag anhåller att få underställa Eders Kongl. Maj:ts pröfning.

I sammanhang härmed torde jag äfven få nämna att från några håll äfven anmärkts att en person, som redan ingått i försäkringen, men sedermera öfvergått till annan sambällsställning, borde få genom fortsatt erläggande af afgifter förvärfva rätt till högre pension än den, som kunde honom tillkomma på grund af de vid hans öfvergång erlagda afgifter, och att jag ansett komiténs förslag böra äfven i detta afseende erhålla ett tillägg (se lagförslaget § 16).

Med dessa modifikationer i komiténs förslag tror jag mig hafva i väsentliga delar förtagit betydelsen af de anmärkningar, som från de lösa arbetarnes och de sjelfständiga mindre yrkesidkarnes sida billigtvis kunna göras deremot att de icke enligt komiténs förslag direkt inbegripas under försäkringen. Att de vid fortsättningen af försäkring och vid begagnande af den särskildt anordnade frivilliga försäkringen sjelfve måste erlagga hela beloppet af de afgifter, som erfordras för deras pensionering, och att pensionernas förhöjning ej kan utsträckas i vidare mån, än jag i det af mig omarbetade förslaget ifrågasatt, äfvensom att de sålunda frivilligt erlagda afgifterna ej få tillgodoräknas äfven arbetstagarnes hustrur beror hufvudsakligen på försäkringstekniska grunder.

Om sålunda, hvad de lösa arbetarnes och de sjelfständiga mindre yrkesidkarnes egen försäkring beträffar, de nämnda ändringarna i komiténs förslag böra tillfredsställa billiga fordringar, så kvarstår obemött af de förut af mig omnämnda anmärkningarna allenast den, att de små yrkesidkarne i vissa fall kämbart kunna tyngas af den enligt förslaget stadgade skyldigheten för dem att genom afgifters erläggande bidra till de hos dem anstälde arbetarnes pensionering. Ofta lärer väl desse yrkesidkares verksamhet bedrifvas förnämligast med tillhjälp af hustru, hemmavarande barn och mågar, hvilka stå till hvarandra i det förhållande, att egentligen ingen af dem kan anses vara den andres arbetsgifvare, och möjligt är att under första tiden efter lagens tillkomst desse yrkesidkare, der så låter sig göra, söka ordna sig på dylikt sätt, för att derigenom undgå pensionsavgifterna, men antagligt är att i samma mån som försäkringens välsignelser på skilda håll komma att visa sig i form af pensioner åt invalider, som derförutan skulle fallit fattigvården till last, de mindre yrkesidkarne på grund af anspråk från de hos dem arbetande, de må nu vara hustru, hemmavarande barn, mågar eller oskylda, tvingas inordna sig under lagens syfte, så framt de skola erhålla några biträden, och under sådana förhållanden kan det ej nekas att komiténs förslag understundom kan blifva för dem såsom

arbetsgifvare tryckande. Jag anser därför att någon lindring bör beredas dessa yrkesidkare, handtverkare, mindre jordbrukare, jordtorpare med flere och har tänkt mig att för sådant ändamål bör i förslaget intagas en bestämmelse derom att arbetsgifvare, som för året icke påförts annan beviljning än antingen för fastighet till värde af högst 3,000 kronor eller för inkomst af kapital och arbete, uppgående till högst 800 kronor, skall ega att af statsmedel återbekomma hvad på hans andel belöper af de pensionsavgifter, som han visar hafva blifvit erlagda för en hvar under samma år hos honom anställd arbetare, derest anmälan derom sker i viss angifven ordning. Att noggrant beräkna den utgift, som härigenom åsamkas statsverket, är, innan erfarenhet härom vunnits, mycket svårt. Försäkringsinspektören har (se hans yttrande § 7 sid. 35) antagit denna utgift till ungefär 10 procent af arbetsgifvarnes hela bidrag d. v. s. att hvar 10:de arbetare eller tjenare skulle hafva en husbonde, som fölle under kategorien af sådana arbetsgifvare, hvilka egde få sina avgifter tillbaka. Statens bidrag skulle då ökas med omkring 200,000 kronor och arbetsgifvarnes minskas med samma summa.

Om derjemte den nedsättning i allmänhet af arbetsgifvarnes bidrag till pensioneringen, som jag här nedan kommer att föreslå, vinner bifall, torde icke med fog kunna påstås att försäkringen för de mindre yrkesidkarne skulle komma att innebära någon tyngande börda.

I afseende å försäkringens omfattning anser jag för öfrigt, på de af kommerskollegium i dess underdåniga utlåtande (sid. 13—15) anförda skäl, att hvad komiténs förslag innehåller om försäkring af sjöfolk, såväl besättning som befälhafvare, icke för närvarande och innan lämpligare sätt för dess anordnande kan utfinnas bör göras till föremål för någon framställning till Riksdagen.

Beträffande de från vissa håll i afseende å den så kallade barnpensioneringen framställda anmärkningarne att den borde utsträckas jemväl till barn, som lefva efter, då icke försäkrad mans enka, som efter mannens död antagit försäkringspliktig anställning och vunnit pensionsrätt, aflider, äfvensom till oäkta barn, så ehuru dessa anmärkningar äro mycket behjertansvärda, måste jag dock hemställa att de icke för närvarande må föranleda några tillägg till förslaget, emedan derförut vissa utredningar erfordras rörande de närmare vilkor, hvarunder dessa barns intagande i försäkringen må medgifvas.

*Fördelningen
af kostna-
derna för för-
säkringen.*

Hvad beträffar frågan om hvem, som skall bestrida kostnaden för försäkringen, har komitén, såsom jag förut nämnt, tänkt sig såsom regel att pensionsavgifterna skola erläggas till ena hälften af arbetstagaren och till den andra af arbetsgifvaren. Med dessa avgifter och räntan af den fond, hvartill de skola ingå, är afsedt att bestrida dels pensionerna för alla de arbetstagare, som under normala förhållanden ingå i försäkringen, dels ock pensionerna för deras hustrur samt understöden till barnen. Hvad åter angår de kostnader derutöfver, som erfordras dels för att den nuvarande generationen intill 55 år medtages i försäkringen under väsentligen samma vilkor som de under normala förhållanden inträdande, dels ock för att personer, som en gång inträdt i försäkringen, må få deri qvarstå, äfven om de ej längre innehafva försäkringspliktig anställning, har komitén föreslagit att dessa kostnader skola bestridas af statsverket. Derjemte har komitén tänkt sig att förvaltningskostnaden skall åligga staten, med undantag af några jemförelsevis obetydliga (§ 40 i komiténs förslag) utgifter för de för pensionsnämnderna behöfliga skrifmaterialier, postporto och skrifvarehjelp, hvilka skulle vidkännas af kommunerna.

Emot komiténs förslag att arbetstagaren bör vidkännas hälften af pensionsavgifterna har visserligen i några utlåtanden den anmärkningen gjorts att, då arbetstagaren är den, som skulle draga den direkta nyttan af försäkringen ej allenast för sig sjelf utan äfven för sin hustru och sina barn, och detta dertill i betydligt högre grad än om han i någon enskild försäkringsanstalt eller på annat sätt skulle vilja förvärfva sig och de sina de trygga fördelar, som nu genom statens försorg skulle beredas dem, till en del med lagstadgade bidrag från andra samhällsklasser, hvilkas skyldighet att härvid stå honom bi icke odeladt erkännes, det kan ifrågasättas, huruvida icke arbetarne borde betala större del af pensionsavgifterna än komitén föreslagit. Men de flesta myndigheter, som i denna fråga yttrat sig, hafva biträdt komiténs förslag härutinnan.

Hvad beträffar skyldigheten för arbetsgifvarne att till pensioneringen bidraga, hafva många anmärkningar förekommit. Till stöd för sitt förslag härutinnan har komitén (del I sid. 58) framhållit, bland annat att, derest försäkringen skall lemna ett nöjaktigt resultat, kostnaden för densamma blifver så stor, att den ej kan helt och hållet bestridas af de försäkrade sjelfve, emedan inom de samhällsklasser, för hvilka försäkringen vore afsedd, den ekonomiska bärkraften är ringa; samt att därför enligt komiténs åsigt en del af kostnaden bör bestridas af de försäkrades arbetsgifvare, emedan försäkringen kommer att för dem dels i viss mån innebära en aflösning af skyldigheter, som åligga dem på

grund af gällande lagstiftning eller äfven derförutan alltmera erkännas, dels ock medföra direkta fördelar. I förra afseendet hänvisar komitén till åtskilliga författningar, för hvilkas innehåll lemnas närmare redogörelse (del I sid. 58—60), hvarjemte komitén erinrar om det förhållandet att arbetsgifvarne i flera fall, utan att dertill genom arbetsaftalet hafva iklädt sig någon förpligtelse, lemna bidrag till pensionskassor och olycksfallsförsäkring för sina arbetare. I fråga åter om de direkta fördelar, som genom invaliditetsförsäkringen skulle komma att tillskyndas arbetsgifvarne, yttrar komitén, bland annat, följande:

»Onekligen är det arbetsgifvarne, som hafva det närmaste intresset af försäkringens sociala verkan, och det är tydligt att det för utvecklingen af känslan af samhörighet och gemensamhet i intressen mellan arbetsgifvarne och arbetarne är af största betydelse att de gemensamt bära bördan.»

»Den minskning af fattigvårdskostnaderna, hvilken genom försäkringen beredes, kommer företrädesvis arbetsgifvarne till godo. På grund af statistikens bristfällighet är det ytterst svårt att vinna en föreställning om det belopp, som härvid kommer i fråga. Med ledning af 1884 års komités undersökning angående fullt försörjda fattighjon i riket år 1885, har komitén dock sökt åstadkomma en uppskattning af detta belopps storlek.»

»Under år 1885 utgjorde hela antalet fullt försörjda fattighjon i rundt tal 55,000. Med en medelkostnad för en hvar af 90 kronor om året, uppgick hela den årliga kostnaden för dem till nära 5 millioner kronor eller 55 procent af årets samtliga utgifter för fattigvården, hvilka belöpte sig till 9 millioner kronor. Antages försäkringen hafva varit i verksamhet så länge, att den hunnit göra sitt inflytande fullt gällande, torde man, utan att göra sig skyldig till öfverdrift, kunna påstå att alla de personer, hvilka först efter uppnådda 55 års ålder erhållit full fattigförsörjning, då icke skulle varit i behof af sådan, äfvensom att en fjerdedel af kostnaden för försörjningen af barn under 15 års ålder skulle inbesparats. Den allmänna fattigvården skulle således fritagas från att fullt försörja 22,000 personer och den årliga kostnaden för densamma minskas med omkring 2 millioner kronor. Antager man derjemte att försäkringens verkan i fråga om de fattighjon, som icke erhålla full försörjning, är proportionel mot den nyssnämnda, skulle hela fattigvårdstungan minskas med 40 procent eller 3,600,000 kronor. Hänförd till kostnaden för fattigvården år 1890, hvilket är komiténs beräkningar afse, skulle minskningen utgöra mera än 4 millioner kronor.»

Med afseende derå att minskning i fattigvårdstungan i följd af

försäkringen ej genast utan endast småningom inträder, beräknar komitén att minskningen i närvarande stund för arbetsgifvarne icke kan anses hafva högre värde än en minskning af omkring en tredjedel utaf deras bidrag till försäkringen. Komitén fortsätter vidare:

»Det är uppenbart att icke alla arbetsgifvare komma att draga fördel af denna lindring i fattigvårdstungan i proportion till deras nuvarande utskylder för den allmänna fattigvården, och det är naturligtvis ytterst svårt att öfver hufvud angifva, hvilka klasser af befolkningen häraf skola hafva största vinsten. Af intresse är emellertid att undersöka förhållandet emellan städerna och landsbygden i detta hänseende. Antalet personer öfver 15 års ålder, hvilka tillhöra de af försäkringen omfattade klasserna, uppgick enligt 1890 års folkräkning — dervid personer emellan 15—18 år och ett fåtal öfver 70 år inberäknats — till 868,000, af hvilka 587,000 kommo på landsbygden och 281,000 på städerna. Man kan derföre beräkna att omkring $\frac{2}{3}$ af de försäkrade komma att tillhöra landsbygden och $\frac{1}{3}$ städerna. Fattigvårdskostnaden uppgick under år 1890 till $6\frac{1}{3}$ millioner kronor å landsbygden och 4 millioner kronor i städerna. Landskommunerna skulle således för sin fattigvård komma att hafva omkring 25 procent större fördel af försäkringen än stadskommunerna.»

I de afgifna utlåtandena hafva från en del håll framstälts invändningar mot att arbetsgifvarne skulle åläggas bidraga med så stort belopp som hälften till de afgifter, som för pensionerna under normala förhållanden blefve erforderliga, och redan inom komitén påyrkades till och med att arbetsgifvarens hela bidrag till försäkringen skulle läggas på allmänna bevillningen. Om jag ock måste ifrågasätta, huruvida komiténs skäl till stöd för dess förslag äro i allo fullt grundade, så synes det mig dock icke kunna förnekas att, då försäkringen, såsom nu är fallet, inskränkts till mera fast anstälde arbetstagare, arbetsgifvarne, hvilka äro de, som i första hand draga nytta af arbetstagarnes enda tillgång, deras arbetskraft, och förbruka den, också hafva åtminstone en moralisk förpligtelse att, så vidt det utan verkligt betungande för arbetsgifvarne kan ske, bidraga till sina arbetares försörjning på ålderdomen eller då deras helsa och krafter eljest blifvit brutna. Öckså hafva endast i vissa fall anmärkningarna mot den föreslagna skyldigheten för arbetsgifvarne att bidraga till afgifterna grundats uteslutande derpå att sådan skyldighet ej alls kunde dem åligga, utan i de flesta fall hafva anmärkningarna motiverats antingen dermed att de bördor, som sålunda skulle läggas på arbetsgifvarnes skuldror, ej kunde

af dem bäras, eller ock dermed att, då fördelarne af försäkringen ej komme uteslutande arbetsgifvarne till godo utan äfven öfriga samhällsklasser, bördorna borde emellan arbetsgifvarne och samhället fördelas, hvarjemte man velat göra gällande att arbetsgifvarnes nu ofta visade omsorg mot arbetslösa eller sjukliga arbetare, som varit hos dem anställda, kunde komma att minskas, om arbetsgifvarnes bidrag till försäkringen blefve allt för strängt reglerade.

Det sista skälet synes mig vara utan någon verklig innebörd, ty icke lär det rent personliga förhållandet mellan arbetsgifvarne och deras arbetare, om ett sådant i särskilda fall existerar, lida annat afbräck af en lagstiftning, sådan som den ifrågavarande, än om denna lagstiftning pålägger arbetsgifvaren sådan tunga, att han icke, der han eljest är benägen därför, *kan* följa sin önskan att i nödens stund bistå sina arbetare, utan frågan reducerar sig egentligen dertill, huruvida lagstiftningen, om komiténs förslag bifalles, blifver så betungande, att detta icke varder honom möjligt. Att en statens tjänsteman får sin pension af staten förklaras deraf att staten är hans arbetsgifvare; att arbetaren berättigas att åtminstone till någon del få sin pension af arbetsgifvaren kan möjligen ur samma grund härledas, och modifikation deri antagas böra ske företrädesvis med hänsyn dertill huruvida arbetsgifvaren är i stånd att underkasta sig denna uppoffring. Men att deremot lägga arbetsgifvarnes bidrag, så vidt de direkt afse arbetstagarnes egen pensionering, omedelbart på samhället leder med konsekvens dertill att äfven arbetarnes egna bidrag till deras pensionering böra drabba staten och slutligen ytterst dertill att staten bör pensionera hvarje medlem af samhället.

I hvad mån arbetsgifvaren bör bidraga till arbetarens pensionering, synes till en del böra bero på, utom hvad jag redan nämnt om förmågan dertill, i hvad mån arbetsgifvaren tillgodogör sig och förbrukar arbetstagarens arbetskraft. Att i hvarje särskildt fall utröna detta låter sig emellertid icke göra, utan man måste dervid nöja sig med en approximativ visshet, som dock till viss grad kan hemtas från vår statistik om fattigvården, hvilken rör sig med förhållanden, som härleda sig från förbrukningen af krafter, hvilka hufvudsakligast utgjort kroppsarbetarnes enda tillgång och endast undantagsvis varit förenade med ekonomiska eller andra underlag. Utom de siffror, som af komitén rörande fattigvården anförts, tillåter jag mig påpeka att fattigvårdskostnaden i riket under 1877 utgjort omkring 7 millioner, men stigit under 1888 till $9\frac{1}{3}$ och under 1892 till öfver $11\frac{1}{2}$ millioner kronor; att denna tillväxt af kostnaden icke endast är att tillskrifva folkmäng-

dens ökning eller ökning af underhållskostnaden i allmänhet, i ty att understödstagarnes antal i procent af folkmängden vuxit från 4,3 procent för 1877 till 5,1 för 1888 och till 5,3 procent för 1892, medan å andra sidan medelkostnaden för hvarje understödstagare år 1877 utgjort 37, 1888 39 och 1892 46 kronor; att fattigvårdskostnadens allt starkare tillväxt sålunda till stor del berott på ökningen i antalet af dem, som anlitat fattigvården; och att den omständigheten att tillväxten i dessa kostnader under de 5 åren 1888—1892 varit fullt lika stor som under de 12 åren 1877—1888 tyder på att något stillestånd i tillväxten icke så snart är att förvänta.

På grund af hvad jag nu anfört synes mig, om för öfrigt arbetsgifvarnes bidrag icke blifva för dem och såmedelst äfven för våra näringar alltför betungande, att arbetsgifvarne böra i första hand ansvara för de bidrag till arbetarnes pensionering, som icke kunna läggas å de senares egna skuldror.

Deremot synes vara uppenbart att arbetsgifvarne ej kunna anses hafva skyldighet att understödja arbetarnes familjer, och därför kan jag icke undgå finna att komitén gått för långt, då den velat ålägga arbetsgifvarne att lemna bidrag äfven till pensioneringen af arbetstagarne hustrur och till understöd åt deras minderåriga barn. Från den del af pensionsavgifterna, som belöper härå, böra därför enligt min åsigt arbetsgifvarne fritagas; men då af hvad förut angående hustrupensioneringens innebörd anförts torde framgå, af hvilken stor betydelse för arbetsklassens sociala ställning är att denna pensionering införes, och då densamma, så ordnad som komitén föreslagit den, med dess komplement af understöd i vissa fall åt barnen, i ekonomiskt afseende ställer sig afsevärdt billigare än andra hittills tillämpade system för arbetarefamiljernas pensionering, synes mig att staten icke bör underlåta att i sammanhang med arbetarnes egen pensionering ordna denna fråga och, då högre afgifter för försäkringen än som i komiténs förslag ifrågasatts, tilläfsventyrs skulle blifva för arbetarne alltför betungande, sjelf åtaga sig de med familjernas pensionering förenade utgifterna. På grund af hvad sålunda af mig anförts anser jag mig böra hemställa att afgifterna för arbetstagarne bibehållas vid de af komitén föreslagna belopp, men att arbetsgifvarnes bidrag minskas med så stort belopp, som motsvarar statens kostnad för öfvertagandet af hustru- och barnpensioneringen.

Såsom förut nämnts, har komitén jemväl föreslagit att staten skulle ikläda sig den kostnad, som härledde sig deraf att en person, som inträdt i försäkringen, oaktadt öfvergång till icke försäkringspligtig an-

ställning, skulle få i försäkringen kvarstå. I denna del har ingen anmärkning förekommit, och för min del anser jag mig böra biträda komiténs förslag härutinnan.

Gillas hvad jag här nedan kommer att föreslå dels i fråga om hvilka yrkesgrupper och åldersklasser af den nuvarande generationen böra i försäkringen medtagas, dels ock beträffande sättet för beräkandet af det bidrag, som till försäkringen årligen bör af staten för nu ifrågavarande ändamål tillskjutas, lärare, enligt de af försäkringsinspektören i förut åberopade yttrande under § 5 (sid. 27—32) gjorda kalkyler, detta statens bidrag kunna beräknas motsvara ett tillskott af 13 öre till pensionsavgiften för hvarje manlig försäkrad och vidare, med hänsyn till proportionen mellan antalet försäkrade i första och andra pensionsklasserna, utan risk och af praktiska skäl lämpligen kunna bestridas genom ett tillskott till hvarje pensionsavgift i sistnämnda pensionsklasser af 15 öre i den första och 10 öre i den andra klassen. Då, enligt komitéförslaget, avgifterna skola, såsom jag förut nämnt, erläggas genom att motsvarande pensionsmärken från statsverket inköpas och makuleras, torde statens ifrågavarande bidrag år för år böra utgå på det sätt, att hvarje år till pensionskassan från statsverket utbetalas så stort belopp, som efter nyss angifna grund svarar mot de pensionsmärken af första och andra klasserna, som under nästföregående år från statsverket blifvit afyttrade.

I händelse hvad jag sålunda förordat vinner bifall, komma pensionsavgifterna, som af arbetstagare och arbetsgifvare tillsammans skola för vecka erläggas, att utgöra:

i första pensionsklassen	40 öre
» andra »	25 »
» tredje »	15 »
deraf arbetarne skola erlægga:	
i första pensionsklassen	25 öre
» andra »	15 »
» tredje »	10 »

och arbetsgifvarne gälda återstoden.

I fråga om årliga totalkostnaden, som statsverket för hustru- och barnpensioneringen samt för de i försäkringen en gång inkomna personernas kvarstående deri skulle få vidkännas, hänvisar jag till hvad försäkringsinspektören i förenämnda yttrande anfört under § 7 (sid. 34—36). Enligt detta skulle statsbidraget för dessa ändamål från omkring 1,600,000 kronor under första tiden småningom stiga, så att det efter 30 år upp-

ginge till omkring 2,423,000 kronor, allt utan hänsyn till den ökning häri, som kan tillkomma i följd af folkmängdens ökning.

Såsom förut nämnts, har komitén föreslagit att, på det försäkringens fördelar äfven skulle komma den nuvarande generationen till godo, i försäkringen skulle intagas alla dem af ifrågavarande yrkesgrupper, som vid lagens trädande i kraft ej uppnått 55 års ålder. Den förhöjda kostnaden härför uppskattas af komitén till ett kapitalvärde af omkring 68 millioner kronor, under förutsättning att denna kostnad amorteras under den tid af omkring 80 år, som bördan af denna anordning komme att göra sig känbar. Att lägga denna börda för arbetare, som icke under normala förhållanden inträda i försäkringen, på dem och deras arbetsgifvare låter sig icke rimligtvis göra, lika litet som det kan vara med rättvisa förenligt att fördela bördan på alla dem, som tillhöra försäkringen, och därför har också komitén föreslagit att densamma bör af staten öfvertagas. Men då de välgörande verkningarne af den nuvarande generationens intagande i försäkringen icke torde annat än medelbart sträcka sig utöfver den tidrymd, komitén tänkt sig, synes hvad komiténs förslag innebär (se här ofvan sid. 15) i fråga om den tid, hvarunder och de belopp, med hvilka statsbidraget skulle utgå, och hvarigenom denna börda hufvudsakligast och för everldliga tider skulle komma att belasta kommande generationer, icke vara med billighet öfverensstämmande. Detta har ock af kommerskollegium i dess utlåtande anmärkts. I sammanhang härmed har ock kollegium ifrågasatt, huruvida icke den öfre åldersgränsen för den nu lefvande generationens intagande i försäkringen, 55 år, kunde nedsättas t. ex. till 40 år, allrahelst som pensionerna för senare inträdande i allt fall blefve jemförelsevis små.

För min del anser jag hvad af kommerskollegium så i ena som andra afseendet anmärkts fullt befogadt och den maximigräns af ålder för rätt till inträde i försäkringen, som af kollegium ifrågasatts, eller 40 år, synes mig äfven lämplig, till stöd hvarför jag tillåter mig särskildt påpeka att, då invaliditeten i medeltal inträffar vid 61 års ålder, det skulle med den af komitén föreslagna åldersgränsen, 55 år, och den i dess förslag bestämda väntetiden af 5 år ej sällan komma att inträffa att arbetstagaren blefve invalid före väntetidens utgång och att han således, der olycksfall ej vore orsaken, ingen pension erhöle. Dessutom skulle, om generationen 40—55 år genast från början medtoges, dess medlemmar i regeln erhålla mera än dubbelt så stor pension, som svarade mot

värdet af de för dem erlagda afgifterna, och detta ändock oberäknadt hustrurnas och barnens pensionering.

Försäkringsinspektören har i förenämnda yttrande under § 6 (sid. 32—34) beräknat kapitalvärdet af tilläggskostnaden för intagandet i försäkringen af den nuvarande generationen af ifrågavarande yrkesgrupper intill 40 år till i rundt tal 37 millioner kronor, hvilket således betydligt understiger det belopp af 68 millioner kronor, som komitén beräknat för den händelse äfven åldersklasserna 40—55 år medtoges.

Räntan å 37 millioner kronor efter 3 1/2 procent utgör 1,295,000 kronor; och då amorteringstiden, äfven om allenast åldersgrupperna till 40 år medtagas, ej torde behöfva inskränkas under 80 år, skulle annuiteten därför utgöra 1,383,000 kronor. Jag tillåter mig här påpeka att denna siffra icke är ovilkorlig, utan att ifrågavarande afsättning eller amortering i viss mån kan lämpas efter statsverkets ställning och behof för hvarje särskildt år.

Enligt komiténs förslag skola afgifterna för de under normala förhållanden i försäkringen inträdande arbetstagare, hustru och barn deri jemväl inbegripna, utgå efter systemet med fasta premier, d. v. s. för hvarje år med lika stora afgifter och dessa så afpassade, att de jemnt motsvara försäkringens värde för medelåldern vid inträdet i försäkringen. Då under de första åren jemförelsevis få pensioner behöfde utbetalas, skulle under dessa år en betydlig kapitalbildning ega rum, hvilken komme att fortgå, intill dess jemvigt i förhållandet mellan inkomster och utgifter inträdt, eller omkring 80 år från försäkringens början. Bortsedt från inflytandet af förändringar i folkmängden, komme denna fondbildning att ske genom afsättning under de första fem åren af influtna afgifter till belopp af 9 1/2 millioner kronor årligen. Derefter komme afsättningarna af pensionsavgifter att minskas och efter omkring 25 år komme fonden att växa allenast genom räntevinstens läggande till kapitalet. Efter denna periods utgång komme äfven räntorna att tagas alltmera i anspråk för utgifternas bestridande, till dess slutligen efter 60—80 års förlopp från försäkringens början någon nämnvärd ökning af fonden ej vidare ifrågakomme. Fondens storlek komme att utgöra efter 10 års förlopp ungefär 100 millioner kronor, efter 40 år 300 millioner kronor och efter 80 år omkring 393 eller i rundt tal 400 millioner kronor. Dessa kalkyler af komitén äro grundade på att fondens tillgångar göras fruktbarande genom utlåning efter en räntefot af 3 1/2 procent.

Fondbildningen. Räntefoten. Periodiska utredningar. Statsgaranti m. m.

Under det att komitén sålunda i afseende på de så att säga normala afgifterna för försäkringen ansett att dessa borde bestämmas efter systemet om fasta premier, har komitén deremot föreslagit att statens bidrag dels för den nuvarande generationens intill 55 års ålder medtagande i försäkringen och dels för bibehållandet i försäkringen af en hvar, som deri inträdt, skulle utgå efter de i § 52 af komiténs förslag angifna grunder, till följd hvaraf detta bidrag, såsom förut nämnts (sid. 15 här ofvan), ifrån att under första året utgöra allenast 3,000 kronor efter hand komme att stiga, så att det efter 15 år uppginge till 600,000 kronor, efter 30 år till omkring 3 millioner kronor samt efter 80 år och allt framgent till omkring $7\frac{3}{4}$ millioner kronor.

I afseende å denna anordning af det tillskott, som statsverket borde lemna, har anmärkts att det vore obilligt att för all framtid belasta kommande generationer med utgifter för ändamål, hvaraf den hufvudsakligaste nyttan tillfölle deras föregångare, hvarför ock yrkats att kapitalvärdet af detta tillskott borde amorteras under loppet af 80 år, hvilket ock af mig förordas. Ett sådant sätt att ordna saken skulle emellertid föranleda ökning af kapital- eller fondbildningen, så att denna, enligt komiténs beräkning, skulle uppgå till omkring 615 millioner kronor, hvilket belopp dock skulle, enligt försäkringsinspektörens oftänämnda yttrande, på grund af de utaf mig föreslagna modifikationerna i komiténs förslag komma att stanna vid 570 millioner kronor.

Kommerskollegium synes föreställa sig att denna kapitalbildning skulle genom vissa modifikationer kunna nedbringas, utan att leda till nämnvärd obillighet mot kommande generationer, men genom den af komitén i dess motiv (del I sid. 66—73) och af försäkringsinspektören i hans yttrande (§ 8 sid. 36—41) verkställda utredning, för hvilken det skulle blifva allt för vidlyftigt att här i detalj redogöra, torde framgå att sådant icke i någon väsentlig mån låter sig göra, utan att, derest man vill i väsentligare grad undvika samlande af fond, den tidpunkt förr eller senare måste inträffa, då försäkringsavgifterna för den då lefvande generationen komma att öfverskjuta det belopp, hvarmed dessa afgifter i förhållande till försäkringens verkliga värde för samma generation egentligen borde utgå, något som af försäkringsinspektören med ett slående exempel framhålles å sid. 40 i hans yttrande. Jag anser mig således icke böra ifrågasätta någon modifikation i systemet om fasta premier, likasom jag vidhåller hvad jag förut förordat beträffande sättet för statsbidragets erläggande.

Hvad angår den kapitalbildning, som, i händelse af bifall härtill, skulle ega rum, så bör först bemärkas att deusamma icke kunde i dess

helhet tillskrifvas nu ifrågasatta lag. En del af de besparingar, som nu komma att ingå till förevarande fond, skulle nog under alla förhållanden komma att uppstå och således, oafsedt ifrågavarande lagstiftning, på ett eller annat sätt ingå i landets penningmarknad. Hvad den öfriga delen af dessa besparingar angår, så torde, med hänsyn till beloppen af senare årens kapitalbesparingar och med afseende å den på alla områden ständigt stigande utvecklingen af våra näringar, denna del icke blifva större, än att den bör kunna finna användning, utan att i afsevärdare grad försvåra användningen af den öfriga penningtillgången. De stora konverteringar, som redan börjat och säkerligen ännu under många år komma att fortgå, af våra jordbrukskulder, jernvägs- och kommunallån med mera göra det önskvärdt att inom landet tillgångar dertill kunna beredas, på det att, i den mån landets penningeförhållanden i öfrigt det medgifva, åtminstone en del af den utländska skuld, som nu tynger på landet, må kunna aflyftas. De siffror, komitén meddelat angående kapitalbildningen i landet under senare åren, synas ock gifva stöd åt den meningen att farhågorna för den kapitalbildning, som skulle blifva en följd af ifrågavarande lagförslags antagande, äro väl öfverdrifna. Enligt dessa siffror hade under de senaste 20 åren depositionsrörelsen i våra enskilda banker ökats från 68 millioner kronor den 31 december 1871 till omkring 325 millioner kronor den 31 december 1892, samt de i sparbankerna innestående medlen från 57 millioner kronor den 31 december 1870 till 300 millioner kronor samma dag år 1890. Ökningen, upplyser komitén, var starkast under första hälften af 1870-talet, då bankerna årligen fingo i medeltal emottaga 28—29 millioner kronor. Likväl hade under denna tid depositionsräntan stigit och under andra hälften af samma årtionde nått ett maximum. Under 1880-talet hade densamma fallit och år 1890 nedgått till ett minimum för att derefter åter stiga. Insättningarna vore under sistnämnda period mindre betydande. Med beräkning af en medelräntefot af 4 procent kunde insättningen i alla dessa banker under de senaste 20 åren anslås till i medeltal något öfver 10 millioner kronor om året. Jemförd med denna kapitalsamling, som under de senaste 20 åren ökats från omkring 125 till mer än 600 millioner kronor, syntes, yttrar komitén, den förutsatta fondbildningen af knappast 400 millioner kronor under de följande 80 åren icke böra verka afskräckande.

Hvad komitén sålunda yttrat synes mig hafva väsentligen samma betydelse äfven i afseende å den fondbildning, som den af mig för-

ordade amorteringen af kostnaden för den nuvarande generationens medtagande i försäkringen skulle komma att medföra.

Att en fondbildning, sådan som här är i fråga, skulle i väsentligare mån inverka på ställningen af den allmänna räntefoten i landet är sålunda, enligt min åsigt, icke mycket sannolikt; och särskildt tillåter jag mig påpeka att, med de förbindelser i finansielt afseende vi nu mera hafva på utlandet, penningtillgången inom landet icke uteslutande är bestämmande för räntefoten.

Betänkligheter hafva uttalats rörande det menliga inflytandet, som en dylik fondsamling kunde komma att hafva på näringslivet i allmänhet, och kommerskollegium har (sid. 41 och följande) anmärkt, utom faran för ett betydligare räntefall, dels att kapitalets fastläsande på ett ställe, nemligen hos den myndighet, som skulle hafva penningförvaltningen om hand, skulle försvåra dess fördelande öfver hela landet, dels ock att säkerheterna vid placeringen måste vara af yppersta slag och i följd häraf placeringen blifva förknippad med svårigheter. I afseende å dessa anmärkningar vill jag ju icke förneka att, om ej anordningar vidtagas för att fördela de besparingar, som under första tiden inflyta, svårigheter visserligen kunna möta att göra dem på bästa möjliga sätt fruktbarande, men jag håller före att, då anspråken från fondens sida ej behöfva ställas högre än å en ränta af omkring $3\frac{1}{2}$ procent, tillräckligt goda säkerheter att upptaga ett kapital, som för år icke öfverstiger hvad under hvart och ett af de senaste åren samlats och vunnit placering emot i allmänhet vida högre ränta, ej lära saknas. Om man tager i betraktande förhållandena under de senast förflutna 40—50 åren, så skulle man under denna tid, t. ex. vid bildandet af hypoteksföreningarne och vid byggandet af jernvägar, utan tvifvel tvärtom ansett det för en stor fördel för vårt land, om man då kunnat begagna sig af en dylik fond för att få de behöfliga lånemedlen för billigt pris. Och hvad särskildt jordbruket beträffar, har detta fortfarande, såsom nogsamnt är bekant, stort behof af billigare låneräntor, och det är anledning hoppas att för denna näring fonden må kunna blifva till gagn och nytta. Det behöfves ej stor räknekonst för att finna att genom de billigare lånevilkor, som på detta sätt kunna erbjudas de skuldsatta näringarna, särskildt jordbruket, vinsten genom de minskade räntorna i flertalet fall mer än fullt skall uppväga jordbrukarens utlägg i pensionsavgifter för sina tjenare. Att uti hopsparandet af en fond se endast faror och svårigheter, men icke tänka på de minst lika stora fördelar, som för ett land som Sverige af en dylik fondbildning måste härflyta, synes vara väl ensidigt. Det vill till och med förefalla, som om dessa fördelar,

äfven om en del enskilda intressen under öfvergångstiden skulle komma att något lida, hvilket dock icke är påtagligt, redan i och för sig fullt uppväga de möjliga svårigheterna, och att man skulle i skapandet af en dylik fond lika väl kunna finna ett ytterligare skäl för genomförandet af arbetareförsäkringen som för motsatsen.

Men om ock sålunda af hvad jag nu anfört torde framgå att fondbildningen, enligt min åsigt, icke är af skadligt inflytande på den ekonomiska ställningen i landet utan snarare tvärtom, så kan jag deremot icke undgå att inse räntefotens stora betydelse för pensionsfondens möjlighet att fullgöra de förbindelser, som skulle komma att åligga densamma. Enligt komiténs beräkningar skulle, sedan försäkringen nått sin fulla utveckling, fondens utgifter uppgå till omkring 33 millioner kronor om året samt dess inkomster af veckoavgifter till $11\frac{3}{4}$ millioner kronor, af statens bidrag till $7\frac{3}{4}$ millioner kronor och af räntor till $13\frac{3}{4}$ millioner kronor. Dessa siffror ställa sig visserligen något olika, derest komiténs förslag modifieras på sätt jag förordat, men betydelsen af räntefoten undergår derigenom ingen väsentlig ändring. Det blifver sålunda tydligt att en konstant lägre räntefot än $3\frac{1}{2}$ procent i längden kan inverka på kassans förmåga att lemna pensioner till samma belopp, som, enligt komiténs på nämnda utlåningsränta grundade beräkningar, förutsättas; och det är detta förhållande, som gifvit anledning till yrkandet om att staten skulle ikläda sig garanti för kassans förbindelser. Kommerskollegium särskildt åberopar åtskilliga omständigheter, som enligt dess åsigt skulle utvisa ej allenast att räntan, i stort sedt, vore i stadigt fallande, utan äfven att den antagna räntefoten, $3\frac{1}{2}$ procent, vore efter nuvarande förhållanden väl hög.

Frågan huruvida den allmänna räntefoten är i stadigt fallande är af ytterst invecklad beskaffenhet och lär icke kunna anses vara i någon mån uttömmande behandlad genom hvad collegium uti sitt utlåtande i ärendet anfört. Likaså torde det vara ganska svårt att af räntans nuvarande läge draga några bestämda slutsatser för den närmaste framtiden. Men i allt fall är denna fråga, principiellt taget, enligt min åsigt icke af afgörande vikt, derest det ej kan ådagaläggas att förutsättningarna för framtiden ovilkorligen hänvisa till ett sådant räntefall, att hela försäkringen blir utan all praktisk betydelse. Efter en räntefot af $3\frac{1}{2}$ procent komma medelpensionerna i de särskilda pensionsklasserna enligt komiténs beräkningar att uppgå till respektive 250, 150 och 90 kronor, och genom ett så betydligt räntefall som till 3 procent skulle deras belopp, såsom synes af försäkringsinspektörens yttrande (§ 4 sid. 26), allenast komma att sjunka till ungefär

210, 130 och 80 kronor. Att uti en fråga som den förevarande, hvars verkningar äro afsedda att sträcka sig långt in i framtiden, kunna förutse, huru dessa verkningar slutligen skola utfalla, lär icke stå i menskelig förmåga, men såsom försäkringen skulle ordnas enligt de af mig förordade grunder, torde den, fastän den väl på grund af vunnit erfarenhet kan komma att behöfva modifieras i ett eller annat afseende, lättare vara i stånd att lämpa sig efter förhållandena, än om man här skulle införa det system, som gjorts gällande i Tyskland. Man bör på ifrågavarande område visserligen i tid börja, men ej gå vidare framåt än i mån som man finner fast mark under fötterna och ej hos de klasser, till hvilkas bästa försäkringen i första hand syftar, väcka förhoppningar, som framtiden ej mäktar inlösa, utan snarare till en början finna sig i, om misstro och missförstånd möta, under förhoppning att, allt eftersom försäkringens välgörningar komma att visa sig, erfarenheten skall alstra erkännande för hvad som åtgjorts; och detta erkännande skall då blifva större i samma mån, som dessa klasser finna frukterna af försäkringen härröra från deras egna ansträngningar och icke kunna betraktas såsom nådegåfvor från samhället under en eller annan form af fattigunderstöd. Med den ifrågavarande lagstiftningen afses att åstadkomma en pensionskassa, der de försäkrade böra ega att komma i åtnjutande af frukterna af de för dem i kassan insatta och af kassan på bästa sätt förvaltade besparingar, men deraf följer ock att de försäkrade ej kunna vara berättigade att erhålla större fördelar för insatserna, än som kassans egna tillgångar medgifva.

Någon ansvarighet för kassan bör därför i regeln icke åligga staten. Men då kassan är grundad på beräkningar af så vidlyftig och invecklad beskaffenhet, att det icke är möjligt för dess medlemmar att sjelfva utröna kassans ställning, och dessutom från statens sida är af vigt att försäkringen bedrifves efter rigtiga normer, bör genom statens försorg verkställas periodiskt återkommande, fullständiga och noggranna undersökningar härom tillika med utredningar om kassans verkliga ställning; och synes mig en sådan utredning böra ske första gången redan inom fem år från försäkringens trädande i kraft, på det att möjligen befintliga oegentligheter må kunna så fort som möjligt afhjelpas.

I följd deraf att kostnadsberäkningarna af naturliga skäl icke kunna hafva giltighet för all framtid, låter det tänka sig att kassan vid en sådan utredning tilläfventyrs kan komma att visa sådant öfverskott eller sådan brist, att en ändring af pensionsvilkoren skulle kunna blifva erforderlig. Försäkringsinspektören har i sitt yttrande § 10 (sid. 44 och följande) närmare utvecklat, huru vid dessa undersökningar bör

lämpligast förfaras, och hvilka åtgärder, som i följd af deras resultat kunna komma i fråga att vidtagas.

Då försäkringen är bygd på den grundsatsen, att pensionsavgifterna skola för de i försäkringen nyinträdande utgöra nettopremier för deras egen försäkring, måste de föreskrifna periodiska utredningarna af kassans ställning, enligt försäkringsinspektörens yttrande, sålunda först och främst gå ut på en undersökning, i hvad mån de fastställda avgifterna uppfylla detta ändamål. Visar sig dervid att avgifterna äro för låga eller för höga, så att en förändring blifver erforderlig, synes förändringen dock icke böra hänföras till avgifterna, utan i stället träffa pensionsförmånerna, så att dessa i motsvarande mån minskas eller förbättras. I fråga om den ändring, som i dylikt fall skall med pensionsbeloppen företagas, är det af praktiska skäl att föredraga det ändringen träffar pensionens variabla beståndsdel och icke dess fasta del, de 50 kronorna, hvilket ock af mig iakttagits i det omarbetade förslaget. Man har således att i stället för de förut gällande veckoökningarna, som till en början föreslagits till respektive 10, 5 och 2 öre per vecka, bestämma de nya veckoökningar, som svara mot avgifternas storlek. Antager man, för att välja ett exempel, att det vid första inom 5 år skeende revision skulle visa sig att räntefoten bör antagas till 3 procent i stället för 3½ procent, som nu blifvit lagd till grund, men att de öfriga förutsättningarna för kostnadsberäkningen fortfarande skulle hafva antaglig giltighet, så skulle man i de tre pensionsklasserna nödgas nedsätta veckoökningarna från 10, 5 och 2 öre till knappt 8, 4 och 1½ öre, men med bibehållande af 50 kronor såsom den fasta delen af pensionen och med fasthållande af de en gång för alla bestämda pensionsavgifterna. De mot en försäkringstid af 2,000 veckor svarande medelpensionerna af respektive 250, 150 och 90 kronor, skulle då, såsom jag förut nämnt, nedgå till 210, 130 och 80 kronor. I sammanhang härmed tillåter jag mig påpeka att först, om räntan nedginge till en konstant siffra af 1½ procent, veckoökningen för den tredje pensionsklassen komme att försvinna och att, om räntan konstant fölle än ytterligare, bestämmelsen att ändringen i pensionsbeloppen endast skulle träffa tilläggsbeloppen måste upphävas.

Vidare bör vid den periodiska undersökningen tillses, huruvida statens bidrag i och för hustru- och barnpensioneringen samt till upprätthållandet af pensionsrätten, med hänsyn till de redan gjorda ändringarna, äro tillräckliga eller måste ökas.

I fråga om dem, som vid tidpunkten för en förändrings vidtagande redan inträdt i försäkringen, eller hvilka redan fått sin pension, kan nu äfven brist eller öfverskott förefinnas. För att kunna beräkna

beloppet häraf är det dock nödvändigt att man först afgör, i hvad mån dessa personer skola träffas af den gjorda förändringen. Då billigheten torde kräfvä att de, som redan kommit i åtnjutande af pension, ej lida minskning i de dem en gång tillerkända belopp, men den förhöjda utgiften därför ej skäligen kan läggas å de afgiftspligtige, synes mig staten här böra träda emellan och åtaga sig ansvaret för denna. Beträffande åter dem, som väl inträdt i försäkringen men ännu icke erhållit pension, kan man tänka sig antingen att alla dessa äfvenledes skola bibehållas vid de vilkor, som gälde, då de inträdde i försäkringen, eller ock att jemväl de skola drabbas af förändringen i pensionsvilkoren, hvilken förändring då lämpligast, i analogi med förhållandet med de nyinträdande, endast bör gälla pensionens veckoökning för de afgifter, som *derefter* erläggas eller tillgodoräknas. Af dessa båda utvägar har jag ansett den senare böra föredragas, dels emedan den brist, som i det förra fallet skulle uppstå, kunde blifva allt för stor och svår att ersätta, dels emedan skilnaden mellan de nyinträdande, för hvilka de nya vilkoren skulle gälla, och de redan försäkrade, af hvilka under alla förhållanden åtminstone några blott en kortare tid tillhört försäkringen och det oaktadt då skulle få för hela framtiden åtnjuta förmånen af de bättre pensionsvilkoren, skulle blifva större, än att den billigtvis kunde försvaras genom den rent tillfälliga omständigheten, att kassans utredning just då blifvit verkställd, dels ock slutligen emedan det syntes mig rättvist att de redan försäkrade, om de skola hafva rätt till förbättrade vilkor, då öfverskott visat sig vara förhanden, äfven böra drabbas af motsvarande nedsättning, då kassan visat brist. Med anledning häraf har jag också i afseende å de vid tidpunkten för pensionsvilkorens ändrande redan försäkrade i det omarbetade förslaget intagit en bestämmelse om att ändringen i hvarje fall skall drabba veckoökningen för de afgifter, som efter sagda tidpunkt för dem erläggas. I ofvan anförda exempel skulle således en person, som redan tillhört försäkringens första pensionsklass under 10 års tid och hvars pensionsrätt då representerades af 50 kronor jemte 10 öre för hvarje dittills erlagd afgift, för de derpå följande försäkringsveckorna endast hafva att räkna 8 öre per vecka o. s. v. I händelse af öfverskott skulle förfaras på enahanda sätt, med den skilnad naturligtvis att det då handlade om en förhöjning af pensionens veckoökning, i stället för en nedsättning af densamma.

Det behöfver väl knappast påpekas att förändringarna i verkligheten väl aldrig skola blifva så tvära som vid det anförda exemplet antagits. Visserligen äro alla menskliga förhållanden underkastade vexling,

men en viss kontinuitet gör sig dock alltid gällande, och icke ens i fråga om räntefoten torde någon kunna förutsätta att en så väsentlig ändring som $\frac{1}{2}$ procent skulle vid någon revision kunna annat än alldeles undantagsvis förekomma.

Utöfver det, som redan i fråga om pensionsavgifternas och motsvarande statsbidrags tillräcklighet ofvan anförts, bör slutligen vid den periodiska utredningen för hvarje gång undersökas, huruvida kassans tillgångar, d. v. s. den redan samlade fonden tillhoppa med kapitalvärdet af de avgifter och statsbidrag, som för de redan försäkrade ännu komma att inflyta, fullt motsvara kapitalvärdet af förbindelserna, d. v. s. af de redan beviljade pensionerna samt barnunderstöden och af de pensioner och understöd, som i enlighet med de nya vilkoren beräknas skola tillkomma.

Statens garanti i fråga om försäkringen, bortsedt från ofvannämnda bidrag till avgifterna, skulle sålunda komma att, såsom närmare är formuleradt i § 54 af det förslag, som inom civildepartementet uppgjorts, inskränka sig till ansvar för den brist, som i enlighet med de grunder, jag nu angifvit, vid den periodiska utredningen möjligen kunde visa sig; och att en sådan brist skulle kunna blifva af någon allvarigare betydelse torde icke vara att befara, då de beräkningar, som lagts till grund för försäkringen, uppgjorda af försäkringsinspektören, derjemte undergått ytterligare undersökningar och kontrollräkningar af andra på detta område förfarne vetenskapsmän.

Förutom de af mig nu nämnda omständigheter, under hvilka staten skulle drabbas af ansvarsskyldighet för pensionskassans förbindelser, skulle staten, enligt det inom civildepartementet upprättade förslaget, äfven blifva ansvarig för den brist, som genom den särskildt anordnade frivilliga försäkringen, hvarom jag förut yttrat mig, möjligen kunde uppstå i förmågan för denna kassa att fullgöra sina förbindelser. Denna senare kassa bör möjligen ställas under samma administration som den obligatoriska försäkringens, men icke med denna sammanblandas, utan hållas derifrån helt och hållet afskild. Äfven denna fond bör naturligtvis underkastas periodiska revisioner, hvilka lämpligast torde bära utföras i sammanhang med utredningarna rörande den obligatoriska försäkringens fond; och likasom delegarne i denna senare försäkring under vissa förhållanden äro underkastade en viss reduktion, så torde delegarne i den frivilliga försäkringen jemväl bära vidkännas de reduktioner i deras förmåner, som vid dylika revisioner befinnas nödiga till följd af räntefall eller dylikt. Derest någon brist, vid den ifrågavarande

frivilliga försäkringen kan komma att visa sig, lärer denna under alla förhållanden i verkligheten blifva af obetydlig omfattning, och hvad staten till dess betäckande tilläfsventyrs kan blifva pligtig vidkännas torde böra betraktas såsom ett bidrag från statens sida till uppmuntrande af sådan försäkring.

Sammanfattning af de principiele ändringarne i komiténs förslag.

Härmed har jag afslutat redogörelsen för, i hvilka delar komiténs förslag, ur synpunkten af de principer, som enligt min tanke skola ligga till grund för en obligatorisk invaliditetsförsäkring, bör modifieras och kompletteras dels af teoretiska och dels af praktiska hänsyn; i öfverensstämmelse hvarmed ock vidtagits deremot svarande ändringar i och tillägg till komiténs förslag, hvilka, sammanfattade, sålunda gå derpå ut att:

1:o) kostnaden för hustru- och barnpensioneringen, som enligt komiténs förslag skulle åligga arbetstagare och arbetsgifvare, i stället öfverflyttas på staten samt arbetsgifvarnes bidrag till den obligatoriska försäkringen med motsvarande belopp nedsättas;

2:o) lindring i de mindre arbetsgifvarnes bidragsskyldighet till försäkringen i så måtto medgifves, att arbetsgifvare, som för ett år icke påförts annan bevilning än antingen för fastighet till värde af högst 3,000 kronor eller för inkomst af kapital och arbete, uppgående till högst 800 kronor, eger återbekomma hvad han i pensionsavgifter för sina arbetare under samma år erlagt;

3:o) endast den del af den nuvarande generationen intages i försäkringen, som vid försäkringens trädande i kraft ej fyllt 40 år, under det att enligt komiténs förslag åldersgränsen uppåt bestämts till 55 år;

4:o) möjlighet beredes för den, som förvärfvat rätt att kunna komma i åtnjutande af pension enligt den obligatoriska försäkringen, att, äfven om han, på grund af öfvergång till ej försäkringspliktig anställning eller på annat dylikt sätt, utgått ur försäkringen, genom fortsatt erläggande af avgifter förvärfva sig höjning i det pensionsbelopp, som eljest skulle tillkomma honom;

5:o) i lagförslaget uttryckes att blifvande pensioners belopp icke äro fullt definitiva, utan möjligen kunna komma att i någon mån ändras i förhållande till räntefot med mera;

6:o) staten under alla förhållanden ikläder sig dels full garanti i afseende på redan beviljade pensioner och dels viss begränsad garanti i afseende på beloppet af blifvande pensioner; och

7:o) vid sidan af den försäkring, som i komiténs förslag afses med

det tillägg dertill, som nyss under 4:o) nämnts, anordnas en för hvar och en tillgänglig frivillig försäkring.

Enligt den utredning försäkringsinspektören i sitt yttrande under § 7 (sid. 34—36) lemnat angående totalkostnaden för försäkringen, sådan den komme att gestalta sig efter de af mig förordade grunder, skulle denna kostnad, bortsedt från kommunernas bidrag till förvaltningen, blifva:

*Totalkostna-
den för för-
säkringen en-
ligt det nya
förslaget.*

Vid försäkringens början:

Arbetarnes bidrag	3,414,000 kronor
Arbetsgifvarnes bidrag	1,813,000 »
	<hr/>
Summa, enskildes bidrag:	5,227,000 kronor.

Statens bidrag:

till afgifterna (för hustru- och barnpensioneringen samt de en gång försäkrades qvarstående i försäkringen, oakadt de öfvergått till icke försäkringspliktig anställning)	1,606,000 »
» ersättning åt de mindre arbetsgifvarne	201,000 »
» amortering för upptagande af nuvarande generationen	1,383,000 »
» förvaltningen	200,000 »
	<hr/>
Summa, statens bidrag:	3,390,000 kronor.

Efter 30 år och derefter till 80 år:

Arbetarnes bidrag	4,927,000 kronor
Arbetsgifvarnes bidrag	2,631,000 »
	<hr/>
Summa, enskildes bidrag:	7,558,000 kronor.

Statens bidrag:

till afgifterna	2,423,000 »
» ersättning åt de mindre arbetsgifvarne	292,000 »
» amortering	1,383,000 »
» förvaltningen	300,000 »
	<hr/>
Summa, statens bidrag:	4,398,000 kronor.

Efter denna tids förlopp skulle staten, under förutsättning att beloppet 1,383,000 kronor eller i rundt tal 1,400,000 kronor år för år till försäkringen erlades, vara befriad från amorteringen af de för den nuvarande generationens intill 40 år intagande i försäkringen beräknade 37 millionerna, i följd hvaraf statsbidraget derefter skulle nedgå till 3,015,000 kronor om året, oafsedt den inverkan härå, som folkmängdens ökning komme att medföra.

Under det att enligt komiténs förslag redan i början af försäkringen de afgifter, som skulle från enskilde, arbetstagare och arbetsgifvare, utgå, beräknades till omkring 9½ millioner kronor, skulle dessa afgifter sålunda efter de af mig föreslagna ändringar sammanlagdt icke uppgå till mera än omkring 5,227,000 kronor, och särskildt skulle arbetsgifvarnes bidrag, på grund deraf att hustru- och barnpensioneringen öfverflyttades på staten utan att dock någon nämnvärd del af kostnaden därför komme att tynga på arbetstagarne, till en början icke komma att belöpa sig till mycket mera än $\frac{1}{3}$ af hvad som skulle drabba arbetsgifvarne enligt komiténs förslag. Jag tillåter mig härjemte framhålla att den börda, som skulle direkt drabba arbetsgifvarne icke komme att uteslutande hvila på näringsidkarnes klass, utan till en del äfven träffa andra klasser i samhället.

Af förenämnda särskilda poster i totalkostnaden äro alla bygda på försäkringsmatematiska grunder, utom den, som afser ersättningen åt de mindre arbetsgifvarne, om beräkningsgrunden hvarför jag förut (sid. 39) yttrat mig, samt den, som afser förvaltningen.

Hvad förvaltningskostnaden beträffar, så är denna af försäkringsinspektören antagen att under första tiden kunna uppgå till omkring 200,000 kronor. Ehuru det visserligen är i hög grad svårt att uppgifva några giltiga grunder för fixerande af en eller annan siffra i detta hänseende, tror jag mig dock kunna uttala den förvissning att man icke behöfver befara att den af försäkringsinspektören uppgifna skall vara för låg.

Pensionsstyrelsen.

Komitén hade, enligt hvad af dess motiv framgår (del I, sid. 98 och 99), tänkt sig att den centrala administrationen skulle förläggas till ett enda embetsverk, kalladt pensionsstyrelsen, hvilket sålunda skulle

1:o) handlägga de tvistefrågor om lagens tolkning, som otvifvelaktigt under den första tiden måste uppkomma, öfvervaka administrationen i orterna och i sådant afseende tillse att enhet i lagtillämpningen genomfördes och att det administrativa maskineriet ginge sin regelbundna gång, äfvensom följa försäkringens verkningar i tekniskt och socialt af-

seende samt tillse i hvad mån, ur den ena eller andra af dessa synpunkter, jemkningar och ändringar i grunderna för försäkringen kunde påkallas; samt

2:o) förvalta de till pensionsfonderna inflytande medlen och tillse, huru dessa på lämpligaste sätt till landets sanna nytta kunde göras fruktbärande.

Mig synes uppenbart att två så skilda förvaltningsgrenar af statsadministrationen icke lämpligen kunna i ett embetsverk under en och samma chef förenas, utan att endera förvaltningsgrenen deraf röner intrång. Men nödvändigt är att hvar och en af dem på bästa sätt tillgodses för att ej det hela skall blifva lidande, och jag anser därför att åt den i komiténs förslag afsedda pensionsstyrelsen bör uppdragas endast den statsadministrativa och försäkringstekniska verksamheten, men att deremot den rena medelförvaltningen och den statsfinansiella verksamheten böra derifrån skiljas och anförtros åt något af de embetsverk, som hafva till sin uppgift att syssla med dylika ärenden. Man kan i detta afseende ur en eller annan synpunkt tänka sig såsom lämpligt ett eller annat eller flera af dem, och hvilket, som företrädesvis bör ifrågakomma, torde icke nu böra eller behöfva bestämmas, emedan lagen icke är afsedd att träda i kraft förr än med ingången af år 1897, och de medel till belopp af 1,400,000 kronor, som jag här nedan kommer att föreslå till afsättning för arbetareförsäkringen redan under nästkommande år, torde kunna öfverlemnas till statskontoret och utan någon förhöjning i dess utgiftsstat under första tiden på bästa möjliga sätt göras fruktbärande för den blifvande pensionskassans räkning. Efter hvilka grunder dessa medel likasom de efter försäkringens ikraftträdande inflytande medlen böra för framtiden göras fruktbärande med hänsyn ej allenast till pensionsinrättningens utan äfven i öfrigt till landets nytta, torde böra blifva föremål för en särskild omsorgsfull utredning, som väl bör hinna verkställas i så god tid, att frågan derom kan blifva föremål för behandling vid 1896 års riksdag.

Icke heller organisationen af pensionsstyrelsen med det verksamhetsområde, jag här ofvan angifvit, kan nu ifrågakomma att fastslå. Jag torde därför nu endast behöfva gifva en föreställning om densamma och kostnaden deraf, dervid hänförande mig till den första tiden efter försäkringens början. Jag antager att det blifvande embetsverkets personal till en början borde bestå af, förutom 1 chef, 1 sekreterare samt 1 registator och arkivarie, med aflöning af för den förstnämnde 9,000 kronor, för sekreteraren 4,500 kronor med 2 ålderstillägg, samt för registratorn och arkivarien 3,000 kronor jemte 2 ålderstillägg,

samtliga ålderstilläggen å 500 kronor, ytterligare — fördelade å 1 räknebyrå för de försäkringstekniska ärendena och 1 förvaltningsbyrå för de administrativa ärendena — 2 byråchefer å 6,400 kronor, hvardera med 1 ålders-tillägg å 600 kronor, 3 aktuarier och 3 notarier, hvardera å 3,000 kronor, med 2 ålderstillägg å 500 kronor, dessutom räknebiträden, cirka 5,000 kronor, amanuenser cirka 3,000 kronor, 3 vaktmästare cirka 2,500 kronor, tillhopa 57,800 kronor. Vidare torde behövas till vikariatsarfvoden cirka 2,000 kronor samt till skrifmaterialier och expenser, deri inberäknad den betydliga utgiften för de många tusen blanketter, som måste, bland annat, för underlättande af pensionsnämndernas arbeten spridas öfver landet, måhända omkring 50,000 kronor.

Derjemte krävas, bland annat, utgifter *dels* för godtgörande af det arbete, som kommer att läggas å postanstalterna, hvilka, enligt så väl komiténs som det inom departementet upprättade förslag, skulle förmedla penningutvexlingen mellan allmänheten och pensionsanstalten, *dels ock* för den kontroll, som från pensionsstyrelsen behöfver i orterna utöfvas. I förra afseendet synes utgiften under de första åren, enligt ett af generalpoststyrelsen afgifvet underdånigt utlåtande i ärendet, kunna antagas icke understiga 25,000 kronor. Hvad angår statens kostnad för kontrollen i orterna, så synes denna icke gerna kunna bestämmas till lägre belopp än omkring 50,000 kronor; och skulle sålunda administrationskostnaden, den förhöjda medelförvaltningskostnaden oberäknad, komma att belöpa sig till omkring 184,800 kronor eller i rundt tal 200,000 kronor.

*Pensionsnämnderna.
Pensionsstyrelsens
ombud.*

I afseende å administrationskostnaden är att märka att denna i viss mån blifver beroende af huru administrationen i orterna organiseras. Såsom förut nämnts, skulle denna enligt komiténs förslag utöfvas genom pensionsnämnderna, bestående i allmänhet för hvarje kommun af en utaf Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande utsedd ordförande och fyra ledamöter, deraf två arbetsgifvare och två arbetstagare. Dessa nämnder skulle *dels* såsom en slags skiljenämnd behandla och i många fall afgöra uppkommande frågor rörande lagens tillämpning, *dels ock* handhafva den egentliga administrationen i orterna.

Emot organisationen af dessa pensionsnämnder hafva många anmärkingar rigtats. En del af dessa har jag funnit fullt befogad, och i öfverensstämmelse dermed har komiténs förslag undergått vederbörliga jemkningar och rättelser. En annan del af anmärkningarna deremot har jag ansett icke behöfva föranleda till ändring i förslaget.

Bland mera väsentliga af dessa senare anser jag mig särskildt böra bemöta den, som går ut derpå att pensionsnämnderna, så sammansatta

som i förslaget afses, ej skulle vara kompetente att handlägga och afgöra så ömtåliga spörsmål, som blifvit åt dem anförtrodda. Visserligen torde det icke kunna förnekas att med de vidt skilda förhållanden, som i vårt lands särskilda delar äro rådande, förutsättningarna för nämndernas möjlighet att på ett tillfredsställande sätt verka äro mycket olika. Men detta motväges å andra sidan af det förhållande att, just der förmågan i nämnda hänseende kan befaras vara underlägsen, inflytandet deraf å försäkringens i dess helhet torde vara mindre kämbart. En annan anmärkning utmynnar i det spörsmålet, huruvida icke det nära liggande kommunala intresset möjligen skulle kunna föranleda dertill, att en eller annan pensionsnämnd kunde komma att på pensionskassans bekostnad vilja företrädesvis tillgodose detta intresse, men mot sådant synes mig att lagförslaget innebär vederbörliga garantier, *dels* derigenom att ordförandena i nämnderna utses af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande och att de ega rättighet att öfverklaga nämndernas beslut, *dels ock* genom den ytterligare kontroll, som de utaf komitén omnämnda ombuden i orterna skulle kunna för pensionsstyrelsens räkning utöfva i orterna.

Enligt min åsigt bör dessa ombuds uppgift, synnerligast under första tiden efter försäkringens tillkomst, vara till stor nytta för befrämjandet af den enhet i tillämpningen af lagens bestämmelser, som är önskvärd att få, så fort som möjligt, genomförd; och på många orter torde lämpliga personer kunna anträffas bland prester, skollärare, länsmän, kommunalnämndsordförander och andra, hvilka äro villige att utan ersättning, allenast af intresse för saken, åtaga sig uppdraget att fungera såsom styrelsens ombud.

Det är gifvet att lagens tillämpning under första tiden och innan vissa allmänna satsar hinna blifva i det allmänna medvetandet fastslagna kan blifva ojemn, men jag tror icke man kan anse att den pröfning, som enligt lagförslaget tillkommer nämnderna, med tiden behöfver blifva svårare att utöfva än den, som enligt gällande bestämmelser tillkommer kommunernas fattigvårdsstyrelser och kommunalnämnder med flera kommunala institutioner, eller den än ömtåligare, som är åt häradsrätternas nämnder anförtrodd.

Men ehuru jag sålunda icke kan i beskaffenheten af pensionsnämndernas sammansättning finna något hinder för att de med tillbörligt omdöme böra kunna pröfva och afgöra de dem förelagda frågor, så synes mig deremot i ett annat afseende komiténs förslag rörande nämnderna böra undergå jemkning. Komitén har velat betrakta ordförande- och ledamotskap i pensionsnämnd såsom ett kommunalt uppdrag, för

hvilket således, i likhet med hvad i afseende å sådant i allmänhet är förhållandet, någon godtgörelse icke ovilkorligen skall ifrågakomma. Ehuru jag måste erkänna den vackra tanken i komiténs förslag, tror jag dock förhållandena af olika anledningar bjuda att någon ersättning beredes så väl åt ledamöterna i nämnderna som ock åt deras ordförander, hvilka senares göromål i allmänhet torde komma att blifva af ungefär eller på vissa orter måhända af något mera omfattande beskaffenhet än ordförandenas i kommunal- och fattigvårdsstyrelserna på landet. Enär pensionsdistrikt icke i andra fall, än då kommunerna äro synnerligen små, kommer att sträcka sig öfver området för en kommun, torde en dylik ersättning dock kunna i regeln inskränkas till visst arfvode för hvarje sammanträde och har jag tänkt mig att denna kostnad skäligen bör bestridas af kommunerna, som genom fattigvårdskostnadens till följd af försäkringen otvifvelaktigt med tiden allt mera inträdande minskning i de allra flesta fall komma att åtnjuta, dessa kostnader vida öfvervägande, fördelar. Det torde böra inrymmas kommunerna sjelfva att bestämma ersättningarnes belopp, dock att dessa ej må sättas lägre för hvarje sammanträde än till 5 kronor för ordförande samt 1 krona 50 öre för ledamot. Derest pensionsnämnds sammanträden för ett år inom ett ordinärt distrikt skulle komma att uppgå till det antagligen icke ofta förekommande antalet af åtta, skulle hela årskostnaden icke behöfva öfverstiga 88 kronor. Genom tillerkännande af arfvode åt ledamöterna i nämnderna förlorar en från några håll framställd anmärkning att det skulle blifva förenadt med svårigheter och uppoffringar för en arbetare, som vore ledamot i pensionsnämnd, att tillstädeskomma vid sammanträdena, sin hufvudsakliga betydelse; till följd hvaraf ock hvad komiténs förslag i § 32 innehåller torde kunna utan olägenhet ur förslaget utgå.

I öfverensstämmelse med de af mig nu uttalade åsikter har komiténs förslag blifvit i fråga om pensionsnämnderna och pensionsstyrelsen samt dess ombud i orterna i flera afseenden inom departementet omarbetadt.

*Nya
förslaget.*

Departementschefen föredrog härefter det inom civildepartementet upprättade förslaget och anförde vidare:

Såsom Eders Kongl. Maj:t täcktes finna, skiljer sig det nu föredragna förslaget från komiténs förslag äfven i åtskilliga delar, hvarom jag hittills icke yttrat mig. Dessa skiljaktigheter, hvilka i de flesta fall föran-

ledts af anmärkningar, som i de afgifna yttrandena framkommit, torde dock vara af beskaffenhet att icke tarfva vidare förklaring, utom beträffande nedannämnda §§ i det nu föredragna förslaget, vid hvilka jag tillåter mig anföra följande, nemligen vid:

§ 2.

Då det torde ligga i begreppet af anställning att densamma är förenad med ersättning till arbetstagaren i någon form och då afsigten här är att det skall vara utan betydelse, i hvilken form denna ersättning utgår, blott att den icke består af allenast fri bostad eller fritt underhåll eller båda dessa förmåner, hvarom undantag ock särskildt stadgas i § 4, har det i komitéförslagets § 1 förekommande uttrycket »emot aflöning» ansetts böra uteslutas såsom öfverflödigt och tilläfvventyrs gifvande anledning till den missuppfattning att endast sådana arbetstagare vore här afsedda, hvilka hade anställning mot viss lön.

§ 7.

Då stadgandet i denna § innebär en åt de försäkrade beredd förmån utöfver den med försäkringen egentligen afsedda, har det synts kunna såsom vilkor för åtnjutande af denna förmån föreskrifvas att sjukdomen icke ådragits genom något slags brott, hvarför straff blifvit den försäkrade ådömdt. Det af komitén i dess motsvarande § 14 använda uttrycket »gröfre brott» torde dessutom vara till sin betydelse väl obestämmdt och derjemte i en lag af förevarande beskaffenhet, der tillämpningen endast undantagsvis kan blifva föremål för domstols pröfning, böra undvikas.

§ 9.

Enär rätten för arbetsgifvare att enligt denna § återbekomma sin andel af erlagda pensionsavgifter i de flesta fall icke läser kunna behörigen styrkas utan debetsedel, har anmälningstiden ansetts icke böra bestämmas kortare än hvad förslaget innehåller.

Med stadgandet i senare stycket af förevarande § mom. 2 har afsetts att underlätta, å ena sidan, för arbetsgifvaren bevisningen angående beloppet af hvad arbetsgifvaren må ega återbekomma och, å andra sidan, pensionsnämnds skyldighet i afseende å bevispröfningen härutinnan. Stadgandet utesluter emellertid gifvetvis icke andra bevismedel.

Bestämmelser om sättet, huru arbetsgifvare, sedan hans rätt att enligt denna § återbekomma visst belopp blifvit pröfvad och godkänd, må ega att lyfta beloppet, torde lämpligast höra till de närmare föreskrifter, som enligt förslaget äro afsedda att af Konungen meddelas.

§ 10.

Det torde vara mindre lämpligt att, såsom komitén möjligen afsett, i lagen fastslå pensionsböckernas beskaffenhet vare sig till omfång eller innehåll, utan torde sådant böra utgöra föremål för särskilda bestämmelser, hvilka allt efter som erfarenheten dertill gifver anledning må kunna utan omgång förändras. Ju mindre omfattning boken har, desto oftare måste ny bok anskaffas och antalet märken ur den äldre boken antecknas i pensionsnämndernas register, hvilken anteckning, i händelse pensionsbok går för den försäkrade förlorad, i de flesta fall torde vara det enda för den försäkrade lätt tillgängliga bevismedel rörande försäkringsförhållandet, hvartill kommer att, ju färre märken boken innehåller, desto mindre värde eger den och desto mindre är följaktligen förlusten, derest den förkommer. Alltför ringa omfång får å andra sidan boken uppenbarligen icke ega, då pensionsnämndernas göromål ökas i samma mån böckerna måste oftare förnyas.

§ 13.

Det synes ej böra vara arbetsgifvare förvägradt att äfven förr än aflöningen utbetalas ombesörja infästandet af vederbörliga pensionsmärken. Särskildt torde sådant kunna och böra ifrågakomma för sådana arbetstagare, hvilkas aflöning utbetalas allenast ett visst mindre antal gånger om året.

För vinnande af likformighet i sättet för pensionsmärkenas makuering torde sådan böra verkställas enligt särskildt fastställt formulär.

§ 14.

Till stadgandet i första stycket af denna §, hvilket med någon omredigering motsvarar innehållet af § 24 i komitéförslaget, har ansetts böra fogas en bestämmelse om huru med till pensionsnämnderna ingifna pensionsböcker skall förfaras, och har det syntts lämpligt föreskrifva att de böra insändas till centralstyrelsen och der förvaras. Att skyligheten att förvara böckerna icke bör utsträckas till obegränsad tid lär vara gifvet, men angifvandet af tidslängden torde höra till de föreskrifter, hvilka lämpligen böra särskildt meddelas.

§ 15.

Den i komiténs förslag, § 9, under förutsättning af en högsta åldersgräns utaf 55 år för rätt till inträde i försäkringen, af försigtighetsskäl stadgade åldersgräns af 60 år, då den försäkrade under det i nämnda § angifna förhållande skulle från försäkringen skiljas, torde, om åldersgränsen för inträde i försäkringen, såsom i detta förslag afses, nedsättes till 40 år, af ytterligare försigtighet, böra sänkas till 50 år.

§ 19.

Uttrycket »pension» har i fråga om barn ansetts lämpligen böra utbytas emot uttrycket »uppfostningshjelp».

§ 20.

Då erhållande af pension är en den försäkrade på grund af inbetalda försäkringsafgifter tillkommande rätt, torde giltig grund saknas för upphäfvande af denna rätt af den anledning att invaliditeten uppkommit vid föröfvandet af brott. Har invaliditeten uppsåtligen ådragits, lärer sådant, i analogi med allmänt erkända grunder för ömsesidighetsförsäkring, innebära fullgiltig anledning till pensionsrättens förverkande.

Senare stycket af denna § har tillagts i afsigt att undanröjda eljest möjliggen uppkommande missförstånd.

§ 25.

Det synes vara billigt och lämpligt att en liten kommun må kunna förena sig med en annan till bildande af ett pensionsdistrikt, hvarför ett stadgande derom intagits i förevarande förslag.

Slutet af komitéförslagets motsvarande § 26 från och med orden »Vägras fastställelse» har ansetts kunna, såsom innehållande i allt fall gällande bestämmelser, uteslutas.

§ 26.

Enligt komitéförslaget skulle antalet ledamöter i hvarje pensionsnämnd vara fyra. Detta antal torde emellertid icke lämpa sig väl för hvarje pensionsdistrikt. I de större kommunerna, särskildt i de större städerna, torde nämnda antal kunna behöfva ökas, för så vidt icke en fördelning i ett större antal distrikt skulle befinnas lämpligare. Å andra sidan torde i en liten kommun, hvilken för sig bildade ett distrikt, ofvannämnda antal vara öfverflödigt stort. Det torde därför vara lämpligt att icke vidare fixera ledamöternas antal, än att detsamma

i regeln bör vara fyra, men att tillika angifva att detta antal kan under vissa förhållanden såväl ökas som minskas, på sätt i förslaget medgifvits.

§ 28.

Då ett ändamålsenligt utöfvande af befattningen såsom ordförande i pensionsnämnd otvifvelaktigt underlättas och i viss mån betingas af personlig kännedom om arbetsförhållandena inom distriktet, synes ordföranden böra lika väl som ledamöterna vara inom distriktet, eller, derest kommun är fördelad i flera distrikt, åtminstone inom kommunen boende.

I fråga om kompetens till sådan befattning likasom till ledamotsbefattning synes icke strängare villkor behöfva föreskrifvas än de, som gälla för behörighet att vara ledamot af bevillningsberedning samt taxerings- och pröfningsnämnd.

§ 29.

Bland de pensionsnämnd tillhörande åligganden har det ansetts nödigt att särskildt upptaga skyldighet att, när helst sådant begäres, granska pensionsbok äfvensom att, på begäran af hustru, meddela intyg om de pensionsafgifter, som enligt § 8 skola anses vara för henne erlagda. Intill dess pensionsbok blifvit för nämnden företedd och dess innehåll i registret antecknadt utgör nemligen boken den försäkrades enda tillförlitliga bevis om hans på försäkringen grundade rätt; men med afseende derå att boken torde komma att omfatta någon längre tid, exempelvis några månader, ett eller två år, bör det lemnas tillfälle att, äfven innan den blifvit med märken fullsatt, få densamma granskad och innehållet deraf intaget i nämndens register.

Särskildt måste det anses vara angeläget för hustru, som är försäkrad endast på grund af mannens försäkring och till bevis om hvilket rätt endast tjenar mannens pensionsbok, att kunna erhålla ett sjelfständigt bevis om samma rätt.

§ 38.

Till denna §, som motsvaras af § 42 i komitéförslaget, har ansetts lämpligt foga ett stadgande om rätt för en hvar, som det åstundar, att af protokollet taga afskrift, hvaremot skyldighet för ordföranden att bestyrka protokollets riktighet, på sätt i kommunalförfattningarne är i afseende å kommunalstämmoprotokoll föreskrifvet, icke torde lämpligen kunna åläggas ordförande i pensionsnämnd.

§ 40.

Enär sökandens bosättningsort icke lämpligen torde böra vara bestämmande för forum i förevarande frågor, har uttrycket i komitéförslaget motsvarande § 44 »är bosatt» utbytt mot »vistas».

§ 41.

Komitén har i sitt förslag, § 46, bland de handlingar, som obligatoriskt skola företes vid ansökning om pension, upptagit sökandens eller i fråga om hustru jemväl mannens pensionsbok. Det torde emellid kunna hända att sådant icke låter sig göra. Särskildt för hustru, som söker pension på grund af mannens försäkring, läser ofta svårighet kunna möta att förete dennes pensionsbok. Det har därför syntts lämpligast att icke särskildt bland ofvanberörda handlingar upptaga pensionsbok, utan endast föreskrifva att, förutom prest- och läkareintyg, skola företes de handlingar i öfrigt, som erfordras till utredande af sökandens pensionsrätt, bland hvilka handlingar gifvetvis pensionsboken företrädesvis är afsedd.

§ 42.

Bestämmelsen derom att beslut rörande beviljande af pension först efter besvärstidens utgång skall till pensionsstyrelsen insändas är be-tingad af den förändring i sättet för anförande af besvär öfver pensionsnämnds beslut, hvarom här nedan vid § 45 förmäles.

§ 44.

Såsom skäl för uteslutandet af skyldighet att förete den affidnes pensionsbok (komitéförslaget § 48) åberopas hvad här ofvan vid § 41 är sagdt rörande företeende af pensionsbok vid ansökning om pension.

§ 45.

Enligt komiténs förslag, § 50, skulle besvär öfver pensionsnämnds beslut af klaganden ingifvas eller insändas till pensionsstyrelsen direkt eller till Konungens befallningshafvande. Detta förfarande läser emellertid betinga skyldighet för klaganden att förete det beslut, hvaröfver besvär anförts. Någon expedition af nämndernas beslut är dock icke i förslaget förutsatt och torde icke heller lämpligen böra föreskrifvas. Till åstadkommande af den största möjliga lättnad för den allmänhet, hvarom här är fråga, har det ansetts enklast att — likasom i fattigvårds-

ärenden, den, som är missnöjd med fattigvårdsstyrelsens beslut, må hos fattigvårdsstyrelsens ordförande begära att beslutet underställes fattigvårdssamhällets pröfning — den, som är missnöjd med pensionsnämnds beslut, må till pensionsnämndens ordförande ingifva eller insända sina till pensionsstyrelsen stälda besvär; hvarefter genom ordförandens försorg såväl besvären som pensionsnämndens ifrågavarande beslut och öfriga till ärendet hörande handlingar varda till pensionsstyrelsen insända.

Då emellertid icke blott den försäkrade utan äfven pensionsstyrelsens ombud samt pensionsnämndens ordförande ega öfverklaga nämndens beslut, samt pensionsstyrelsen i allt fall icke lærer företaga ärendet till afgörande förr än besvärstiden tilländagått, har det synts mest praktiskt att stadga det handlingarnas insändande ej bör ske förr än besvärstiden tilländagått.

§ 47.

Då det i komitéförslagets motsvarande § 55 förekommande uttryck »hade sitt hemvist» skulle kunna tolkas liktydigt med mantalsskrifningsorten, har detsamma utbytt mot uttrycket »vistades».

Till fördel för pensionärerne och då generalpoststyrelsen i sitt utlåtande synes, med erfarenhet hemtad från Tyskland, antaga det icke möta praktiska svårigheter att åt vederbörande inrymmes rätt att månadsvis lyfta de dem tillkommande penningebelopp, har jag trott komiténs förslag om lyftning kvartalsvis kunna utsträckas till att sådan finge ega rum månadsvis.

§ 56.

Då genomförandet af den i förevarande § omförmälta frivilliga försäkring betingar vissa, från föreskrifterna rörande den i lagen i öfrigt stadgade försäkring afvikande bestämmelser, har det synts lämpligt att, till undvikande af sammanblandning, här utbyta de förut i lagen använda uttrycken »pension» och »pensionsafgift» emot »lifränta» och »försäkringsafgift».

På grund af hvad departementschefen i ärendet anført, hemstälde han härefter i underdånighet att Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att antaga det inom civildepartementet upprättade, nyss föredragna förslaget till lag angående försäkring för beredande af pension vid varaktigt oförmåga till arbete;

och behagade Hans Maj:t Konungen till denna, af Statsrådets öfrige ledamöter biträdda, hemställa lemna bifall samt förordnade att nådig proposition i ämnet, så lydande som bilaga till detta protokoll utvisar, skulle till Riksdagen aflåtas.

Departementschefen anförde vidare:

Såsom af lagförslaget inhemtas, åsyftas ej att lagen skall träda i kraft förr än med ingången af år 1897. I följd häraf torde frågan om anvisande af medel för bestridande af de utaf lagen föranledda administrationskostnaderna först under år 1896 böra göras till föremål för Riksdagens pröfning. Antagligen behöfva icke heller förr än vid 1897 års riksdag äskas de medel, som, i fall förslaget antages, blifva erforderliga dels för bestridande af statens afgifter till hustru- och barnpensioneringen och till betäckande af kostnaderna för att de försäkrade få kvarstå i försäkringen, oaktadt de öfvergå till icke försäkringspliktig anställning, dels ock till godtgörelse åt de mindre arbetsgifvare, som enligt lagen skulle vara berättigade återbekomma af dem erlagda pensionsavgifter.

Deremot och då det synes lämpligt att, allt efter som förhållandena det medgifva, medel afsättas till amortering af den kostnad, som staten åsamkas genom att den nuvarande generationen redan från försäkringens början lemnas inträde i densamma, tillåter jag mig, efter samråd med chefen för finansdepartementet, hemställa till Eders Kongl. Maj:ts pröfning, huruvida icke Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå den redan detta år sammanträdande Riksdagen att för ifrågavarande ändamål för år 1896 afsättes ett belopp af 1,400,000 kronor, och hemställer jag tillika att, om detta af Riksdagen bifalles, ifrågavarande medel må öfverlemnas till statskontoret för att af detta embetsverk tills vidare förvaltas och fruktbargöras till förmån för den blifvande pensionsfonden enligt de närmare grunder, som af Eders Kongl. Maj:t varda meddelade.

I händelse förenämnda lagförslag af Riksdagen antages, erfordras åtskilliga organisationskostnader under år 1896, för att den nya lagen må kunna bringas till tillämpning med 1897 års ingång; och då de till underlättande af åtgärder för arbetares olycksfallsförsäkring och sjukkassors bildande afsatta medel torde lemna full tillgång till bestridande

af, förutom utgifterna för de ändamål, hvarför de äro afsedda, jemväl dessa organisationskostnader, hemställer jag att Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen medgifva att dessa medel må jemväl för sist angifna ändamål användas.

På tillstyrkan af Statsrådets öfrige ledamöter behagade Hans Maj:t Konungen godkänna hvad chefen för civildepartementet sålunda yttrat och hemställt samt anbefalde cheferne för civil- och finansdepartementen att vid uppgörande af förslag till reglering af statsutgifterna för år 1896 iakttaga hvad för tillämpning af det nådiga beslutet påkallades; för hvilket ändamål utdrag af protokollet skulle finansdepartementet meddelas.

Ex protocollo:

Pehr Thyselius.

Till Statsrådet och Chefen för Kongl. Civil-Departementet!

Jag får härmed vördsammast redogöra för de kostnadsberäkningar, som jag anmodats utföra med anledning af vissa inom departementet ifrågasatta förändringar i Nya Arbetareförsäkringskomiténs »förslag till lag angående försäkring för beredande af pension vid varaktig oförmåga till arbete».

Dessa beräkningar grunda sig på det statistiska material, som finnes anfördt i sagda komiténs betänkande, del II.* I stället för att i det följande, der sådant skulle vara behöfligt, hänvisa till detta arbete, har jag, för öfverskådlighetens skull, i förevarande utlåtande intagit de delar deraf, som hafva mera direkt betydelse för de nu gjorda nya kostnadsberäkningarne.

§ 1. De försäkrades antagna antal och fördelning i ålders- och pensionsklasser, enligt resultaten af 1890 års folkräkning.

I ändamål att vinna en föreställning om försäkringens sannolika omfattning äfvensom om beloppet af den kostnad, som skulle erfordras, för att vid försäkringens början medtaga en större eller mindre del af den nuvarande generationen, hade komitén (B. II, sidd. 1—4) låtit verkställa en yrkesräkning, baserad på folkräkningshandlingarne för år 1890. Den promemoria, enligt hvilken yrkesräkningen utfördes, var af följande lydelse:

*) Betecknas i det följande med: B. II.

Allmän grundsats. Under nedanstående hufvudgrupper upptagas personer, som kunna anses direkt eller indirekt förvärfva sitt uppehälle genom arbete i annans tjänst.

1. *Hemmansegares m. fl. hemmavarande barn och mågar.*

Hit föras hemmavarande barn öfver 15 år och mågar (för hvilka särskild yrkesbeteckning ej finnes angifven) hos:

a) *Hemmansegare*; till hemmansegare räknas äfven »bönder», jordägare (mindre), »egare», skogsegare, länderiegare, rusthållare, skattemän och bergsmän;

b) *Brukare*; till brukare räknas äfven »landbönder» och andra arrendatorer af allmogeklassen, hemmansbrukare, hälftenbrukare, åbor, kronoåbor, hemmansåbor, menslåbor;

c) *Nybyggare*;

d) *Torpare* af alla slag, »jordbruksarbetare», statdrängar och daglönare vid jordbruket;

e) *Lägenhetsinnehafvare*; till sådana räknas ock backstugusittare, husmän, strandsittare, egare af gatehus, gatusittare, förpantningsegare och afsöndringsegare.

2. *Tjenstehjon.*

Hit räknas drängar, pigor, kuskar, trädgårdsdrängar, oxdrängar, koryktare, fåraherdar, schäfer, vallhjon, ladugårdspigor, mjölkkörerskor, vaktmästare, betjenter o. d.

3. *Arbetare utan uppgifvet yrke.*

Hit räknas arbetare af obestämdt slag, »jordbruksarbetare», daglönare vid jordbruket, jernvägsarbetare. — *Anm.* »Arbetare» af obestämdt slag, om hvilka på grund af deras plats i längden eller annars synes med bestämdhet kunna antagas, att de tillhöra visst yrke, hänföres till grupp 4.

4. *Arbetare med uppgifvet yrke*

(utom jordbruksarbetare).

Hit räknas gruf- och bruksarbetare, fabriks-, handtverks- och yrkesarbetare af alla slag, för hvilka bestämdt yrke i längderna angifves eller synes med säkerhet kunna förutsättas; äfvenså hemmavarande söner öfver 15 år hos handtverkare å landsbygden. — *Anm.* I enlighet med

den ofvan uppställda allmänna grundsatsen medtagas endast sådana yrkesidkare, hvilka *icke* kunna betraktas såsom sjelfständiga. Beträffande *handtverkare i städerna* märkes dervid, att såsom sjelfständiga räknas yrkesidkare med uppgifna tjänstehjon, arbetare eller biträden eller med hemmavarande söner öfver femton år utan yrke.

5. *Stattorpare.*

Hit räknas äfven statdrängar och dagsverkstorpore. Gifna qvinnor, som sjelfva kallas stattorpare, upptagas å en särskild förteckning, jemte det att de instreckas å tabellen.

6. *Jordtorpare.*

Till jordtorpare föras äfven »torpare» (utan vidare beteckning). — Gifna qvinnor, som sjelfva kallas torpare, upptagas å en särskild förteckning, jemte det att de instreckas å tabellen.

7. *Yrkesförmän.*

Hit räknas landtbruks-, sågverks-, gruf-, bruks- etc. inspektorer, förvaltare, rättare, befallningsmän, ladufogdar, fördrängar, trädgårdsmästare (i annans tjänst), flottchefer, brädfaktorer, gruffogdar, grufstigare, verkmästare samt maskinister och eldare (ej ångbåts-).

8. *Bokhållare och kontorspersonal vid jordbruket och yrkena.*

Hithörande qvinnor upptagas å en särskild förteckning, jemte det att de instreckas å tabellen.

9. *Handelsbokhållare och biträden.*

Gifna qvinnor, som äro yrkesutöfvare af denna grupp, uppföras å en särskild förteckning, jemte det de instreckas å tabellen.

10. *Jernvägstjenstemän och betjente.*

11. *Sjömän.*

Hit räknas också ångbåtsmaskinister och ångbåtseldare, äfvensom matroser o. d. vid kungl. flottan, men icke »skeppare och styrmän.»

Under arbetets fortgång gjordes den ändringen i ofvanstående plan, att äfven hemmavarande vuxna söner till arbetare på landsbygden upptogos i gruppen 3, och dylika arbetares hemmavarande vuxna döttrar räknades såsom »tjenstehjon», likasom äfven döttrar till handverkare på landet utan andra tjenstehjon.

Dessutom ordnades de räknade yrkesutöfvarne efter ålder i fem-åriga åldersgrupper från och med 15 år till och med 70 år, medan alla ännu äldre sammanfördes i en grupp, »70 år och deröfver». De räknade personerna fördelades vidare efter civilstånd i »gifta» och »ej gifta», i hvilken senare beteckning äfven enklingar, enkor och frånskilda inbegripits. Slutligen skedde äfven klassifikation efter kyrkoskrifningsorten, om på landsbygden eller i städerna, hvarjemte räkneresultaten angåfvos för hvarje län särskildt.

Utförandet af detta arbete anförtroddes åt förste aktuarien D:r *Hj. Gullberg* och aktuarien *G. Sundbärg*. Resultaten finnas sammanförda i tabellerna vid slutet af detta utlåtande och torde ej erfordra närmare förklaring än som framgår af de tydliga rubrikerna och uppställningen i öfrigt.

I samband med denna yrkesräkning utfördes äfven en räkning af antalet fader- eller moderlösa barn under 15 års ålder, och återfinnas de härvid vunna resultaten äfvenledes i de bifogade tabellerna efter den egentliga yrkesräkningen.

§ 2. De försäkrades fördelning i pensions- och åldersklasser.

Enligt förslaget delas de *mantliga* försäkrade i två pensionsklasser. Till den första pensionsklassen skola de försäkrade höra, hvilkas kontanta lön, för vecka räknad, uppgår till 10 kronor eller derutöfver. Är veckolönens kontanta belopp lägre än 10 kronor, räknas den försäkrade till andra pensionsklassen. I allmänhet skola endast sådana arbetstagare vara försäkrade, som i följd af arbetsaftalets eller arbetets natur hafva en regelbunden eller stadigvarande sysselsättning hos arbetsgifvaren, medan tillfällig sysselsättning endast då medför försäkringspligt, om den hos samme arbetsgifvare varat under alla söckendagarne i en kalendervecka.

Att direkt ur de vid yrkesräkningen funna siffrorna härleda antalet af dem, som höra till den ena eller andra pensionsklassen, eller att noggrant bestämma, huru många som komma att blifva försäkrade, är naturligtvis på grund af materialets otillräcklighet i nämnda afseenden omöj-

ligt. Man måste därför lägga mer eller mindre säkra antaganden till grund. Såsom det kommer att visa sig, inverkar dock denna osäkerhet icke på beräkningen af de erforderliga årsafgifterna, utan endast på beloppet af den summa, som erfordras för att medtaga den nuvarande generationen under 40 år, samt på de summor, som angifva den totala årliga kostnaden.

Jag redogör nu för de antaganden, som legat till grund för de manliga försäkrades fördelning på de två första pensionsklasserna, och genomgår dervid de hufvudsakligaste yrkesgrupperna hvar för sig. Då grupperna 1, 6 och 11 icke komma att direkt omfattas af försäkringen, och antagligen ej heller gruppen 10, som till hälften består af i statens tjänst anstälde och i öfrigt af sådana, för hvilkas pensionering i allmänhet är sörjdt, så hafva dessa fyra grupper uteslutits.

Grupp 2: *Tjenstehjon.* Då utaf dessa öfver 79,000 tillhöra landsbygden och endast 10,000 komma på städernas andel, torde det vara utom allt tvifvel, att det ojemförligt största antalet har en *kontant* årslön, som understiger 520 kronor och således bör hänföras till den *andra* pensionsklassen. Då emellertid nog äfven en del kan hafva större kontant lön, särskildt inom de nordligare länen och i vissa befattningar i städerna, har jag valt den utvägen att hänföra *alla tjenstehjon på landsbygden till den andra och i städerna till den första pensionsklassen.*

Grupp 3: *Arbetare utan uppgifvet yrke.* Denna grupp erbjuder i följd af vår lönestatistiks ofullständighet ännu större svårigheter än den föregående. Dessa svårigheter ökas derigenom, att till denna grupp räknats äfven en mängd mera lösa arbetare både inom jordbruket och de öfriga yrkena, hvilka arbetare i allmänhet icke torde komma att tillhöra försäkringen. På grund af stadgandet, att äfven tillfällig sysselsättning, derest den varat hel kalendervecka hos samme arbetsgifvare, äfven skall anses såsom försäkringspliktig anställning, torde dock någon del af dessa arbetare komma att inbegripas under försäkringen. Å andra sidan omfattar denna grupp derjemte ett icke ringa antal arbetare, för hvilka särskild yrkesbeteckning saknats i husförhörslängderna, men hvilka rätteligen bort inräknas i grupp 4 eller »arbetare med uppgifvet yrke» och således i regel komma att af försäkringen omfattas. Då i detta afseende alla hållpunkter för en riktig uppskattning saknas, har jag måst åtnöja mig med det antagandet, att *hälften af de till grupp 3 hänfönda arbetarne komma att blifva försäkrade.*

Det återstår nu att träffa en fördelning af dessa arbetare på pensionsklasser.

Då alla såsom »jordbruksarbetare» betecknade personer blifvit hänfödda till denna grupp, torde man få antaga, att flertalet af landsbygdens arbetare tillhöra denna kategori. Af Statistiska Centralbyråns jordbruksstatistik för år 1890 finner man, att dagaflöningen i medeltal för dylika arbetare för sommararbete i 12 län och för vinterarbete i ett län öfverstiger den dagaflöning af 1 krona och 67 öre, som svarar mot första pensionsklassen. Då nu äfven de öfriga af landsbygdens till denna grupp hörande arbetare, såsom industri- eller jernvägsarbetare, m. fl. otvifvelaktigt hafva högre lön än den nämnda, torde man komma sanningen ganska nära, om man antager, att af de *arbetare på landsbygden*, som skulle komma att tillhöra försäkringen, *hälften är att räkna till första och den andra hälften till andra pensionsklassen.*

Hvad stadsarbetarne beträffar, är det redan i och för sig sannolikt, att flertalet af dem hafva högre kontant lön än 10 kronor för veckan och således böra räknas till den första pensionsklassen. Ännu sannolikare blifver detta antagande, om man observerar åldersfördelningen bland dessa arbetare. Under det att antalet 15—20-åringar endast utgör 862 och 20—25-åringar 3,372, uppgår antalet 25—30-åringar till icke mindre än 6,392. Dessa arbetare äro således i allmänhet något äldre och kunna väl äfven af sådan anledning förutsättas hafva högre lön. Jag har därför trott mig kunna antaga, att *alla dylika försäkrade stadsarbetare komma att tillhöra den första pensionsklassen.*

Grupp 4: Arbetare med uppgifvet yrke. Hit höra alla arbetare, som betecknats såsom gruf- och bruksarbetare, fabriks-, handtverks- och yrkesarbetare af alla slag. Beträffande den pensionsklass, till hvilken dessa böra räknas, har man en ledning i den, visserligen ofullständiga, lönestatistik, som förefinnes i det betänkande, som afgifvits af 1891 års komité för revision af K. F. den 18 November 1881 angående minderårigas användning i fabriker, m. m. Denna statistik afser arbetare inom industriens olika grenar och angifver *lägsta* medellönen för yrkesskickliga arbetare till något öfver 11 kronor i mindre och till något öfver 12 kronor i större rörelser, allt räknadt för vecka. Endast för ett fåtal rörelser nedgår veckolönen under det belopp, 10 kronor, som svarar mot veckolönen i första pensionsklassen. För så kallade handtlangare öfver 18 år understiger deremot veckolönen detta belopp, men

då deras antal i jmförelse med de förras är ringa, torde det vara utom allt tvifvel, att de allra flesta arbetare inom förevarande grupp kommer att tillhöra första pensionsklassen. Jag har därför antagit, att *alla arbetare inom denna grupp kunna hänföras till den första pensionsklassen.*

Grupp 5: *Stattorpere.* Denna grupp har i sin helhet hänförts till den *andra* pensionsklassen.

Grupp 7: *Yrkesförmän.* Denna grupp har i sin helhet hänförts till den *första* pensionsklassen. Visserligen höra äfven hit några förmän, hvilkas årslön uppgår till 1,800 kronor eller mera, och hvilka derföre ej komma att försäkras, men deras antal torde vara ringa i förhållande till hela antalet, och deras medtagande i beräkningarne är derför utan betydelse.

Grupperna 8 och 9: *Bokhållare, m. m.* hafva alla antagits tillhöra den *första* pensionsklassen.

Sammanfattar man nu, i enlighet med hvad som blifvit antaget, de manliga försäkrade i pensionsklasser, erhåller man för de särskilda yrkesgrupperna följande resultat:

Första pensionsklassen:

Ålder	Grupp 2	Grupp 3	Grupp 4	Grupp 7	Grupp 8	Grupp 9
15—20.....	1,076	4,120	16,128	96	102	1,384
20—25.....	1,826	4,872	21,389	806	484	3,116
25—30.....	2,026	7,313	24,259	2,207	525	2,679
30—35.....	1,487	7,065	20,947	2,815	361	1,819
35—40.....	985	5,876	16,509	2,650	269	1,196
40—45.....	774	5,065	13,083	2,274	144	766
45—50.....	564	4,575	10,744	1,910	94	397
50—55.....	458	3,961	8,331	1,393	68	302
55—60.....	369	3,811	6,758	936	40	191
60—65.....	234	3,008	4,939	568	24	87
65—70.....	143	2,407	3,216	282	25	63

Andra pensionsklassen:

Ålder	Grupp 2	Grupp 3	Grupp 5
15—20	27,289	3,689	131
20—25	24,625	3,186	1,762
25—30	12,519	4,117	5,980
30—35	4,933	3,671	6,654
35—40	2,555	2,960	5,560
40—45	1,828	2,584	4,854
45—50	1,466	2,447	3,970
50—55	1,242	2,157	3,279
55—60	1,061	2,246	2,550
60—65	809	1,901	1,416
65—70	594	1,587	885

För hvar och en af de två första pensionsklasserna erhåller man således följande resultat:

Ålder	1:sta pensionsklassen	2:dra pensionsklassen	Tillsammans
15—20	22,906	31,109	54,015
20—25	32,493	29,573	62,066
25—30	39,009	22,616	61,625
30—35	34,494	15,258	49,752
35—40	27,485	11,075	38,560
40—45	22,106	9,266	31,372
45—50	18,284	7,883	26,167
50—55	14,513	6,678	21,191
55—60	12,105	5,857	17,962
60—65	8,860	4,126	12,986
65—70	6,136	3,066	9,202
20—40	133,481	78,522	212,003
20—70	215,485	115,398	330,883

I fråga om de *qvinliga* försäkrade är ej någon fördelning af liknande art som den föregående nödig, då de alla höra till samma pensionsklass. Jag meddelar här antalet till samma grupper, som ofvan, hörande kvinnor, fördelade i gifta och ogifta, och är dervid åldersbeteckningen för de gifta kvinnorna densamma som för deras män.

Ålder	Giffta	Ogiffta
15—20	77	59,998
20—25	6,304	58,388
25—30	25,764	37,372
30—35	32,655	21,244
35—40	29,037	12,718
40—45	24,780	9,534
45—50	20,737	8,060
50—55	16,588	6,596
55—60	13,646	5,289
60—65	9,428	3,824
65—70	6,214	2,658
20—40	93,760	129,722
20—70	185,153	165,683

Man finner genast af förestående tabeller, att medelinträdesåldern för de till den andra pensionsklassen hörande försäkrade ej kan vara mycket högre än den stadgade inträdesåldern af 18 år, äfvensom att förhållandet beträffande kvinnorna (incl. de giffta) ej heller kan vara väsentligen annorlunda.

Deremot skulle man i fråga om de försäkrade, som antagits tillhöra den första pensionsklassen, kunna synas hafva skäl till att antaga en icke obetydligt högre ålder för inträdet i försäkringen. I proportion af befolkningen inom motsvarande åldersgrupper utgöra de fyra första åldersgrupperna af dessa försäkrade i procental resp. 10,⁴⁴, 19,¹¹, 23,⁵⁰, och 23,¹⁴. Interpolerar man nu, för att få en ungefärlig föreställning om åldersfördelningen, paraboliskt mellan åldrarna 18—30 år enligt den å pagg. 13 och 14 af komitébetänkandet del II anförda metoden, och beräknar man härvid medelinträdesåldern, så finner man såsom resultat 20,² år, hvarvid dock ingen hänsyn tagits till emigrationens inflytande.

Någon bestämd siffra kan naturligtvis icke erhållas ur det gifna materialet och torde ej heller med någon säkerhet kunna beräknas, för

än en dylik försäkring verkligen kommit till stånd, men med stöd af hvad som anförts, synes det mig i alla afseenden vara för kassans säkerhet fullt betryggande, om man, såsom jag i det följande gjort, beräknat afgifternas belopp efter en *inträdesålder*, som för *alla* de försäkrade i genomsnitt antagits till $19\frac{1}{2}$ år. Äfven i fråga om den första pensionsklassen ensamt för sig torde detta antagande innebära tillräcklig säkerhet, om man å ena sidan besinnar, att just i de yngre åldrarna många af dem, som sedermera inträda i den första pensionsklassen, på grund af lägre lön förut tillhört den andra klassen, och därför icke äro nyinträdande i egentlig mening, samt om man å andra sidan beaktar motsvarande förhållanden i Norge och Tyskland (B. II, sidd. 64 och 65), hvilkas betydligt fullkomligare statistik hänvisar på en lägre inträdesålder.

§ 3. a) Räntefot. Dödlighets- och invaliditetsförhållanden.

Med afseende å den *räntefot* af $3\frac{1}{2}$ %, som lagts till grund för de förra beräkningarne, har jag icke funnit anledning att göra någon ändring. Det är visserligen sant, att räntan sedan den tiden ytterligare nedgått; *inlåningsräntan* i våra banker, som under perioden 1870—79 steg från 4 till 5 % och bibehöll denna senare storlek under så lång tid som under 1874—79, har från och med 1880 sjunkit — under hela tiden 1880—85 var den dock $4\frac{1}{2}$ % — ända ned till för närvarande $3\frac{1}{2}$ %. Men att af detta förhållande draga den slutsatsen, att räntan fortfarande skall sjunka, så att en räntefot af $3\frac{1}{2}$ % icke skulle kunna antagas såsom *utlåningsränta* för den närmaste framtiden, är utan tvifvel förhastadt. Våra mera betydande försäkrings- och andra kassor hafva, såsom bekant, fortfarande en medelränteafkastning af öfver 4 % och i fråga om betydelsen för penningemarknaden af ännu en konkurrens uppträdande torde å ena sidan få hänvisas till jordbrukets och äfven andra näringars stigande behof af billigare lånevilkor än hvad för närvarande kan dem beredas, och å andra sidan till, att den utlåning, som genom denna försäkring skulle komma till stånd, endast under *öfvergångstiden*, medan fonden bildas, kan befaras komma att inverka på den allmänna räntefoten. Sedan försäkringen efter 70—80 år nått sin fulla utveckling, upphör också i hufvudsak utlåningen af nya medel.

Uti de föreskrifna periodvis återkommande utredningarne af kassans ställning har man för öfrigt ett säkert medel att följa utvecklingen af ränteförhållandena. Så snart anledning synes föreligga, kan man i tid

ingripa och reglera proportionen mellan afgifter och pensionsbelopp. I följd af dessa i det nya förslaget tydligt preciserade bestämmelser, komma också beräkningarne för hvarje gång hufvudsakligen endast att afse tiden intill nästa revision. På sådant sätt kommer hvarje generation att få bära inflytandet af då gällande räntesatser. Och i följd deraf, att vid förutberäkningarne i allmänhet antagandena alltid väljas med försigtighet, så äro ej heller alltför tvära förändringar af pensionsvillkoren att befara.

Äfven om man ville vara så pessimistisk som möjligt med afseende på kommande tiders räntesatser, skulle därför, vid detta tillfälle, valet af en lägre räntefot än $3\frac{1}{2}\%$ icke varit att gilla. Genom att nu välja en lägre räntefot skulle man endast onödigtvis belasta den nuvarande generationen till förmån för framtida försäkrade.

För att tydliggöra inflytandet af räntefoten på pensionsvillkoren, har jag äfven utfört beräkningen af pensionsavgifterna efter 3% . För jämförelsens skull meddelas resultatet af denna beräkning längre fram vid bestämmandet af pensionsavgifterna.

Såsom *dödlighetstabell* hade jag vid de förra beräkningarne valt den statistiska centralbyråns dödlighetstabell för båda könen, gällande för årtiondet 1871—80. Sedan den tiden hafva motsvarande tabeller för 1881—90 blifvit färdiga, och man kunde därför nu i fråga sätta lämpligheten af den förstnämnda tabellens vidare användning.

Såsom följande sammanställning af dödlighetsprocenten för de båda årtiondena visar, har nämligen, såsom ju ock var att förvänta, dödligheten bland befolkningen i sin helhet ytterligare aftagit:

Ålder.	1871—80.			1881—90.		
	Män.	Qvinnor.	Båda.	Män.	Qvinnor.	Båda.
20.....	0,63	0,50	0,57	0,61	0,50	0,55
30.....	0,78	0,70	0,73	0,67	0,64	0,66
40.....	1,02	0,89	0,95	0,88	0,81	0,84
50.....	1,53	1,14	1,32	1,32	0,99	1,14
60.....	2,75	2,18	2,44	2,43	1,91	2,15
70.....	6,14	5,17	5,58	5,26	4,65	4,92
80.....	14,75	12,53	13,39	13,41	11,77	12,43

Man finner här af, att tabellen för båda könen under 1871—80 i hufvudsak är densamma som tabellen för män under årtiondet 1881—90, och då männens dödlighetsförhållanden vid denna försäkring spela största rollen, så skulle det fel, som begås genom den förra tabellens användande, redan af denna anledning icke kunna blifva betydande.

Emellertid är det långt ifrån osannolikt, att dödligheten inom befolkningen i sin helhet kommer att än vidare aftaga. Ett stöd för en sådan förmodan finner man i resultaten af Statistiska Byråns nu för första gången gjorda särskilda undersökningar rörande dödligheten i städerna och på landsbygden. Man har nämligen, med afseende härpå, följande dödlighetskoefficienter för årtiondet 1881—90:

Ålder.	Landsbygden.		Städerna.	
	Män.	Qvinnor.	Män.	Qvinnor.
20	0,56	0,49	0,82	0,52
30	0,59	0,62	1,00	0,73
40	0,74	0,78	1,45	0,91
50	1,14	0,95	2,28	1,18
60	2,26	1,87	3,64	2,16
70	5,10	4,65	6,84	4,74
80	13,32	11,82	14,92	11,47

Dödligheten i städerna är således, särskildt i fråga om den manliga befolkningen, väsentligt större än på landet. I följd häraf synes det väl vara antagligt, att de fortgående sanitära förbättringarne i städerna skola minska dödligheten derstädes, så att förhållandena allt mera närma sig dem, som siffrorna för landsbygden uppvisa. Det skulle därför kunna förefalla, som om den valda dödlighetstabellen icke skulle vara säker nog med afseende på möjligheten af framtida förändringar.

Det finnes emellertid några omständigheter, hvilka göra, att denna tabell ännu erbjuder full säkerhet för det afsedda ändamålet, och att det skulle hafva varit en öfverdrifven försigtighetsåtgärd att lägga en för kassan ännu ofördelaktigare tabell till grund.

Den ena af dessa omständigheter är den proportion mellan lands- och stadsbefolkningen, som gäller just den del af befolkningen, som omfattas af försäkringen. Af hela antalet i yrkesräkningen upptagna och till försäkringen räknade grupper af män, komma 270,000 på landsbygden och 122,000 på städerna, och inom åldersgrupperna 20—30 år har man 85,000 på landsbygden och 39,000 i städerna, således i båda fallen endast $2\frac{1}{3}$ gånger så många försäkrade på landsbygden som i städerna, under det att förhållandet i fråga om befolkningen i sin helhet är som 4 till 1. Beräknar man nu med tillhjälp af proportionen $2\frac{1}{3} : 1$ ur de nyss anförda talen motsvarande dödlighetskoefficienter för de manliga försäkrade (en beräkning, som visserligen icke är alldeles exakt, men för ändamålet tillräckligt noggrann), så får man

Ålder.	Dödlighets-%.
20.....	0,64
30.....	0,72
40.....	0,96
50.....	1,50
60.....	2,69
70.....	5,64
80.....	13,82

således tal, som mycket nära ansluta sig till dödlighetstabellen för män för årtiondet 1871—80.

Den andra omständigheten, som härvidlag är af betydelse, är det bekanta förhållandet, att dödligheten bland de klasser af samhället, om hvilka här är fråga, och isynnerhet bland de industriella arbetarne, — jfr t. ex. 1884 års arbetareförsäkringskomité's betänkande, III, 7 — är icke oväsentligt större än bland de mera burgna eller besutna samhällsmedlemmarne. I följd häraf torde de senast anförda siffrorna, som beräknats med stöd af dödlighetsförhållandena bland befolkningen i sin helhet, vara icke obetydligt för låga, då fråga är om de försäkrade, och den använda tabellen således ännu säkrare med afseende på ändamålet. Härtill kommer, såsom redan förut antydts, att den för beräkningarne använda tabellen är den för båda könen gemensamma och således äfven af denna anledning, alldenstund pensionsförbindelserna för de manliga försäkrade äro betydligt större än för de qvinliga, betryggande.

Slutligen må framhållas, att äfven sannolikheten att vid en gifven ålder blifva invalid måste stå i sådant samband med dödlighetsförhållandena, att denna sannolikhet i allmänhet bör vara större inom en befolkning, som har att uppvisa en större dödlighet och tvärtom. Visserligen har detta samband ännu icke statistiskt uppvisats, men synes ligga i sakens natur. Då jag nu, såsom strax nedan skall anföras, för en befolkning sådan som den svenska med dess låga dödlighet antagit invaliditetssannolikheten efter tysk erfarenhet, således hemtad från en befolkning med större dödlighet, så synes äfven härutinnan ligga en ytterligare anledning till trygghet.

På grund af hvad jag nu anført, har jag icke funnit skäl att i fråga om dödlighetstabell afvika från de antaganden, som lågo till grund för komité's beräkningar, utan har jag fortfarande ansett mig kunna för det förevarande ändamålet använda den för båda könen gällande officiella dödlighetstabellen för 1871—80. Jag har likväl för säkerhetens skull längre fram angifvit resultatet med afseende på pensionsvilkoren,

under förutsättning af att motsvarande tabell för 1881—90 och *samma* invaliditetssannolikheter skulle lagts till grund.

I fråga om *sannolikheten* att vid en viss ålder af x år *blifva invalid* inom årets lopp har jag för de flesta åldrar användt den af *Behm* konstruerade formeln

$$i_x = 0,00019036 \cdot 2^{\frac{x-20}{5}}$$

hvilken äfven användts vid de tyska beräkningarne och anföres i den »Denkschrift», som åtföljde den kejsrerliga propositionen till riksdagen angående invaliditetsförsäkring. I nämnda skrift visas, att denna formel gifver större värden på i_x än som härleddes ur resultaten af den allmänna yrkesräkningen för tyska riket, oaktadt de motsvarande talen i detta senare fall höjdes med 60 proc. Derjemte framgår af en på samma ställe anfordr undersökning, att formeln mycket nära återgifver invaliditetsförhållandena hos omkring 50,000 för ändamålet undersökta jernvägsarbetare.

Jemför man nu vidare dödlighetskoefficienterna efter den allmänna tyska dödlighetstabellen med dem, som jag ofvan användt:

Ålder.	Tysk dödlighet.	Svensk dödlighet.
20	0,75	0,57
30	0,93	0,73
40	1,36	0,95
50	2,14	1,32
60	3,82	2,44
70	8,11	5,58
80	17,45	13,39

så finner man, att dödligheten inom den svenska befolkningen är betydligt lägre än inom den tyska, och då det är antagligt, att af denna anledning äfven invaliditetsförhållandena inom den förra befolkningen skola vara gynnsammare, så är det tydligt, att valet af den nämnda formeln såsom representerande invaliditetssannolikheten i genomsnitt för alla de yrken, som här äro i fråga, åtminstone icke kan anses innebära ett underskattande af denna beräkningsfaktors betydelse.

Då det emellertid af jämförelsen med invaliditetsförhållandena bland de tyska jernvägsarbetarne under åren 1886—89 visade sig, att invaliditetssannolikheten för yngre åldrar än 35 år i verkligheten var något större än enligt den antagna formeln, så har jag i öfverensstämmelse härmed för alla dessa åldrar antagit värdet 0,0015 på denna sannolikhet.

I följd af förslagets särskilda bestämmelser rörande de fall af invaliditet, som orsakas af olycksfall under de 5 första försäkrings-åren, är det äfven nödigt att skaffa sig en föreställning om *sannolikheten* i_0 att inom årets lopp träffas af *olycksfall* och att i följd deraf blifva invalid i lagens mening. Jag hade vid den förra beräkningen (B. II, sid. 40) antagit $i_0 = 0,0015$, och har ej heller nu funnit anledning att afvika från detta antagande. På grund af den ringa betydelse, som dessa invaliditetsfall hafva för beräkningarne, torde någon särskild motivering af valet af detta talvärde här ej erfordras.

Vida viktigare är det att ej underskatta inflytandet af *dödlighetsförhållandena* bland dem, som äro *invalidier*, och jag har i detta hänseende icke ansett mig böra acceptera de antaganden, som ligga till grund för de meranämnda tyska beräkningarne, enligt hvilka dödlighetsprocenten bland invalider af olika åldrar var följande:

Ålder.	Dödlighets-%
25	8,31
35	6,39
45	5,30
55	4,85
65	6,29

Dessa tal äro af *Zimmermann* härledda ur erfarenheten från de tyska jernvägarnes pensionsväsen. Emellertid äro dessa siffror redan i och för sig temligen osäkra. Vidare erhöj jag vid en undersökning af dödligheten bland den pensionerade personalen vid svenska statens jernvägar för åldrar under 65 år den lägre siffran 4,20 såsom medeltal. Slutligen är det äfven i föreliggande fall icke osannolikt, att en mindre dödlighet bland normala personer äfven motsvarar en mindre dödlighet bland invaliderna, och att således förenämnda tal, som hvila på tysk erfarenhet, äro för höga, då det gäller svenska förhållanden. Jag har därför af försigtighetsskäl för alla åldrar under 67 år antagit 0,04 såsom dödssannolikheten för invalider och efter denna ålder antagit samma dödlighet som för normala lif.

§ 3. b) Invaliditets- och lifräntetabeller.

På grund af hvad som i föregående § anförts, får man nedanstående invaliditetstabell, der talen i de särskilda kolumnerna ha följande betydelse:

första kolumnen innehåller de olika åldrarna från och med 20 till och med 70 års ålder;

andra kolumnen innehåller talen L_m = antalet kvarlevande vid m års ålder af 100,000 samtidigt födde, enligt Statistiska Centralbyråns dödlighetstabell för 1871—80 för båda könen gemensamt;

tredje kolumnen angifver i_m = sannolikheten för en m -åring att blifva invalid, innan han uppnått $(m + 1)$ års ålder; fr. o. m. $m = 20$ t. o. m. $m = 34$ är i_m antagen till 0,0015; för öfriga åldrar t. o. m. $m = 69$ hafva talen tagits ur den tyska riks försäkringens tabell, som finnes publicerad i den »Denkschrift», som åtföljde den tyska regeringspropositionen år 1888;

fjerde kolumnen innehåller mortalitetskoëfficienterna $\beta_m^{(i)}$, som mellan 20—66 års ålder antagits konstant = 0,04, men för högre åldrar sammanfalla med Statistiska Centralbyråns ofvannämnda tabell;

i *femte kolumnen* betyda talen A_m det antal aktiva, som vid m års ålder återstå, under förutsättning att 72,148 aktiva samtidigt inträdt vid 20 års ålder; man har

$$A_m = L_m - P_m;$$

i *sjette kolumnen* angifva talen $I_m = i_m A_m$ det antal personer, som årligen bland A_m aktiva vid m års ålder blifva invalida;

den *sjunde kolumnen* innehåller $I_m (1 - \frac{1}{2} \beta_m^{(i)})$ eller det antal invalider, som af I_m vid m års ålder ännu lefva kvar efter ett år;

talerna P_m i *åttonde kolumnen* angifva hela antalet invalider, som vid m års ålder ännu lefva; man har

$$P_m = I_{m-1} (1 - \frac{1}{2} \beta_{m-1}^{(i)}) + P_{m-1} (1 - \beta_{m-1}^{(i)});$$

Slutligen innehåller den *nionde kolumnen* talen $P_m (1 - \beta_m^{(i)})$ eller antalet invalider, som af P_m invalider af m års ålder lefva kvar efter ännu ett års förlopp.

m	L_m	i_m	$\beta_m^{(i)}$	A_m	$I_m = i_m A_m$	$I_m (1 - \frac{1}{2} \beta_m^{(i)})$	P_m	$P_m (1 - \beta_m^{(i)})$
20	72,148	0,00150	0,040	72,148	108,2	106,0	—	—
21	71,739	»	»	71,633	107,4	105,3	106,0	101,8
22	71,308	»	»	71,101	106,7	104,6	207,1	198,8
23	70,863	»	»	70,560	105,8	103,7	303,4	291,1
24	70,407	»	»	70,012	105,0	102,9	394,8	379,0
25	69,941	»	»	69,459	104,2	102,1	481,9	462,6
26	69,465	»	»	68,900	103,4	101,3	564,7	542,1
27	68,980	»	»	68,337	102,5	100,5	643,4	617,7
28	68,493	»	»	67,775	101,7	99,7	718,2	689,5
29	68,004	»	»	67,215	100,8	98,8	789,2	757,5
30	67,515	»	»	66,659	100,0	98,0	856,3	822,0
31	67,021	»	»	66,101	99,2	97,2	920,0	883,2
32	66,522	»	»	65,542	98,3	96,3	980,4	941,2
33	66,015	»	»	64,977	97,5	95,5	1,037,5	996,0
34	65,501	»	»	64,409	96,6	94,7	1,091,5	1,047,9
35	64,977	0,00152	»	63,834	97,0	95,1	1,142,6	1,096,9
36	64,445	175	»	63,253	110,7	108,5	1,192,0	1,144,3
37	63,904	201	»	62,651	125,9	123,4	1,252,8	1,202,7
38	63,353	231	»	62,027	143,3	140,4	1,326,1	1,273,1
39	62,786	265	»	61,373	162,6	159,3	1,413,5	1,357,0
40	62,205	305	»	60,689	185,1	181,4	1,516,3	1,455,6
41	61,613	350	»	59,976	209,9	205,7	1,637,0	1,571,5
42	61,017	402	»	59,240	238,1	233,3	1,777,2	1,706,1
43	60,417	462	»	58,478	270,2	264,8	1,939,4	1,861,8
44	59,811	530	»	57,684	305,7	299,6	2,126,6	2,041,5
45	59,196	609	»	56,855	346,2	339,3	2,341,1	2,247,5
46	58,568	700	»	55,981	391,9	384,1	2,586,8	2,483,3
47	57,927	804	»	55,060	442,7	433,8	2,867,4	2,752,7
48	57,266	0,00923	»	54,080	499,2	489,2	3,186,5	3,059,0
49	56,582	0,01061	»	53,034	562,7	551,4	3,548,2	3,406,3
50	55,872	1218	»	51,914	632,3	619,7	3,957,7	3,799,4
51	55,133	1399	»	50,714	709,5	695,3	4,419,1	4,242,3
52	54,366	1608	»	49,428	794,8	778,9	4,937,6	4,740,1
53	53,570	1847	»	48,051	887,5	869,8	5,519,0	5,298,2
54	52,743	2121	»	46,575	987,9	968,1	6,168,0	5,921,3

m	L_m	i_m	$\beta_m^{(i)}$	A_m	$I_m = i_m A_m$	$I_m (1 - \frac{1}{2} \beta_m^{(i)})$	P_m	$P_m (1 - \beta_m^{(i)})$
55	51,882	0,02437	0,040	44,993	1,096,5	1,074,6	6,889,4	6,613,8
56	50,987	2799	"	43,299	1,211,9	1,187,7	7,688,4	7,380,9
57	50,052	3215	"	41,483	1,333,7	1,307,0	8,568,6	8,225,9
58	49,071	3693	"	39,538	1,460,1	1,430,9	9,532,9	9,151,6
59	48,039	4242	"	37,456	1,588,9	1,557,1	10,582,5	10,159,2
60	46,949	4873	"	35,233	1,716,9	1,682,6	11,716,3	11,247,6
61	45,804	5598	"	32,874	1,840,3	1,803,5	12,930,2	12,413,0
62	44,600	6430	"	30,384	1,953,7	1,914,6	14,216,5	13,647,3
63	43,338	7387	"	27,776	2,051,8	2,010,8	15,562,4	14,939,9
64	42,011	8485	"	25,060	2,126,3	2,083,8	16,950,7	16,272,7
65	40,616	0,09747	"	22,260	2,169,7	2,126,3	18,356,5	17,622,2
66	39,145	0,11196	"	19,396	2,171,6	2,128,2	19,748,5	18,958,6
67	37,600	12861	0,0429	16,513	2,123,7	2,078,1	21,086,8	20,182,2
68	35,988	14773	0,0467	13,728	2,028,0	1,980,6	22,260,3	21,220,7
69	34,309	16970	0,0510	11,108	1,885,0	1,836,9	23,201,3	22,018,0
70	32,560	—	—	8,705	—	—	23,854,9	—

och för högre åldrar enligt Stat. Centralbyråns ofvannämnda tabell:

m	L_m	m	L_m	m	L_m
71	30,742	82	9,799	93	429
72	28,872	83	8,263	94	278
73	26,955	84	6,856	95	173
74	24,999	85	5,584	96	102
75	23,012	86	4,455	97	57
76	21,009	87	3,476	98	30
77	19,009	88	2,638	99	16
78	17,028	89	1,937	100	8
79	15,088	90	1,375	101	4
80	13,223	91	951	102	2
81	11,453	92	645	103	1

Med tillhjälp af dessa tabeller beräknades nu, efter en räntefot af $3\frac{1}{2}$ proc., först $R_m^{(i)}$ eller kapitalvärdet af en förskottslifränta å en krona,

som utgår till en invalid af m års ålder under hans återstående lifstid. Beräkningen utfördes enligt rekursionsformeln

$$\overline{R}_m^{(i)} = 1 + (1 - \beta_m^{(i)}) q^{-1} \overline{R}_{m+1}^{(i)},$$

der $q = 1,035$, och gaf följande resultat:

m	$\overline{R}_m^{(i)}$	m	$\overline{R}_m^{(i)}$	m	$\overline{R}_m^{(i)}$	m	$\overline{R}_m^{(i)}$	m	$\overline{R}_m^{(i)}$
20	13,6577	37	13,2890	54	11,9648	71	7,5271	88	3,0693
21	13,6466	38	13,2491	55	11,8214	72	7,1932	89	2,9165
22	13,6346	39	13,2061	56	11,6668	73	6,8660	90	2,7938
23	13,6217	40	13,1597	57	11,5001	74	6,5469	91	2,6845
24	13,6078	41	13,1097	58	11,3204	75	6,2367	92	2,5714
25	13,5928	42	13,0558	59	11,1267	76	5,9366	93	2,4442
26	13,5766	43	12,9977	60	10,9179	77	5,6470	94	2,3067
27	13,5592	44	12,9350	61	10,6927	78	5,3692	95	2,1720
28	13,5404	45	12,8674	62	10,4499	79	5,1036	96	2,0619
29	13,5201	46	12,7946	63	10,1882	80	4,8460	97	1,9778
30	13,4982	47	12,7160	64	9,9060	81	4,5961	98	1,9019
31	13,4746	48	12,6313	65	9,6018	82	4,3499	99	1,8024
32	13,4492	49	12,5400	66	9,2738	83	4,1103	100	1,6767
33	13,4218	50	12,4416	67	8,9202	84	3,8802	101	1,4885
34	13,3922	51	12,3355	68	8,5652	85	3,6602	102	1,2658
35	13,3603	52	12,2211	69	8,2132	86	3,4507	103	1,0000
36	13,3260	53	12,0978	70	7,8670	87	3,2507	—	—

Emellertid skola lifräntorna enligt förslaget utgå, ej helårsvis, utan månadsvis. Vid den tidpunkt, då beräkningarna påbörjades, var det likväl ännu ej afgjort, huruvida desamma skulle utgå kvartals- eller månadsvis. I förra fallet borde de ofvan gifna $R_m^{(i)}$ minskas med 0,375, i det senare med 0,460. För att möta båda eventualiteterna, utan att behöfva göra om en mängd invecklade kalkyler, minskade jag alla $R_m^{(i)}$ med 0,40, så att i det följande öfverallt

$$R_m^{(i)} = \overline{R}_m^{(i)} - 0,40$$

betyder kapitalvärdet af en invaliditetslifränta för en m -årig invalid, vare sig den utgår kvartals- eller månadsvis.

Enligt förslaget skola alla lifräntor — utom barnpensionerna, som behandlas särskildt — utgå från och med den tidpunkt, då invaliditet inträder, dock senast från och med fyllda 70 års ålder.

Kallar man därför R_m kapitalvärdet af en invaliditetslifränta å en krona åt en nu m -årig aktiv (arbetsför) person, så får man R_m ur formeln

$$R_m = \frac{S_m}{A'_m}; (m = 20, 21, \dots, 69),$$

der följande beteckningar blifvit införda:

$$A'_m = A_m q^{-m}; Q_m = i_m A'_m R'_{m+1/2}^{(i)};$$

$$Q_{70} = A'_{70} R_{70}^{(i)}; R_m^{(i)} = R_m q^{-1/2}; R'_{70} = R_{70}^{(i)};$$

$$S_m = Q_m + Q_{m+1} + \dots + Q_{70}.$$

Vidare skall en karenstid af 5 år iakttagas, d. v. s. ingen får pension, som ej gjort minst 5 års inbetalningar, såvida ej olycksfall varit anledningen till invaliditeten, i hvilken händelse pensionen ändock utbetalas. Man måste därför äfven beräkna:

$R_m^{(5)}$ = kapitalvärdet af en lifränta å en krona, som utgår, i händelse invaliditet inträffar under de 5 första åren, och

$R_m^{(o)}$ = kapitalvärdet af en lifränta å en krona, som utgår, i händelse invaliditetet inträffar under de 5 första åren i följd af olycksfall. Invaliditetssannolikheten i detta fall har förut betecknats med i_o .

Till beräkning af dessa tal har man formlerna:

$$R_m - R_m^{(5)} = \frac{S_{m+5}}{A'_m}$$

$$A'_m R_m^{(o)} = i_o \cdot [A'_m R'_{m+1/2}^{(i)} + A'_{m+1} R'_{m+1 1/2}^{(i)} + \dots + A'_{m+4} R'_{m+4 1/2}^{(i)}].$$

Slutligen har man att beräkna kapitalvärdet R_m af en invaliditetsränta, som växer med en krona om året, tills en nu m -årig aktiv person blir invalid eller uppnår 70 års ålder. Dessa talvärden erfordras för att beräkna kostnaden för den föränderliga, mot försäkringstiden proportionela delen af pensionerna. Dessutom erfordras äfven kännedom om kapitalvärdena $R_m^{(5)}$ af dylika växande lifräntor, som utgå, i händelse invaliditeten inträffar inom de 5 första åren.

Vid beräkningen af dessa tal har jag, likasom vid de föregående formelerna, antagit, att de I_m , som under ett års lopp blifva invalider, blifva det vid årets midt, oaktadt detta beräkningssätt i förevarande fall ej är fullt exakt. Men då såsom man lätt finner, hela skilnaden iuskränker sig till en faktor q^{-1} d. v. s. till omkring $\frac{1}{2}$ proc., har jag härvid icke fäst något afseende, då å ena sidan kapitalvärdena blifva något större än de exakta värdena, och kassans säkerhet således icke härigenom minskas, och då man å andra sidan vinner den stora fördelen att direkt kunna utgå från de redan beräknade talen.

Införes nu beteckningen

$$T_m = S_m + S_{m+1} + \dots + S_{70},$$

så erhållas formlerna

$$A'_m \overset{<}{R}_m = T_m - \frac{1}{2}(S_m + Q_{70})$$

$$A'_m \overset{<}{R}_m^{(5)} = T_m - T_{m+5} - 5S_{m+5} - \frac{1}{2}(S_m - S_{m+5}).$$

Efter alla dessa formler hafva följande talvärden blifvit beräknade:

m	R_m	$R_m^{(5)}$	$R_m^{(0)}$	$\overset{<}{R}_m$	$\overset{<}{R}_m^{(5)}$	$\overset{<}{R}_m - \overset{<}{R}_m^{(5)}$
20.....	1,7208	0,0899	<i>i</i> 59,903	58,495	0,217	58,278
21.....	1,7735	0,0897	<i>i</i> 59,817	59,193	0,217	58,976
22.....	1,8290	0,0896	<i>i</i> 59,734	59,885	0,216	59,669
23.....	1,8871	0,0895	<i>i</i> 59,646	60,558	0,216	60,342
24.....	1,9482	0,0893	<i>i</i> 59,556	61,211	0,216	60,995
25.....	2,0121	0,0892	<i>i</i> 59,461	61,835	0,215	61,620
26.....	2,0791	0,0891	<i>i</i> 59,364	62,429	0,215	62,214
27.....	2,1493	0,0889	<i>i</i> 59,263	62,987	0,214	62,773
28.....	2,2228	0,0887	<i>i</i> 59,155	63,498	0,214	63,284
29.....	2,2996	0,0886	<i>i</i> 59,038	63,960	0,213	63,747
30.....	2,3797	0,0884	<i>i</i> 58,906	64,361	0,213	64,148
31.....	2,4637	0,0884	<i>i</i> 58,763	64,701	0,213	64,488
32.....	2,5515	0,0908	<i>i</i> 58,606	64,974	0,225	64,749
33.....	2,6437	0,0961	<i>i</i> 58,437	65,180	0,246	64,934
34.....	2,7404	0,1048	<i>i</i> 58,249	65,308	0,276	65,032
35.....	2,8418	0,1173	<i>i</i> 58,036	65,348	0,315	65,033
36.....	2,9481	0,1343	<i>i</i> 57,796	65,299	0,360	64,939

m	R_m	$R_m^{(5)}$	$R_m^{(o)}$	$\overset{<}{R}_m$	$\overset{<}{R}_m^{(5)}$	$\overset{<}{R}_m - \overset{<}{R}_m^{(5)}$
37.....	3,0575	0,1585	$i_o \cdot 57,538$	65,166	0,411	64,755
38.....	3,1697	0,1754	$i_o \cdot 57,257$	64,942	0,470	64,472
39.....	3,2851	0,2004	$i_o \cdot 56,958$	64,629	0,536	64,093
40.....	3,4037	0,2288	$i_o \cdot 56,645$	64,227	0,612	63,615
41.....	3,5246	0,2612	$i_o \cdot 56,308$	63,719	0,697	63,022
42.....	3,6474	0,2979	$i_o \cdot 55,939$	63,096	0,795	62,301
43.....	3,7720	0,3396	$i_o \cdot 55,536$	62,358	0,905	61,453
44.....	3,8981	0,3868	$i_o \cdot 55,100$	61,504	1,030	60,474
45.....	4,0248	0,4403	$i_o \cdot 54,614$	60,523	1,171	59,352
46.....	4,1527	0,5006	$i_o \cdot 54,089$	59,431	1,329	58,102
47.....	4,2805	0,5685	$i_o \cdot 53,511$	58,215	1,507	56,708
48.....	4,4082	0,6448	$i_o \cdot 52,879$	56,882	1,706	55,176
49.....	4,5359	0,7307	$i_o \cdot 52,196$	55,442	1,928	53,514
50.....	4,6627	0,8266	$i_o \cdot 51,456$	53,892	2,176	51,716
51.....	4,7880	0,9338	$i_o \cdot 50,653$	52,235	2,451	49,784
52.....	4,9107	1,0530	$i_o \cdot 49,780$	50,468	2,755	47,713
53.....	5,0305	1,1850	$i_o \cdot 48,835$	48,603	3,089	45,514
54.....	5,1463	1,3305	$i_o \cdot 47,810$	46,642	3,454	43,188
55.....	5,2568	1,4900	$i_o \cdot 46,694$	44,584	3,850	40,734

Med tillhjälp af det i föregående § angifna värdet $i_o = 0,0015$ beräknas nu de lifräntevärden, som i det följande komma till användning. För detta ändamål sätter jag för pensionens konstanta del

$$q_m = R_m - R_m^{(5)} + R_m^{(o)}$$

och för pensionens variabla, proportionellt mot försäkringstiden växande del

$$\overset{<}{q}_m = \overset{<}{R}_m - \overset{<}{R}_m^{(5)} + 5R_m^{(o)},$$

alldenstund pensionen, om olycksfall orsakar invaliditet inom de 5 första försäkringsåren, skall beräknas, såsom om 5 hela år förflutit.

Ålder.	e_m	e_m
19 $\frac{1}{2}$	1,6959	58,377
22 $\frac{1}{2}$	1,8580	60,454
27 $\frac{1}{2}$	2,1860	63,472
32 $\frac{1}{2}$	2,5921	65,281
37 $\frac{1}{2}$	3,0353	65,044
42 $\frac{1}{2}$	3,4746	62,295
47 $\frac{1}{2}$	3,8175	56,341
52 $\frac{1}{2}$	3,9257	46,984

Kapitalvärdet α_m af en årsafgift å en krona, som erlägges vid slutet af hvarje år, så länge en nu m -årig person lefver och är aktiv intill fyllda 70 år, erhålles ur formeln

$$A'_m \alpha_m = \sum_{m+1}^{70} A'_v,$$

ur hvilken formel följande tabell blifvit beräknad:

m	$\sum_{m+1}^{70} A'_v$	α_m	m	$\sum_{m+1}^{70} A'_v$	α_m	m	$\sum_{m+1}^{70} A'_v$	α_m
20	685,505	18,906	32	351,211	16,111	44	152,532	12,014
21	650,722	18,708	33	330,331	15,820	45	140,441	11,615
22	617,365	18,508	34	310,334	15,519	46	128,939	11,210
23	585,381	18,303	35	291,185	15,206	47	118,009	10,797
24	554,719	18,092	36	272,852	14,883	48	107,636	10,376
25	525,328	17,872	37	255,308	14,552	49	97,808	9,952
26	497,159	17,649	38	238,526	14,214	50	88,513	9,523
27	470,165	17,418	39	222,482	13,867	51	79,740	9,089
28	444,298	17,176	40	207,154	13,515	52	71,478	8,651
29	419,513	16,926	41	192,518	13,154	53	63,718	8,211
30	395,764	16,665	42	178,550	12,783	54	56,451	7,768
31	373,010	16,393	43	165,228	12,403	55	49,668	7,322

Enligt förslagen skola nu afgifterna visserligen beräknas för vecka, men ej nödvändigt erläggas för så korta perioder. Kunde man antaga att afgifterna verkligen erlades för vecka, skulle ofvanstående kapitalvärden ökas med ungefär 0,5; men då detta, med hänsyn till tjänstehjonens stora klass, i långt i från alla fall torde komma att ega rum, och då å andra sidan det skulle vara alltför försigtigt att antaga, det alla afgifter helårsvis och först vid slutet af året inflyta, har jag ansett mig böra gå en medelväg genom att till de nyss funna talen α_m öfverallt addera konstanten 0,2.

Alla dessa tabeller hafva ursprungligen beräknats af dåvarande amanuenserna på Stockholms observatorium Dr C. A. Schultz-Steinheil och Kand. C. Dickman, och hafva sedermera kontrollräknats af Dr K. A. Beckman.

§ 4. Pensionsavgifterna.

Enligt de ifrågasatta ändringarne i komiténs förslag skulle hustru- och barnpensioneringen öfverflyttas på staten och pensionsavgifterna alltså komma att beräknas endast för de framtida betalande delegarne i försäkringen, så att avgifterna svara mot medelåldern för inträdet i försäkringen, under förutsättning af att de erläggas från och med inträdet intill dess den försäkrade erhåller pension eller dessförinnan affider.

Pensionen består af tvenne delar, af hvilka den ena delen är fix och af samma belopp, 50 kronor, för alla tre pensionsklasserna, medan den andra delen är proportionell mot försäkringstiden. För hvarje försäkringsvecka räknas dervid 10 öre i den första, 5 öre i den andra och 2 öre i den tredje pensionsklassen. För hvarje försäkringsår ökas pensionsbeloppet således med resp. kr. 5,20, 2,60 och 1,04.

Nu är, enligt tabellerna å sid. 23 för en inträdesålder af 19½ år:
 ρ eller kapitalvärdet af en invaliditetspension af 1 krona (med iakttagande af förslagets bestämmelse i fråga om olycksfall och väntetid) = kr. 1,6959;

ρ eller kapitalvärdet af en invaliditetspension, som utgör lika många kronor som hela år förflutit, sedan inträdet i försäkringen skedde = kr. 58,377; samt

$\alpha_m + 0,2$ eller kapitalvärdet af en årsafgift af 1 krona, som erlægges tills pension erhålles, = kr. 19,205.

På grund häraf blifver kapitalvärdet af pensionens konstanta del, 50 kronor,

$$= 50 \cdot 1,6959 = \text{kr. } 84,795$$

och således den deremot svarande årsafgiftens belopp

$$= \frac{84,795}{19,205} = \text{kr. } 4,415.$$

I fråga om den med åren växande delen af pensionen finner man på liknande sätt kapitalvärdet af en invaliditetspension, som växer med kr. 5,20 om året

$$= 5,20 \cdot 58,377 = \text{kr. } 303,5604$$

och således den deremot svarande årsafgiften

$$= \frac{303,5604}{19,205} = \text{kr. } 15,806,$$

hvilket således gäller för den första pensionsklassen. För den andra och tredje får man, alldenstund i dessa fall tillväxten af pensionen är resp. $\frac{1}{2}$ och $\frac{1}{3}$ så stor som i första fallet, såsom värden å motsvarande årsafgifter

$$\text{kr. } 7,903 \text{ och kr. } 3,161.$$

För de tre pensionsklasserna blifva alltså pensionsafgifternas årliga belopp:

	Klass	I.	II.	III.
För pensionens konstanta del		4,415	4,415	4,415
» » växande »		15,806	7,903	3,161
	Summa	20,221	12,318	7,576

hvilka belopp afrundats till resp.

$$\text{kr. } 20,40, \text{ kr. } 12,75 \text{ och kr. } 7,65,$$

motsvarande de i förslaget — under förutsättning af i medeltal 51 afgiftsveckor om året — fastställda veckoafgifterna af resp.

$$40, 25 \text{ och } 15 \text{ öre}$$

för de tre pensionsklasserna.

Man kan därför anse dessa afgifter såsom nettopremier för en i försäkringen nyinträdande person, förutsatt att han icke upphör med afgifternas erläggande, förr än han får pension eller afider.

Såsom ofvan nämnts, har jag äfven beräknat proportionen mellan afgifterna och pensionerna under förutsättning af en *räntefot af 3 %*.

För samma inträdesålder af 19½ år som förut hafva följande värden erhållits å de kvantiteter, som behöfvas för beräkningen:

$$e = 2,9930; \quad e = 73,576; \quad \alpha + 0,2 = 20,730.$$

På samma sätt som förut får man då, under förutsättning af enahanda pensionsvillkor, följande värden å årsavgifterna:

	Klass	I.	II.	III.
För pensionens konstanta del		5,048	5,048	5,048
» » växande »		18,456	9,228	3,691
	Summa	23,504	14,276	8,739

Då nu de fastställda avgifterna af resp. kr. 20,40, 12,75 och 7,65 med kr. 3,104, kr. 1,526 och kr. 1,089

understiga de föregående, och då vidare en eventuell nedsättning af pensionernas belopp endast skall träffa pensionens växande del, så måste kostnaden för denna del, som i de tre fallen är

kr. 18,456, kr. 9,228 och kr. 3,691

nedsättas just med de nämnda beloppen, således med resp.

16,8 %, 16,5 % och 29,5 %.

I stället för en veckoökning af resp. 10, 5 och 2 öre, som gäller för en räntefot af 3½ %, skulle man således, under förutsättning af 3 % ränta, få de motsvarande talen

8,32, 4,17 och 1,41 öre,

hvilka i praxis troligen skulle komma att afrundas till resp.

8, 4 och 1½ öre.

Alldenstund pensionens konstanta del, eller de 50 kronorna, bliver lika i båda fallen, skulle exempelvis, under förutsättning af en försäkringstid af rundt 2,000 veckor, medelpensionsbeloppen, som i de tre pensionsklasserna enligt nuvarande bestämmelser äro resp. 250, 150 och 90 kronor, då komma att nedgå till resp. 210, 130 och 80 kronor.

Först om räntan nedgår under 1½ % försvinner veckoökningen i den tredje pensionsklassen.

För att i någon mån belysa inflytandet af dödlighetens aftagande, har jag utfört en liknande beräkning under förutsättning af den allmänna svenska dödlighetstabellen för båda könen och gällande för årtiondet 1881—90 i stället för den nu använda, som gäller för årtiondet 1871—80. Öfriga beräkningsgrunder hafva antagits oförändrade.

De motsvarande talen blifva i detta fall, för inträdesåldern $19\frac{1}{2}$ år:

$$e = 1,8267; \quad \langle e = 64,073; \quad \alpha + 0,2 = 19,460.$$

och afgifterna skulle i sådant fall blifva:

	Klass	I	II	III
för pensionens konstanta del.....		4,693	4,693	4,693
» » växande »		17,121	8,561	3,424
		Summa 21,814	13,254	8,117
i stället för de nuvarande.....		20,40	12,75	7,65

således ungefär som om räntefoten nedgått med $\frac{1}{4}$ %.

Såsom jag redan förut antydt, är likväl en dylik förutsättning icke antaglig, alldenstund samtidigt med dödssannolikheten äfven invaliditets-sannolikheten i allmänhet måste aftaga, och således i verkligheten dessa båda faktorer komma att tillnärmelsevis upphäfva hvarandras inflytande.

I sammanhang härmed förtjenar ock att nämnas, det samma försäkring, som i förevarande fall för en 20-åring i första pensionsklassen erfordrar en årsavgift af något öfver 20 kronor, enligt de grunder, som följdes vid de tyska beräkningarne (med i hufvudsak samma invaliditetssannolikheter och räntefot, men med större dödlighet), skulle beräknats kosta knappt 15 kronor om året.

§ 5. Statens bidrag till pensionsavgifterna.

Enligt det nya förslaget skall staten till försäkringen först och främst, årligen och för all framtid, bidraga till pensionsavgifterna för de manliga försäkrade med så mycket, som svarar mot kostnaden för hustrurnas särskilda pensionsrätt och för barnuppfostringshjelpen, samt med hvad som erfordras för att bereda de försäkrade förmånen att behålla redan förvärfvade anspråk på pension, äfven om försäkringen afbrytes.

1) *Hustrurnas pensionsrätt.* Vid beräkningen af hustrurnas pensionsrätt har jag för säkerhetens skull förutsatt, att qvinnorna under hela sin arbetsföra tid äro försäkrade, antingen såsom sjelfva innehafvande

försäkringspliktig anställning eller, i motsatt händelse, såsom hustrur till försäkringspliktige män. Under denna förutsättning blifver kapitalvärdet af en nyinträdande qvinnas pensionsrätt, enligt de i föregående § anförda siffror:

$$50 \cdot 1,6959 + 1,04 \cdot 58,377 = \text{kr. } 145,507.$$

För att erhålla kapitalvärdet af den förbindelse, som genom hvarje nyinträdande qvinna i medeltal åsamkas kassan, bör från detta belopp dragas kapitalvärdet af de pensionsavgifter hon sannolikt kommer att erlägga. Och för sådant ändamål måste man skaffa sig en föreställning om sannolikheten för en qvinna att vid en gifven ålder vara gift.

Beträffande giftermålsfrekvensen visar det sig nu af den officiella befolkningsstatistiken för år 1890, att af alla qvinnor mellan 35—40 års ålder 75 $\frac{1}{4}$ %, och af alla qvinnor mellan 40—45 år 79 $\frac{1}{4}$ % varit eller äro gifta. Det är därför antagligt, att af de i försäkringen nyinträdande kvinnorna omkring 80% komma att gifta sig. Emellertid visar det sig vidare, att af alla en gång gifta qvinnor mellan 35—40 år omkring 5%, och mellan 40—45 år omkring 8%, o. s. v. icke längre äro gifta, utan enkor eller frånskilda. Och då antalet qvinnor, tillhörande sistnämnda kategori, för högre åldrar blifver proportionsvis ännu större, och då vidare äfven någon del af de gifta kvinnorna sjelfva innehafva försäkringspliktig anställning och således erlägga pensionsavgifter, vill det synas tillräckligt försigtigt, om man antager, att af alla nyinträdande qvinnor 75%, i följd af giftermål, efter 41 års ålder icke längre erlägga några pensionsavgifter. För åldrar under 41 år har sannolikheten att vara gift och icke betalande försäkrad beräknats efter en formel, som utjemnats till

$$G_m = 0,75 - 0,00155 (41 - m)^2,$$

ett antagande, som för öfrigt är ännu försigtigare än det, som vid de förra beräkningarne (B. II, sid. 69) användes.

Enligt detta antagande blifver kapitalvärdet af årsavgiften för en nyinträdande qvinna 9,057 gånger avgiftens belopp, och således i förevarande fall = 7,65 · 9,057 = kr. 69,286. Subtraheras nu detta värde från det förut angifna värdet kr. 145,507 af pensionsrätten, så erhåller man rundt kr. 76, hvilket således är kapitalvärdet af den förbindelse, som genom hvarje nyinträdande qvinna åsamkas kassan. Emellertid böra dessa förbindelser af praktiska skäl i stället fördelas på de nyinträdande manliga försäkrade, och då antalet af dessa senare är något mindre än antalet nyinträdande qvinnor, bör den anförda siffran något ökas. Mot-

svarande proportionen mellan hela den manliga och qvinliga befolkningen af 20—30 års ålder, har jag därför höjt nämnda siffra till 82 kronor, hvilket således skulle vara kapitalvärdet af den förbindelse, som i följd af hustrurnas särskilda pensionsrätt åsamkas kassan vid inträdet af hvarje manlig försäkrad.

2) *Barnuppfostringshjelpen*. Enligt de förra beräkningarne (B. II, sidd. 66 och 67) skulle för hela befolkningen antalet äkta barn, hvilkas fader affidit, och som äro under 15 år gamla, vid 1890 års slut kunna antagas till 86,586. Om man, för att eliminera inflytandet af folkmängdens vexlingar, m. m., antager detta antal svara mot antalet män mellan 30—50 år, som vid samma tidpunkt utgjorde 512,484, så skulle mot hvarje man i sagda ålder svara 0,17 pensionsberättigade barn.

Använder man nu detta tal vid förhållandena inom en konstant folkmängd, sådana de återgifvas af grundtabellen i § 3, så finner man, att mot de 1,246,641 personer, som äro i åldrarna 30—49 år, och således mot 72,148 nyinträdande 20-åringar skulle svara 0,17 . 1,246,641 = 211,929, och således mot hvarje nyinträdande man: 211,929 : 72,148 = 2,94 faderlösa äkta barn under 15 år.

För att vinna en föreställning om storleken af den förbindelse, som med hänsyn till barnens pensionsrätt åsamkas kassan vid hvarje ny försäkrad mans inträde i densamma, har jag nu antagit pensioneringen hafva nått sitt jemvigtsläge. Betecknar man då med x denna förbindelses värde för en barnpension af 1 krona, och med x' medelkapitalvärdet af motsvarande förbindelser för alla försäkrade män mellan 20—69 års ålder, samt med b medelkapitalvärdet af en barnpension å 1 krona till de då pensionerade barnen, så har man

$$2,94 = 0,035 \cdot 2,94 \cdot b + 0,035 \cdot S \cdot x' + x,$$

der S betyder proportionen mellan antalet män mellan 20—69 års ålder och antalet årligen nyinträdande 20-åringar, således enligt den nämnda grundtabellen

$$S = 2,880,064 : 72,148 = 39,92.$$

Hvad x och x' angår, så kunna dessa båda faktorer, enligt erfarenheten inom andra pensionskassor, vid denna approximativa beräkning sättas lika med hvarandra, så att man får

$$x = 1,225 - 0,043 \cdot b.$$

De pensionerade barnens medelålder kan i medeltal antagas hafva varit omkring 8 år, och således b ungefär = 5. I följd häraf har x antagits till jämt 1, och då barnpensionens belopp är 30 kronor, skulle således den i följd af barnpensioneringen för hvarje nyinträdande man tillkommande förbindelsen hafva ett kapitalvärde af 30 kronor, en siffra,

som jag, på grund af de i öfrigt försigtigt valda förutsättningarne, icke ansett mig böra höja utöfver detta belopp.

3) *Pensionsrättens upprätthållande.* Här gäller det att söka uppskatta värdet af den förlust, som kan åsamkas kassan derigenom att afgiftsbetalningen för någon tid afbrytes eller upphör, då den försäkrade icke längre innehar försäkringspliktig sysselsättning, utan att likväl den redan förvärfvade pensionsrätten får reduceras. I följd af statistikens ofullständighet, hvilken naturligtvis icke kan afhjelpas förr än en dylik försäkring verkligen kommer till stånd, är det här ännu svårare än i föregående fall att skaffa sig en föreställning om de verkliga förhållandena. Lyckligtvis är den post, hvarom det här handlar, af relativt så ringa betydelse, att man kan låta nöja sig med de antaganden, som kunna göras. Hufvudsaken är endast, att man icke underskattar värdet af dess inflytande.

Om man bortser från kortare och mera tillfälliga afbrott i försäkringsförhållandet, ligger härvidlag största vigten på, att söka uppskatta inflytandet af definitivt utträde ur försäkringen, i hvilka fall försäkringsförhållandet icke mera återknytes.

Antager man nu för säkerhetens skull, att alla de män, som sålunda utträda ur försäkringen, varit försäkrade minst 5 år, så att rätt till minimipension och barnuppfostringshjelp blifvit förvärfvad, så består kassans förlust på utträdet i skillnaden mellan kapitalvärdet af de afgifter, som derefter skolat för honom erläggas, och kapitalvärdet af den vidare ökning pensionen skulle erhållit, om han qvarstannat i försäkringen. För hvarje vid m år utträdande manlig försäkrad är således kassans kapitalförlust = $28,05 \cdot (\alpha_m + 0,2) - 5,20 \cdot R_m$, om utträdet sker ur den första, och = $17,85 \cdot (\alpha_m + 0,2) - 2,60 \cdot R_m$, om utträdet sker ur den andra pensionsklassen. Afgifterna hafva dervid, i enlighet med det nya förslaget och med statens bidrag inräknadt, antagits till 55 öre i den första och till 35 öre i den andra pensionsklassen. För olika åldrar får man då följande värden å sagda kapitalförlust, uttryckt i kronor:

Utträdesålder	Klass I	Klass II
27 $\frac{1}{2}$	162	148
32 $\frac{1}{2}$	115	119
37 $\frac{1}{2}$	71	91
42 $\frac{1}{2}$	33	65

Man finner häraf först och främst, att skillnaden mellan de båda pensionsklasserna, för så vidt det rör åldrar under 40 år, ej är större, än att man kan bortse från densamma och räkna med alla försäkrade män såsom en enda klass. Vidare finner man, att kassans förlust egentligen endast för åldrar under 40 år har något större värde. För åldrar omkring 50 år och deröfver har kassan till och med vinst på utträdet. Härtill kommer nu vidare, om mannen är gift, kassans vinst på, att hustruns pension ej mera växer. Denna vinst uppgår till öfver 60 kro-

nor — egentligen $1,04 \cdot R_m$ — för hvarje sådant fall. Då nu flertalet af de utträdande äro gifta, så finner man, att kassan i allmänhet har vinst på dem, som utträda efter 40 års ålder. Jag har vidare antagit, att denna vinst fullt motväger förlusten af afgifter i det fåtal fall, der en ogift qvinna lemnar försäkringen.

Kassans förlust beräknas således uppstå genom utträdet af de män, som äro under 40 år gamla. Antager man nu, att sådant utträde först eger rum efter 25 års ålder, så är förlusten i medeltal för hvarje utträdande man, enligt ofvan gifna tal, 118 kronor. Härifrån afgår kassans vinst på dem, som äro gifta, hvilken vinst, alldenstund, äfven af dessa, flertalet är gift, åtminstone torde kunna skattas till 38 kronor, svarande mot en proportion af knappt 60 % gifta män. Kassans förlust i hvarje fall skulle således reduceras till jemt 80 kronor för hvarje man, som utträder ur försäkringen i en ålder mellan 25 och 40 år.

I proportion af hela den manliga befolkningen inom motsvarande åldersklasser, utgöra nu de enligt § 2 antagna antalen manliga försäkrade:

Ålder	%	Ålder	%
20—25	36,5	40—45	26,3
25—30	37,1	45—50	23,2
30—35	33,4	50—55	21,0
35—40	29,4	55—60	18,5

hvaraf man finner, att man är mer än tillräckligt försiktig, om man, i och för denna kalkyl, antager att mellan 25 och 55 år 2 % årligen utträda ur försäkringen. Och då antalet försäkrade män af åldern 25—40 år antagits till (se § 2) 149,937 eller rundt 150,000, så skulle antalet årligen utträdande blifva 2 % deraf eller 3,000. Kassans förlust på hvar och en var ofvan funnen utgöra 80 kr. Hela årliga förlusten blifver således 240,000 kr., eller i kapital nära 7 millioner kronor, en siffra, som icke väsentligen afviker från den vid de förra beräkningarna (B. II, sidd. 60 och 80), under andra antaganden öfver faktorernas hvar-

andra motverkande inflytande, funna siffrar. Jag har emellertid för yttermera säkerhets skull höjt densamma till 8 millioner, och deraf antagit 5 millioner svara mot framtida generationer och 3 millioner mot de nuvarande försäkrade.

Räntan på 5 millioner är 175,000 kronor, och om denna summa fördelas på omkring 14,000 årligen nyinträdande män, så får man för hvar och en ett resultat af kr. 12,50 eller rundt 13 kronor.

Läggas nu de tre sålunda beräknade kapitalvärdena af resp. 82, 30 och 13 kronor tillsammans, så får man 125 kronor för hvarje nyinträdande manlig försäkrad. Detta kapital skall enligt förslaget af staten täckas genom årliga tillskott till de manliga försäkrades pensionsavgifter, och då man i detta fall, alldenstund staten betalar helårsvis, bör sätta $\alpha = 19,005$, så blifver det erforderliga årliga bidraget till hvarje sådan pensionsavgift $125 : 19,005 = \text{kr. } 6,577$ eller i veckan nära 13 öre. I fråga om säkerheten af denna siffra, må påpekas, att ett fel i ofvannämnda kapitalvärde — 125 kronor — till ett belopp af 1 krona endast verkar en ändring af $\frac{1}{10}$ öre i den nämnda veckoavgiften.

Statens bidrag för de i början af §:en anförda ändamål kan således bestridas genom ett tillskott af 13 öre till pensionsavgiften för hvarje manlig försäkrad.

Men då

$$\frac{2}{5} \cdot 10 + \frac{3}{5} \cdot 15 = 13$$

och således antalet försäkrade i den första pensionsklassen endast behöfver vara $1\frac{1}{2}$ gånger så stort som i den andra, för att staten i stället skall kunna bestrida samma kostnad genom ett tillägg af 15 öre i den första och 10 öre i den andra pensionsklassen till hvarje pensionsavgift, och då nämnda villkor är mer än tillräckligt uppfyllt, så är äfven ett dylikt arrangement möjligt.

§ 6. Statens bidrag för den nuvarande generationen.

Enligt det nya förslaget skall staten bidraga med den tilläggs-kostnad, som erfordras för att i försäkringen på i öfrigt stadgade villkor äfven upptaga dem af den nuvarande generationen, som äro under 40 år och hvilka icke kunna betraktas såsom nyinträdande i egentlig mening, d. v. s. hvilka, vid lagens trädande i kraft, äro eller förut varit i sådan lefnadsställning, som enligt förslagets bestämmelser medför delaktighet i försäkringen.

Det är tydligt, att man i fråga om de belopp, som här vid lag komma att erfordras, icke kan erhålla några tillförlitligare siffror förr, än försäkringen trädt i kraft, och man erhållit kunskap om dem, som då verkligen inträdt i försäkringen. Då det emellertid är af vigt att hafva någon föreställning om den kostnad, som kan komma i fråga, har jag utfört beräkningen under antagande af, att de försäkrades fördelning på ålders- och pensionsklasser, vid försäkringens början, är den, som i § 1 meddelats.

På grund af hvad redan anförts, kan man då anse, att afgifterna — incl. de i föregående § omnämnda statsbidrag — äro tillräckliga för försäkringen af dem, som äro 18—20 år gamla. För de öfriga har jag utfört beräkningen med 5-årsgrupperna, och såsom medelåldrar dervid antagit resp. $22\frac{1}{2}$, $27\frac{1}{2}$, $32\frac{1}{2}$ och $37\frac{1}{2}$ år. Hvad de gifta qvinnorna beträffar har jag för säkerhetens skull räknat dem såsom lika gamla som deras män.

De för beräkningen erforderliga värdena å e , e och $\alpha + 0,2$ kunna hemtas ur tabellerna i § 3, och det återstår blott att angifva kapitalvärdena för en-kronas-avgifter för de ogifta qvinnorna. Dessa kapitalvärden hafva beräknats särskildt, under antagande af, att afgiften blott erlägges tills qvinnan blifvit gift, och att sannolikheten att blifva gift är den i § 4 antagna. Dessa kapitalvärden hafva för de 4 åldrarne befunnits vara respektive

9,251, 10,148, 11,881 och 13,597.

På grund häraf blifver:

Kapitalvärdet af 50 kronors pension till alla de försäkrade mellan 20—40 år = 51,035,000 kronor;

Kapitalvärdet af den växande pensionen:

i klass I	=	44,095,000	»
i » II	=	12,843,000	»
i » III	=	14,719,000	»

Summa 122,692,000 kronor

samt

Kapitalvärdena af avgifterna:

55 öres veckoavgift i klass I	=	62,988,000 kronor
35 » » » II	=	24,171,000 »
15 » » » III	=	10,287,000 »

Summa 97,446,000 kronor,

så att härvid en brist återstår, hvars kapitalvärde är 25,246,000 kronor.

Bibehållandet af pensionsrätten har för den nuvarande generationen enligt föregående § antagits till 3 millioner kronor.

Hvad barnpensionsrätten beträffar, så har kapitalvärdet för en barnpension af 1 krona i medeltal för alla försäkrade män mellan 20—40 år antagits till 1,2, och då man kan antaga att 28,000 män mellan 18—20 år, finnas i försäkringen, så blifver hela antalet försäkrade män mellan 18—40 år, enligt § 2, i rundt tal 240,000, och således kapitalvärdet af barnpensionsrätten för dem

$$30 \cdot 1,2 \cdot 240,000 = 8,640,000 \text{ kronor.}$$

Adderas dessa tre poster, så får man såsom ett approximativt värde å tilläggskostnaden för den nuvarande generationen en summa af rundt 37 millioner kronor. I följd af den i § 2 anmärkta osäkerheten rörande gruppen 3 — »arbetare utan uppgifvet yrke» — torde felet i denna summa kunna belöpa sig till omkring 5 % af hela beloppet.

Räntan å denna summa är 1,295,000 kronor årligen. För att amortera densamma under 80 års tid, erfordras deremot årligen under samma tid 1,383,000 kronor.

§ 7. Sammanställning af totalkostnaden.

Jag gifver nu en sammanställning af kostnaden i sin helhet, svarande mot förhållandena vid 1890 års slut och mot den i § 2 anförda fördelningen af de försäkrade.

I den första pensionsklassen är årsafgiften af den försäkrade kr. 12,75, af arbetsgifvaren kr. 7,65 och af staten kr. 7,65. I den andra pensionsklassen äro motsvarande siffror kr. 7,65, kr. 5,10 och kr. 5,10. I den tredje erlägges af den ogifta qvinnan en årsafgift af kr. 5,10 och af arbetsgifvaren kr. 2,55.

Antager man, att antalet försäkrade mellan 18—20 år är 14,000 i den första, 14,000 i den andra och 30,000 i den tredje pensionsklassen, så är antalet betalande försäkrade i runda tal:

mellan 18—40 år i klass	I	148,000
» » » » »	II	93,000
» » » » »	III	160,000

eller inalles 401,000 personer, samt

mellan 18—70 år i klass	I	230,000
» » » » »	II	130,000
» » » » »	III	196,000

eller tillsammans 556,000 personer. Härtill komma i förra fallet omkring 94,000 hustrur och i det senare 185,000 hustrur samt omkring 200,000 personer, som lemnat försäkringen, men bibehålla sina pensionsanspråk.

Motsvarande förhållanden vid 1890 års skulle således vid försäkringens början de årligen inflytande pensionsavgifterna utgöra:

arbetarnes	bidrag	3,414,000	kronor
arbetsgifvarnes	»	2,014,000	»
statens	»	1,606,000	»

och då försäkringen en gång skall omfatta alla till och med 70 års ålder:

arbetarnes	bidrag	4,927,000	kronor
arbetsgifvarnes	»	2,923,000	»
statens	»	2,423,000	»

hvarvid dock märkes, att staten äfven skulle öfvertaga avgifterna från de mindre arbetsgifvare, som ega rätt att återfå de af dem gjorda utlägg. I saknad af hvarje statistik härvidlag, har jag antagit, att denna kostnad är ungefär 10 proc. af hela arbetsgifvarnes bidrag, d. v. s. att hvar 10:de arbetare eller tjenare skulle hafva en husbonde, som faller under kategorien af sådana arbetsgifvare, som ega få sina avgifter tillbaka. Statens bidrag skulle då ökas med i början 201,000 kronor, och arbetsgifvarnes minskas med samma summa. Statens och arbetsgifvarnes bidrag skulle således då blifva ungefär lika stora, eller i början rundt 1,800,000 hvardera.

Beräknar man vidare förvaltningskostnaden i början till 200,000 och längre fram till 300,000 kronor om året, och medräknas amorteringen af de i föregående § omförmälda 37 millioner, så skulle den årliga kostnaden, bortsedt från kommunernas bidrag till förvaltningen, blifva:

Vid försäkringens början:

Arbetarnes bidrag	3,414,000	kronor
Arbetsgifvarnes bidrag	1,813,000	»

Statens bidrag:		
till afgifterna (för hustrupensionering, m. m.)	1,606,000	kronor
till ersättning åt de små arbetsgifvarne	201,000	»
till amortering för upptagande af nuvarande generationen	1,383,000	»
till förvaltningen	200,000	»
	<hr/>	
	Summa, statens bidrag	3,390,000 kronor

Efter 30 år och derefter till 80 år:

Arbetarnes bidrag	4,927,000	kronor
Arbetsgifvarnes bidrag	2,631,000	»
Statens bidrag:		
till afgifterna	2,423,000	»
till ersättning åt de små arbetsgifvarne	292,000	»
till amortering	1,383,000	»
till förvaltningen	300,000	»
	<hr/>	
	Summa, statens bidrag	4,398,000 kronor.

Efter denna tids förlopp är staten befriad från amorteringen af de 37 millionerna, i följd hvaraf statsbidraget derefter nedgår till 3,015,000 kronor om året. Det är dock gifvet, att siffrorna i de båda senaste fallen i verkligheten, i följd af folkmängdens ökning, komma att blifva något större.

§ 8. Fonden och dess betydelse för försäkringen.

Alldenstund inkomsterna i början högst väsentligt öfverstiga pensionsutgifterna, och detta förhållande, ehuru skillnaden mellan inkomster och utgifter efter hand blifver allt mindre, fortfar ända tills den tidpunkt inträder, då jemvigt eger rum, kommer en betydande fond att samlas. Bortsedt från inflytandet af förändringar i folkmängden kommer jemvigten mellan inkomster och utgifter först till stånd, då den nuvarande generationen öfver 18 års ålder dött ut, således efter ungefär 70—80 år. Vid denna tidpunkt utgöras inkomsterna af de inflytande pensionsavgifterna och af räntorna å fondens medel, och då utgifterna skola uppgå till dessa båda posters sammanlagda belopp, så erhåller man en föreställning om fondens slutliga storlek, om man beräknar dessa maximibelopp af pensionsutgifterna och af pensionsavgifterna. Skillnaden mellan båda skall då utgöra årsräntan å fonden.

Då det vid denna beräkning af påtagliga skäl endast kan blifva

fråga om en approximativ uppskattning, men icke om någon noggrannare beräkning, skall jag här genomföra beräkningen efter delvis andra och enklare grunder än som skett i komitébetänkandets del II (sidd. 82 och följ.)

Såsom i föregående § anförts, kan man antaga, att antalet betalande försäkrade mellan 18—70 år enligt förhållandena vid 1890 års slut äro resp. 230,000, 130,000 och 196,000 inom hvardera af de tre pensionsklasserna. Härtill komma vidare omkring 185,000 hustrur, som icke erlägga afgift. Då nu afgifterna — incl. statens bidrag — äro resp. 55, 35 och 15 öre i veckan, så kan man här beräkna medelafgiften för alla de försäkrade till $27 \frac{1}{4}$ öre i veckan eller till rundt 14 kronor om året.

Å andra sidan är pensionens veckoökning för hvarje afgift resp. 10, 5 och 2 öre, eller i medeltal för alla jemt 5 öre, således som om alla tillhört den andra pensionsklassen.

Tänker man sig nu folkmängden konstant och utgår man från den antagna inträdesåldern af $19 \frac{1}{2}$ år, så visar grundtabellen i § 3, att mot 72,340 vid denna ålder inträdande svara rundt (B. II. sid. 93) 589,300 invalider eller personer öfver 70 år. Mot 100 årligen nyinträdande svara således 815 invalida personer.

Jag antager vidare, att alla dessa invalider varit försäkrade minst 5 år och således förvärfvat pensionsrätt, samt att (såsom af de å sidan 31 anförda procenttalen för förhållandena mellan antalet försäkrade män inom de särskilda åldersgrupperna och motsvarande delar af hela befolkningen synes framgå) af de försäkrade mellan 25—55 år omkring 2 proc. årligen utträda ur försäkringen för att öfvergå till andra yrken. Man kan då beräkna antalet activa, i försäkringen kvarblifvande, personer till (B. II. sid. 84) 1,950,000, och således för 100 nyinträdande till 2,696. Under samma förutsättningar kan medelförsäkringstiden (B. II. sid. 91) beräknas till rundt 30 år, och således medelpensionens värde till

$$50 + 30 \cdot 2,6 = 128 \text{ kronor.}$$

Mot 100 årligen nyinträdande försäkrade skulle således svara en årlig pensionsutgift af

$$815 \cdot 128 = 104,320 \text{ kronor.}$$

Härtill skall ytterligare läggas utgiften för barnens pensionering. Enligt § 5 svarar mot 100 nyinträdande män 294 barn, således, efter 30 kr. för hvarje barn, en årsutgift af $30 \cdot 294 = 8,820$ kronor. Då nu kvinnornas antal åtminstone icke är mindre än männens, så synes man kunna antaga, att barnpensionskostnaden uppgår till 4,400 kronor för 100 nyinträ-

dande försäkrade, och att således hela pensionsutgiften kommer att blifva
 $104,320 + 4,400 = 108,720$ kronor.

Årsafgiften (incl. statens bidrag) antogs utgöra 14 kronor i medeltal för hvarje försäkrad, och då mot 100 nyinträdande svara 2,694 activa, så skulle den motsvarande inkomsten blifva

$$14 \cdot 2,696 = 37,744 \text{ kronor.}$$

Skillnaden mellan de båda sist anförda summorna eller 70,976 är då räntan å den fond, som svarar mot 100 nyinträdande, således, efter $3 \frac{1}{2}\%$, 2,028,000 kronor, och således för hvarje årligen nyinträdande en fond af 20,280 kronor. Antalet årligen nyblifna pensionärer skulle då vara omkring 17,800 och totalantalet pensionärer 232,000. Med pensionärerna inräknade kommer försäkringen således att vid denna tidpunkt omfatta 35—40 % af hela den vuxna befolkningen.

För att härur finna fondens belopp erfordras alltså kännedom om antalet årligen i försäkringen nyinträdande personer. Utgår man dervid från de i § 2 gjorda antaganden synes sagda antal kunna bestämmas till mellan 28- och 29,000, i följd hvaraf fondens belopp skulle blifva rundt 570 millioner kronor, svarande mot ungefär 28,500 årligen nyinträdande.

Räknar man i runda tal, finner man således, att pensionsutgifterna efter 70—80 år uppgå till 31 millioner om året, de inflytande afgifterna, sedan amorteringen af bidraget för den nuvarande generationen blifvit verkställd, till 11 millioner (deraf statens och arbetsgifvarnes bidrag nära 3 millioner hvardera) och ränteinkomsterna till 20 millioner kronor. Differenserna mellan här anförda summor och dem, som vid de för komiténs ändamål anställda beräkningarne erhöles, uppgå till mellan 7—9 % i olika fall, beroende på, att nu icke sjömännen och jernvägstjenstemännen medtagits i beräkningarne.

Oaktadt de påtagliga fördelar, som samlandet af en dylik fond, bortsedt från dess egentliga och väl redan i och för sig tillräckligt afsevärda ändamål att tjena såsom bas för en pensionsinrättning med omkring 1 million delegare, utan tvifvel skulle medföra för landet i sin helhet, har man dock på flera håll hyst sådana betänkligheter i fråga om fondens förvaltning och med afseende på dess betydelse för ränteförhållandena i vårt land under öfvergångstiden, att man ansett sig böra framhålla bildandet af en sådan fond såsom ett särdeles viktigt skäl *mot* komiténs förslag.

Utän att närmare ingå på frågan, huru fonden lämpligen må kunna förvaltas och fruktburgöras, vill jag här endast i korthet beröra den frågan, huruvida en arbetareförsäkring af nu föreslagna omfång öfver-

hufvud *kan* åstadkommas, utan att en så betydlig fondbildning måste förutsättas.

Utgår man från det nya förslaget såsom exempel, så är den årliga totalafgiften — statens bidrag till hustrupensioneringen m. m. inräknadt — i medeltal för hvarje försäkrad omkring 14 kronor. Denna afgift har beräknats vara jemt så stor, att för den, som vid unga år inträder i försäkringen, derigenom de pensionsförmåner kunna beredas, som äro utlofvade, och hvarken mer eller mindre. Afgiften är således nettopremien för försäkringen af hvarje nyinträdande försäkrad, och är därför den afgift, som dessa personer skulle hafva att betala, om de sjelfva bildade en pensionskassa utan bidrag från annat håll.

Hela försäkringen är således byggd på den principen, att årsafgiften, som erlägges för hvarje försäkrad, är just hvad som för honom årligen bör *sparas*, för att derigenom åstadkomma de utlofvade förmånerna. Att inrätta försäkringen på ett sådant sätt, att afgifterna blifva större än hvad försäkringen är värd, så att man för en *mindre* afgift i en enskild pensionskassa kunde erhålla *samma* pensionsförmåner, eller att man således skulle tvingas att för hvar och en försäkrad person göra större insättningar eller besparingar än som erfordras för ändamålet, skulle uppenbarligen vara alldeles oriktigt och förr eller senare leda till hela försäkringsinrättningens upphäfvande.

Emellertid kommer ett dylikt förhållande alltid att inträffa, derest man anordnar försäkringen på ett sådant sätt, att fonden göres mindre än hvad som enligt den nämnda principen blifver fallet; således i föreliggande fall, om fonden skulle genom någon åtgärd pressas ned under den beräknade storleken af 570 millioner.

De 11 millioner kronor, som beräknats slutligen komma att inflyta årligen, bestå nemligen just af afgifter, som till sina belopp bestämts i enlighet med den anförda grundsatsen. Och då vidare pensionsutgifterna vid samma tid uppgå till 31 millioner kronor, så täckes differensen eller 20 millioner genom räntan å den fond af 570 millioner, som beräknats då vara samlad.

Vill man nu hafva en mindre fond, så kan detta endast tillgå på sådant sätt, att man i början betalar mindre afgifter till försäkringen, än som nu föreslås, enär naturligtvis endast sålunda de efterhand gjorda besparingarne och således äfven fondens slutliga belopp minskas. Men om fonden efter 80 år är mindre än 570 millioner kronor och således räntan mindre än 20 millioner kronor om året, så måste, för att pensionssumman af 31 millioner kronor skall kunna bestridas, kassans öfriga inkomster vara i proportion så mycket större. Det blifver således då

ej längre nog med de 11 millioner i afgifter, som enligt det närvarande förslaget skola vara tillräckliga, utan denna summa måste ökas genom höjning af afgifterna eller genom bidrag från staten. Men eftersom de 11 millionerna äro de bidrag, som just svara mot värdet af de fastställda pensionsförmånerna, så måste hvarje ytterligare tillskott, det må komma från staten eller från annat håll, alltid att blifva en för försäkringens ändamål öfverflödigt tilläggsafgift. Då denna tidpunkt inträffar, skall man med skäl fråga, hvartill hela försäkringen tjenar, då man kunde få en billigare försäkring genom att bilda en enskild pensionskassa eller genom att taga försäkringen i ett enskildt bolag. Och saken förbättras icke genom det medvetandet, att denna extra tilläggsafgift, som derefter alltjemt måste utgå, och hvilken för öfrigt måste tagas lika stor som hela den verkliga erforderliga afgiften, för att minska fonden till dess halfva belopp, endast har kommit till därför, att den första generationen, af fruktan för att spara hvad som behöfdes, ställt så till, att den fått större delen af sina pensioner till skänks.

Såsom bekant har man vid den tyska invaliditetsförsäkringen antagit ett system för premiernas erläggande, som lider af det grundfel, som här påpekats. Emellertid måste man göra den tyska regeringen den rättvisan, att dess ursprungliga proposition var grundad på hufvudsakligen riktiga principer i detta hänseende. Ändringen gjordes af riksdagen, som väl dervid icke så noga tänkte på de nödvändiga konsekvenserna. För att nu med ännu ett exempel belysa hvad som ofvan anförts vill jag utgå från förhållandena inom den fjerde löneklassen af den tyska försäkringen. Veckoafgiften är för närvarande inom denna klass 30 pfennige, men är beräknad (se *R. Bossé's* och *E. v. Woedtke's* bekanta kommentar till lagen, pag. 349*) att efter 80 år stiga till 66 pfennige. Hela försäkringen skulle om den toges i en enskild kassa (l. c.) kosta 44 pfennige i veckan. Hvad skola väl arbetare och arbetsgifvare en gång säga, då de för en försäkring, som de på annat håll kunde skaffa sig för 44 pfennige, allt fortfarande måste tillsammans erlägga 66 pfennige, således 22 pfennige för mycket.

Jag behöfver väl knappast framhålla, att detta är ett grundfel i den tyska försäkringen. Jag har mig också bekant, att man för närvarande är sysselsatt med förarbetena till en återgång till premiesystemet.

Af hvad jag nu i korthet anför, torde framgå, att en fondbildning vid en pensionsförsäkring af förevarande natur icke kan undvikas, och att fonden hvarken får vara större eller mindre än som följer af principen om att afgifterna alltid skola jemt svara mot pensionsförmånernas värde för den i försäkringen nyinträdande. Afviker man från denna

princip, belastar man framtiden på ett sätt, som äfventyrar hela inrättningens fortfarande bestånd.

Jag vill blott tillägga, att hvad som nu blifvit sagdt i hufvudsak gäller om försäkringar af sådan natur som pensionsförsäkringen med dess med inträdesåldern växande kostnad, men deremot icke om t. ex. olycksfalls- eller brandförsäkring med deras tillnärmelsevis konstanta risker.

§ 9. Den frivilliga försäkringen.

Då jemväl frivillig försäkring, bredvid den obligatoriska, redan i början ansetts böra införas, har jag undersökt några sätt, på hvilket sådant kunde låta sig göra, utan att någon mera komplicerad kontrollapparat skulle blifva erforderlig, och har dervid stannat vid att föreslå följande tvenne utvägar.

Den ena utvägen är att låta sådana personer, hvilka tillräckligt länge, t. ex. den stadgade väntetiden af 5 år eller 260 veckor, tillhört den obligatoriska försäkringen, men derefter lemnat densamma, frivilligt fortsätta försäkringen genom att fortfarande erlægga hela pensionsavgiften, d. v. s. både arbetarens och arbetsgifvarens andelar. Då denna afgift i de tre pensionsklasserna är resp. 40, 25 och 15 öre i veckan, och den motsvarande veckoökningen af pensionen är resp. 10, 5 och 2 öre, så svarar mot hvarje veckoökning i de tre pensionsklasserna en afgift, som är 4, 5 och $7\frac{1}{2}$ gånger veckoökningens belopp. Enligt tabellerna i § 3 är afgiften, som erfordras för att skaffa sig en viss invaliditetspension, redan vid 45 års ålder 4 gånger och vid 52 års ålder 5 gånger så stor som pensionen. Det torde därför i alla händelser, för att undvika missbruk och allt för stor förlust, icke vara rådligt att tillåta dylik fortsättning annat än i andra och tredje pensionsklasserna, och att låta statsverket ersätta den brist, som kan uppstå derigenom, att försäkringen först vid senare åldrar fortsättes.

Den andra metoden baserar sig på den omständigheten, att enligt samma tabeller afgiften på en gång för en invaliditetspension, som växer med en krona för hvarje år, tills pensionen erhålles, är nära lika för alla de åldrar, som här hufvudsakligen kunna komma i fråga, nämligen 20—50 år. Denna afgift är nämligen för olika åldrar af följande storlek:

58 kronor och 50 öre vid 20 års ålder
64 » » 36 » » 30 » »
64 » » 23 » » 40 » »
53 » » 89 » » 50 » »

o. s. v. I följd häraf kan, för det förevarande ändamålet, såsom ett praktiskt medeltal antagas jemt 60 kronor. Om en person således erlägger en enda afgift af 60 kronor, så får han för denna afgift, då han blifver invalid eller fyllt 70 år, en pension, som är så många kronor, som hela år förflutit, sedan afgiften erlades. För någon annan afgift blifver pensionens belopp således så många 60-delar af denna afgift, som hela år förflutit, sedan densamma erlades.

Vid detta slag af frivillig försäkring kunna afgifterna erläggas till hvilka belopp och vid hvilka tider som helst. Dock torde man, för att inskränka försäkringens användning till de mera obemedlade klasserna samt för att undvika allt för ojemna risker, böra stadga, att summan af de afgifter, som erläggas under ett år, icke får öfverstiga t. ex. 120 kronor.

Bortsedt från den ringa förlust, som kan uppstå deraf, att talet 60 är ett medelvärde, som för vissa åldrar är mindre, för andra åter större än det teoretiska värdet, hvilken möjliga förlust äfvenledes torde böra täckas af statsverket, kan detta försäkringssätt, i motsats till flertalet andra frivilliga försäkringar, tillämpas utan att någon läkareundersökning behöfves och utan att missbruk kunna befaras. En icke fullt frisk person skall nämligen icke gerua inlåta sig på en dylik försäkring, all den stund han först efter omkring 4 år kan såsom pension erhålla så mycket som vanlig årsränta på hvad han insatt jemte upplupna räntor. En väntetid är således derigenom gifven af sig sjelf, utan att särskilda bestämmelser erfordras.

För att med hvarandra jemföra resultaten af denna frivilliga försäkring och af den obligatoriska — i genomsnitt böra de naturligtvis gifva ungefär samma resultat — vill jag taga det fall i betraktande, att samma afgifter erläggas som i den första pensionsklassen. Antages därför, att, vid den obligatoriska försäkringen, en person straxt före 20 års ålder inträder i den första pensionsklassen och derefter hela tiden erlägger 40 öre i veckan eller 20 kronor och 40 öre om året, så blifver hans pension vid 61 års ålder, hvilken är den ungefärliga genomsnittsåldern för pensions undfående, lika med 50 kronor + 10 öre för hvarje vecka, som förflutit, således lika med $50 + 5,2 \cdot 41 = 263$ kronor. Blifver han invalid vid 50 års ålder blifver pensionens belopp 206 kro-

nor. Får han deremot pension först vid 70 års ålder, blifver pensionen 310 kronor, o. s. v.

En person åter, som erlägger samma årsavgifter (vid hvarje års början) till den frivilliga försäkringen, får för den första avgiften af 20,40 kr., vid 61 års ålder en pension af $\frac{41}{60}$ af avgiftens belopp. För den derpå följande avgiften får han $\frac{40}{60}$, o. s. v. Han får inalles för sina avgifter således en pension af

$$41 + 40 + 39 + \dots + 1 = 41 \cdot 21 = 861$$

60-delar af årsavgiften, kr. 20,40, således af

$$\frac{861}{60} \cdot 20,4 = 293 \text{ kronor.}$$

(Att denna pension blifver något större än den motsvarande af 263 kronor i förra fallet beror dels på att talet 60 är för litet för åldrarna 25—45 år, hvilka åldrar här hafva stort inflytande, dels äfven på att i detta fall hela avgiften antagits erläggas i förskott.) Blifver deremot samma person invalid vid 50 års ålder, blifver pensionen

$$\frac{20,4}{60} (30 + 29 + \dots + 1) = 31 \cdot 15 \cdot \frac{20,4}{60} = 158 \text{ kronor,}$$

således vida mindre än hvad den obligatoriska försäkringen i motsvarande fall — 206 kronor — gifver. För en pensionsålder slutligen af 70 år blifver pensionen

$$\frac{20,4}{60} (50 + 49 + \dots + 1) = 51 \cdot 25 \cdot \frac{20,4}{60} = 433 \text{ kronor,}$$

således denna gång vida mer än vid den obligatoriska försäkringen.

På samma gång finner man, att de avgifter, som erläggas vid senare ålder, vid den frivilliga försäkringen hafva en jemförelsevis underordnad betydelse. Erläggas nämligen t. ex. under de 10 sista åren inga avgifter, så blifver pensionen i de anförda exemplen minskad med endast

$$\frac{20,4}{60} (10 + 9 + 8 \dots + 1) = 11 \cdot 5 \cdot \frac{20,4}{60} = 19 \text{ kronor, o. s. v.}$$

Man finner häraf, att den frivilliga försäkringen är af största betydelsen för fullt friska personer och sådana, som i möjligast unga år börja med sina avgifters erläggande, och att de avgifter, som erläggas vid mera framskriden ålder, för personen i fråga hafva jemförelsevis ringa betydelse.

Den obligatoriska försäkringen deremot utjemnar pensionsbeloppen för olika pensionsåldrar, och för pensionens framtida storlek hafva alla

afgifter samma värde, alldenstund hvarje afgift medför lika stor förhöjning i pensionens belopp.

Det behöfver väl knappast tilläggas, att vid båda de anförda fallen af frivillig försäkring försäkringen är individuell och således icke, såsom vid den obligatoriska är fallet, tillika gällande för hustrun. Äfven må tilläggas, att det icke finnes något hinder för att utsträcka den senare frivillighetsförsäkringen till yngre åldrar, t. ex. till 15 års ålder. Att gå ännu längre tillbaka torde icke vara lämpligt, enär försäkringen för yngre åldrar skulle medföra en väsentlig förlust för den, som tager försäkringen.

Till slut bör jag måhända påpeka ett missförhållande, som skulle kunna uppstå genom ett begagnande af båda försäkringssätten. Om exempelvis en dräng efter fem års försäkringstid blifver jordtorpare eller sjelfegande bonde eller en gesäll blifver mästare, o. s. v., så kunna de hafva någon vinst på att försäkra sig frivilligt efter den senare metoden, tills de blifva 52 år gamla och derefter begagna sig af sin rätt att fortsätta försäkringen på det förstnämnda sättet. Emellertid torde den förlust, som på sådant sätt kan uppstå, icke blifva så afsevärd, att man endast derföre skulle behöfva införa särskilda kontrollbestämmelser.

§ 10. Om förändringar af pensionsvilkoren i händelse af uppkommande brist eller öfverskott. Statens garanti.

I fråga om försäkringens framtida utveckling och öfvervakande hade komitén endast föreslagit periodvis återkommande utredningar, men icke tydligt angifvit, huru man borde förfara, därest en dylik utredning visade brist eller öfverskott af den betydighet, att pensionsvilkoren borde ändras. Komiténs mening var nemligen, att dylika ändringar skulle i hvarje särskildt fall af Konung och Riksdag bestämmas, samt att den egentliga brist, som kunde uppstå, skulle bäras af de försäkrade sjelfva och deras arbetsgifvare.

Då man emellertid från några håll önskat tydliga bestämmelser i detta afseende äfvensom att staten, åtminstone inom vissa gränser, borde ikläda sig garantien för försäkringsvilkorens uppfyllande, så har jag äfven velat angifva de bestämmelser, som i detta afseende synt mig vara ändamålsenligast.

I sjelfva verket kunna dessa bestämmelser, så väl i fråga om det nya förslaget som om komiténs förslag, väsentligen härledas ur de prin-

ciper, som ligga till grund för fördelningen af samtliga försäkringskostnaderna.

Den första principen består nämligen deri, att de för de försäkrade och deras arbetsgifvare fastställda pensionsavgifterna, af resp. 40, 25 och 15 öre i veckan för de tre pensionsklasserna, skola vara nettopremier för de i försäkringen nyinträdande, svarande mot värdet af deras egen framtida pension, förutsatt att försäkringen fortsättes, tills den försäkrade får pension eller dessförinnan aflider. Utredningen af kassans ställning bör därför först och främst gå ut på en undersökning, huruvida detta vilkor är uppfyllt. I följd af förändringar i dödlighets- och invaliditetsförhållandena men framför allt genom räntefotens vexlingar, kan det dervid möjligen visa sig, att man antingen skulle kunna få större pensioner för samma avgifter, eller att avgifterna äro för små i förhållande till de redan utlofvade pensionernas storlek. I öfverensstämmelse med den nämnda principen har man då att bringa pensionsavgifter och pensionsbelopp i det rigtiga förhållandet till hvarandra. För sådant ändamål kan man antingen ändra avgifternas eller pensionernas belopp eller ock välja någon kombination af dessa båda utvägar. Då emellertid pensionsavgifterna äro att betrakta såsom ett slags skatter, har det synts mig, då det här gäller att lagstifta för framtiden, vara lämpligast att förutsätta *avgifterna konstanta* och att endast *ändra pensionsbeloppen*, så att dessa för hvarje gång komma i öfverensstämmelse med avgifterna.

Emellertid bestå pensionerna af en konstant och för alla lika del, 50 kronor, och af en föränderlig, mot försäkringstiden proportionell del, som är olika för de tre pensionsklasserna och för hvarje vecka utgör resp. 10, 5 och 2 öre. Af lätt insedda skäl torde man dock icke böra ifrågasätta en ändring af den konstanta delen af pensionerna, d. v. s. de 50 kronorna, utan bör man låta ändringen, om en sådan blifver erforderlig, träffa den *variabla* delen, eller veckoökningarne. Sålunda skulle exempelvis, enligt hvad å sid. 26 blifvit anført, en sänkning af räntefoten från 3 1/2 till 3 % vid nästa utredning innebära en minskning af veckoökningen i de tre pensionsklasserna från 10, 5 och 2 öre till resp. 8, 4 och 1 1/2 öre. Skulle räntefoten varaktigt sjunka under 1 1/2 %, räcker en ändring af veckoökningen ej längre till, utan måste då äfven pensionens konstanta del minskas. I sådan händelse kan den ofvan angifna regeln ej längre användas, utan måste lagen då i förevarande afseende undergå omarbetning.

Sedan den eventuella förändringen af pensionsvilkoren på sådant sätt blifvit bestämd, har man att undersöka huruvida statens bidrag till pensionsavgifterna, d. v. s. enligt sid. 32, antingen 13 öre till hvarje

manlig försäkrad veckoavgift, eller 15 öre i den första och 10 öre i den andra pensionsklassen, äro för det med dem afsedda ändamål tillräckliga eller böra till sina belopp ändras. Emellertid är detta ändamål, nämligen att dels bestrida kostnaden för hustru- och barnpensioneringen och dels täcka kassans förlust i följd af förtidigt utträde ur försäkringen, af den beskaffenhet, att någon väsentligare ändring af detta bidrags storlek för framtiden icke torde vara att befara.

Slutligen har man att afgöra frågan, huru villkoren böra ställa sig för dem, som vid tidpunkten för ändringens genomförande redan äro inne i försäkringen, samt för dem, hvilka redan fått pension.

Att de, som redan fått sig pension beviljad, böra behålla sin rätt oförkränkt, och att således de utgående pensionernas belopp icke böra ändras, synes vara naturligt och torde ej behöfva närmare motiveras. Deremot skulle man i fråga om dem, som äro försäkrade, men ännu ej blifvit pensionerade, kunna tänka sig tvenne utvägar. Antingen skulle dessa äfvenledes bibehållas vid de pensionsvillkor, som gällde vid tiden för deras första inträde i försäkringen, eller böra äfven de träffas af de gjorda ändringarne, hvilka då naturligtvis endast skulle afse veckoökningen för deras *återstående* försäkringstid.

Mot användandet af den första utvägen synas emellertid flera viktiga skäl kunna anföras. Dels synes det vara orättvist, att pensionsvillkoren skulle helt och hållet rätta sig efter den i och för sig tillfälliga tidpunkten för utredningens verkställande, så att dessa villkor skulle blifva olika för dem, som t. ex. endast varit försäkrade en kortare tid, och för dem, som först efteråt, och i många fall endast några få veckor senare, inträda i försäkringen. Dels är det tydligt, att i sådana fall, då pensionsförmånerna för framtiden måste minskas, upprätthållandet af de redan försäkrades *hela* pensionsrätt efter de äldre villkoren skulle erfordra en alltför dryg tilläggskostnad och af denna anledning icke vara möjligt att genomföra. Dels slutligen måste det vara tydligt, att man icke endast har att tänka på möjligheten af en försämring af pensionsvillkoren, utan att man med lika stor sannolikhet kan förutsätta möjligheten af en förbättring af desamma, och då i sådant fall de redan försäkrade, hvilka med sina förut erlagda pensionsavgifter bidragit till förbättrandet af kassans ställning, utan tvifvel skola finna det billigt att sjelfva genom förbättrade pensionsvillkor få nytta deraf, synes det också vara rättvist, att de, då brist uppstått och deras avgifter visat sig vara för låga, äfven böra få vidkännas en motsvarande nedsättning af pensionsförmånerna.

På grund af dessa skäl tror jag mig böra föreslå, att en eventuell förändring af pensionernas veckoökning, vare sig det handlar om en höjning eller sänkning af dessa ökningars belopp, äfven skall drabba dem, som vid tidpunkten för ändringens genomförande redan äro försäkrade, och att de nya veckoökningarna skola gälla för de afgifter, som *derefter* erläggas eller tillgodoräknas.

Det återstår dock att afgöra ännu en fråga af principiell betydelse. Sedan nämligen, i enlighet med hvad som anförts, pensionsvillkor och afgifter i fråga om dem, som *framdeles* inträda i försäkringen, blifvit jemkade till full motsvarighet sinsemellan, återstår det att tillse, huruvida de förbindelser, kassan *redan* åtagit sig, — d. v. s. pensioneringen både af dem, som trädt i åtnjutande af sina pensioner, och af dem, som vid tidpunkten för utredningen redan voro medlemmar af försäkringen och för hvilka derefter de nya villkoren skulle gälla — kunna anses vara fullt betäckta genom kassans motsvarande tillgångar. Då dessa tillgångar utgöras dels af den redan samlade fonden och dels af kapitalvärdet af de afgifter, som kassan för framtiden har att påräkna i fråga om de nämnda vid tillfället befintliga delegarne, så har man att undersöka huruvida dessa tillgångar fullt svara mot kapitalvärdet af de anförda pensionsförbindelserna. Visar fonden sig härvid icke vara tillräckligt stor, blifver frågan, af hvem bristen lämpligen bör ersättas.

Det är egentligen i denna punkt, som komiténs förslag med afseende på ansvarigheten för kassans solvens skiljer sig från det nya förslaget. Komitén tänkte sig hela försäkringen, bortsedt från det särskildt fixerade statsbidraget, såsom en ömsesidighetsförsäkring, och i öfverensstämmelse dermed skulle också i det sist anförda fallet en uppkommande brist täckas af delegarne sjelfve. Enligt det nya förslaget skall deremot en dylik brist ersättas genom tillskott af statsmedel.

I sammanhang med förenämnda utredning skola naturligtvis äfven villkoren för den frivilliga försäkringen pröfvas och underkastas de förändringar, som kunna finnas af behovet påkallade. Den brist, som härvidlag kan komma att uppstå, torde äfven böra ersättas af statsverket.

Det är tydligt, att hvad som nu blifvit anfördt för den händelse att brist uppstår i ett eller annat afseende, äfven skall tillämpas på de fall, då kassan visar öfverskott. Endast i fråga om den sistberörda delen af utredningen, nemligen i fråga om fondens tillräcklighet, torde någon tvekan kunna uppstå. Skall statsverket vara skyldigt att ersätta

en eventuell brist i fonden, kunde det möjligen äfven synas billigt, att staten må ega förfoga öfver ett eventuellt öfverskott. Några bestämmelser torde för sådan händelse näppeligen böra träffas, utan torde frågan i hvarje särskildt fall böra göras beroende af statsmagternas pröfning.

Stockholm den 2 januari 1895.

And. Lindstedt.

Tabeller innehållande hufvudresultaten af den i § 1
omförmälda yrkesräkningen.

Generalsammandrag efter ålder och kön.

Ålder, år.	Hela antalet.	Deraf voro		Af männen voro		Af kvinnorna voro	
		män.	kvinnor.	gifta.	ej gifta.	gifta.	ej gifta.
Landsbygden.							
15—20	287,176	149,239	137,937	68	149,171	28	137,909
20—25	190,947	104,059	86,888	7,078	96,981	188	86,700
25—30	135,999	86,406	49,593	28,798	57,608	329	49,264
30—35	90,151	63,489	26,662	36,961	26,528	304	26,358
35—40	63,451	48,298	15,153	34,633	13,665	205	14,948
40—45	50,682	40,241	10,441	31,647	8,594	173	10,268
45—50	43,793	35,747	8,046	29,085	6,662	115	7,931
50—55	36,606	30,353	6,253	24,933	5,420	114	6,139
55—60	33,617	28,412	5,205	23,202	5,210	55	5,150
60—65	25,949	22,035	3,914	17,255	4,780	49	3,865
65—70	19,305	16,435	2,870	12,107	4,328	30	2,840
70 och deröfver	15,611	12,879	2,732	7,890	4,989	20	2,712
Summa	993,287	637,593	355,694	253,657	383,936	1,610	354,084
Städerna.							
15—20	21,372	9,983	11,389	22	9,961	2	11,387
20—25	41,302	22,477	18,825	2,417	20,060	19	18,806
25—30	42,061	27,140	14,921	11,210	15,930	40	14,881
30—35	33,160	24,081	9,079	15,367	8,714	50	9,029
35—40	24,413	19,112	5,301	14,114	4,998	36	5,265
40—45	18,705	14,882	3,823	11,639	3,243	56	3,767
45—50	14,973	11,772	3,201	9,281	2,491	40	3,161
50—55	12,192	9,560	2,632	7,447	2,113	43	2,589
55—60	9,721	7,772	1,949	5,866	1,906	31	1,918
60—65	6,696	5,396	1,300	4,010	1,386	11	1,289
65—70	4,721	3,796	925	2,637	1,159	11	914
70 och deröfver	3,149	2,403	746	1,395	1,008	4	742
Summa	232,465	158,374	74,091	85,405	72,069	343	73,748

Generalsammandrag af de særskilda grupperna efter kön.

Grupper.	Landsbygden.							Städerna.						
	Hela antalet.	Deraf voro		Af männen voro		Af kvinnorna voro		Hela antalet.	Deraf voro		Af männen voro		Af kvin- norna voro	
		män.	qvin- nor.	gifta.	ej gifta.	gifta.	ej gifta.		män.	qvin- nor.	gifta.	ej gifta.	gifta.	ej gifta.
I. Hemmansegares m. fl. hemmavarande barn och mågar	382,845	196,694	186,151	9,087	187,607	630	185,521	1,881	886	995	15	871	1	994
II. Tjenstehjon	228,173	79,389	148,784	—	79,389	325	148,459	67,946	10,027	57,919	3,924	6,103	128	57,791
III. Arbetare utan uppgifvet yrke	141,800	127,512	14,288	70,938	56,574	323	13,965	49,314	44,058	5,256	28,712	15,346	49	5,207
IV. Arbetare med uppgifvet yrke	75,664	73,554	2,110	41,491	32,063	90	2,020	81,926	74,877	7,049	41,615	33,262	155	6,894
V. Statorpare	37,230	37,120	110	35,371	1,749	18	92	325	325	—	310	15	—	—
VI. Jordtorpare	87,660	83,715	3,945	74,841	8,874	223	3,722	247	235	12	209	26	—	12
VII. Yrkesförmän	12,194	12,194	—	9,569	2,625	—	—	3,939	3,939	—	2,796	1,143	—	—
VIII. Bokhållare vid yrkena	1,860	1,834	26	394	1,440	1	25	332	310	22	87	223	—	22
IX. Handelsbokhållare och biträden	2,236	1,956	280	245	1,711	—	280	12,921	10,083	2,838	2,290	7,793	10	2,828
X. Jernvägstjenstemän och betjente	7,243	7,243	—	5,928	1,315	—	—	3,849	3,849	—	2,807	1,042	—	—
XI. Sjömän	16,382	16,382	—	5,793	10,589	—	—	9,785	9,785	—	2,640	7,145	—	—
Summa	993,287	637,593	355,694	253,057	383,930	1,610	354,084	232,465	158,374	74,091	85,405	72,969	343	73,748

**Sammandrag för grupp I. Hemmansegares m. fl. hemmavarande
barn och mågar.**

Ålder, år	Hela antalet.	Deraf voro		Af männen voro		Af kvinnorna voro	
		män.	qvinnor.	gifta.	ej gifta.	gifta.	ej gifta.
Landsbygden.							
15—20	182,259	93,992	88,267	6	93,986	18	88,249
20—25	94,576	48,609	45,967	963	47,646	135	45,832
25—30	54,728	29,056	25,672	2,877	26,179	212	25,460
30—35	27,048	13,885	13,163	2,550	11,335	153	13,010
35—40	12,932	6,371	6,561	1,481	4,890	55	6,506
40—45	6,317	2,836	3,481	704	2,132	30	3,451
45—50	3,012	1,225	1,787	317	908	9	1,778
50—55	1,306	480	826	129	351	15	811
55—60	499	179	320	44	135	1	319
60—65	114	39	75	12	27	1	74
65—70	41	13	28	2	11	1	27
70 och deröfver .	13	9	4	2	7	—	4
Summa	382,845	196,694	186,151	9,087	187,607	630	185,521
Städerna.							
15—20	1,037	520	517	—	520	—	517
20—25	430	193	237	2	191	—	237
25—30	207	79	128	4	75	—	128
30—35	113	52	61	4	48	—	61
35—40	53	26	27	3	23	1	26
40—45	21	6	15	1	5	—	15
45—50	13	7	6	—	7	—	6
50—55	3	1	2	1	—	—	2
55—60	2	—	2	—	—	—	2
60—65	—	—	—	—	—	—	—
65—70	—	—	—	—	—	—	—
70 och deröfver .	2	2	—	—	2	—	—
Summa	1,881	886	995	15	871	1	994

Sammandrag för grupp II. Tjenstehjon.

Ålder, år.	Hela antalet.	Deraf voro		Af männen voro		Af kvinnorna voro	
		män.	kvinnor.	gifta.	ej gifta.	gifta.	ej gifta.
Landsbygden.							
15—20	75,956	27,289	48,667	—	27,289		48,658
20—25	63,801	24,625	39,176	—	24,625	28	39,148
25—30	34,461	12,519	21,942	—	12,519	55	21,887
30—35	16,603	4,933	11,670	—	4,933	54	11,616
35—40	9,504	2,555	6,949	—	2,555	47	6,902
40—45	7,087	1,828	5,259	—	1,828	24	5,235
45—50	5,791	1,466	4,325	—	1,466	28	4,297
50—55	4,691	1,242	3,449	—	1,242	33	3,416
55—60	3,864	1,061	2,803	—	1,061	18	2,785
60—65	2,849	809	2,040	—	809	14	2,026
65—70	1,947	594	1,353	—	594	9	1,344
70 och deröfver	1,619	468	1,151	—	468	6	1,145
Summa	228,173	79,389	148,784	—	79,389	325	148,459
Städerna.							
15—20	10,258	1,076	9,182	—	1,076	—	9,182
20—25	16,945	1,826	15,119	92	1,734	8	15,111
25—30	13,917	2,026	11,891	508	1,518	13	11,878
30—35	8,487	1,487	7,000	767	720	9	6,991
35—40	5,071	985	4,086	645	340	12	4,074
40—45	3,667	774	2,893	571	203	23	2,870
45—50	2,907	564	2,343	440	124	20	2,323
50—55	2,388	458	1,930	346	112	16	1,914
55—60	1,729	369	1,360	259	110	14	1,346
60—65	1,148	234	914	159	75	7	907
65—70	782	143	639	92	51	4	635
70 och deröfver	647	85	562	45	40	2	560
Summa	67,046	10,027	57,919	3,024	6,103	128	56,791

Sammandrag för grupp III. Arbetare utan uppgifvet yrke.

Ålder, år.	Hela antalet.	Deraf voro		Af männen voro		Af kvinnorna voro	
		män.	kvinnor.	gifta.	ej gifta.	gifta.	ej gifta.
Landsbygden.							
15—20	15,392	14,756	636	20	14,736	1	635
20—25	13,997	12,743	1,254	2,070	10,673	13	1,237
25—30	17,990	16,468	1,522	8,168	8,300	28	1,494
30—35	16,125	14,684	1,441	9,910	4,774	52	1,389
35—40	13,112	11,841	1,271	8,805	3,036	40	1,231
40—45	11,577	10,338	1,239	7,965	2,373	52	1,187
45—50	11,158	9,788	1,370	7,503	2,285	42	1,328
50—55	9,943	8,630	1,313	6,673	1,957	30	1,283
55—60	10,275	8,983	1,292	6,843	2,140	16	1,276
60—65	8,733	7,606	1,127	5,562	2,044	30	1,107
65—70	7,269	6,349	920	4,371	1,978	15	905
70 och deröfver	6,229	5,326	903	3,048	2,278	10	893
Summa	141,800	127,512	14,288	70,938	56,574	323	13,965
Städerna.							
15 - 20	1,286	862	424	2	860	—	424
20—25	4,208	3,372	836	643	2,729	—	836
25—30	7,178	6,392	786	3,141	3,251	5	781
30—35	7,415	6,787	628	4,591	2,196	11	617
35—40	6,286	5,831	455	4,351	1,480	3	452
40—45	5,459	4,960	399	3,908	1,052	8	391
45—50	4,662	4,255	407	3,363	892	3	404
50—55	3,996	3,607	389	2,855	752	9	380
55—60	3,485	3,130	355	2,439	691	6	349
60—65	2,450	2,213	237	1,668	545	1	236
65—70	1,844	1,639	205	1,152	487	2	203
70 och deröfver	1,145	1,010	135	599	411	1	134
Summa	40,314	44,058	5,256	28,712	15,346	40	5,207

Sammandrag för grupp IV. Arbetare med uppgifvet yrke.

Ålder, år.	Hela antalet.	Deraf voro		Af männen voro		Af kvinnorna voro	
		män.	kvinnor.	gifta.	ej gifta.	gifta.	ej gifta.
Landsbygden.							
15—20	11,411	11,084	327	26	11,058	—	327
20—25	10,544	10,163	381	1,622	8,541	6	375
25—30	11,422	11,115	307	5,983	5,132	13	294
30—35	9,775	9,549	226	7,255	2,294	14	212
35—40	7,826	7,657	169	6,448	1,209	8	161
40—45	6,496	6,355	141	5,527	828	13	128
45—50	5,542	5,400	142	4,700	700	11	131
50—55	4,196	4,067	129	3,500	567	7	122
55—60	3,414	3,290	124	2,797	493	8	116
60—65	2,487	2,415	72	1,934	481	5	67
65—70	1,515	1,468	47	1,100	368	2	45
70 och deröfver	1,036	991	45	599	392	3	42
Summa	75,664	73,554	2,110	41,491	32,063	90	2,020
Städerna.							
15—20	6,062	5,044	1,018	14	5,030	2	1,016
20—25	12,979	11,226	1,753	1,421	9,805	10	1,743
25—30	14,529	13,144	1,385	6,147	6,997	22	1,363
30—35	12,311	11,398	913	7,866	3,532	27	886
35—40	9,365	8,852	513	6,867	1,985	19	494
40—45	7,129	6,728	401	5,441	1,287	23	378
45—50	5,699	5,344	355	4,256	1,085	16	339
50—55	4,526	4,264	262	3,318	946	11	244
55—60	3,668	3,468	200	2,561	907	10	190
60—65	2,655	2,524	131	1,857	667	2	129
65—70	1,822	1,748	74	1,211	537	5	69
70 och deröfver	1,181	1,137	44	653	484	1	43
Summa	81,926	74,877	7,049	41,615	33,262	155	6,894

Sammandrag för grupp V. Statorpare.

Ålder, år.	Hela antalet.	Deraf voro		Af männen voro		Af kvinnorna voro	
		män.	qvinnor.	gifta.	ej gifta.	gifta.	ej gifta.
Landsbygden.							
15—20	131	132	1	8	123	—	1
20—25	1,762	1,753	9	1,500	253	—	9
25—30	5,959	5,948	11	5,759	189	2	9
30—35	6,607	6,597	10	6,478	119	3	7
35—40	5,516	5,508	5	5,391	117	1	4
40—45	4,819	4,806	13	4,680	126	5	8
45—50	3,939	3,930	9	3,790	140	2	7
50—55	3,266	3,248	18	3,082	166	3	15
55—60	2,529	2,519	10	2,352	167	1	9
60—65	1,414	1,406	8	1,270	136	—	8
65—70	883	875	8	753	122	1	7
70 och deröfver	407	399	8	308	91	—	8
Summa	37,230	37,120	110	35,371	1,749	18	92
Städerna.							
15—20	—	—	—	—	—	—	—
20—25	9	9	—	8	1	—	—
25—30	32	32	—	32	—	—	—
30—35	57	57	—	57	—	—	—
35—40	52	52	—	52	—	—	—
40—45	48	48	—	46	2	—	—
45—50	40	40	—	37	3	—	—
50—55	31	31	—	28	3	—	—
55—60	31	31	—	28	3	—	—
60—65	10	10	—	10	—	—	—
65—70	10	10	—	9	1	—	—
70 och deröfver	5	5	—	3	2	—	—
Summa	325	325	—	310	15	—	—

Sammandrag för grupp VI. Jordtorpare.

Ålder, år.	Hela antalet.	Deraf voro		Af männen voro		Af kvinnorna voro	
		män.	kvinnor.	gifta.	ej gifta.	gifta.	ej gifta.
Landsbygden.							
15—20	36	31	5	1	30	—	5
20—25	750	736	14	474	262	2	12
25—30	4,228	4,162	66	3,576	586	19	47
30—35	7,451	7,355	96	6,782	573	28	68
35—40	9,051	8,876	175	8,355	521	54	121
40—45	9,961	9,667	294	9,139	528	48	246
45—50	11,036	10,631	405	9,977	654	23	382
50—55	10,847	10,335	512	9,514	821	26	486
55—60	11,445	10,790	655	9,822	968	11	644
60—65	9,548	8,959	589	7,823	1,136	9	580
65—70	7,259	6,746	513	5,602	1,144	2	511
70 och deröfver	6,048	5,427	621	3,776	1,651	1	620
Summa	87,660	83,715	3,945	74,841	8,874	223	3,722
Städerna.							
15—20	—	—	—	—	—	—	—
20—25	2	2	—	1	1	—	—
25—30	9	9	—	8	1	—	—
30—35	12	11	1	11	—	—	1
35—40	26	26	—	24	2	—	—
40—45	31	31	—	28	3	—	—
45—50	28	28	—	26	2	—	—
50—55	33	32	1	30	2	—	1
55—60	30	29	1	26	3	—	1
60—65	28	24	4	21	3	—	4
65—70	25	21	4	18	3	—	4
70 och deröfver	23	22	1	16	6	—	1
Summa	247	235	12	209	26	—	12

Sammandrag för grupp VII. Yrkesförmän.

Ålder, år.	Hela antalet.	Deraf voro		Af männen voro		Af kvinnorna voro	
		män.	qvinnor.	gifta.	ej gifta.	gifta.	ej gifta.
Landsbygden.							
15—20	45	45	—	4	42	—	—
20—25	462	462	—	113	349	—	—
25—30	1,610	1,610	—	840	770	—	—
30—35	2,166	2,166	—	1,677	489	—	—
35—40	2,042	2,042	—	1,778	264	—	—
40—45	1,795	1,795	—	1,610	185	—	—
45—50	1,488	1,488	—	1,342	146	—	—
50—55	1,069	1,069	—	958	111	—	—
55—60	715	715	—	628	87	—	—
60—65	435	435	—	369	66	—	—
65—70	211	211	—	152	59	—	—
70 och deröfver	156	156	—	99	57	—	—
Summa	12,194	12,194	—	9,560	2,625	—	—
Städerna.							
15—20	51	51	—	1	50	—	—
20—25	344	344	—	61	283	—	—
25—30	597	597	—	292	305	—	—
30—35	649	649	—	490	159	—	—
35—40	608	608	—	504	104	—	—
40—45	479	479	—	407	72	—	—
45—50	422	422	—	367	55	—	—
50—55	324	324	—	290	34	—	—
55—60	221	221	—	191	30	—	—
60—65	133	133	—	104	29	—	—
65—70	71	71	—	58	13	—	—
70 och deröfver	40	40	—	31	9	—	—
Summa	3,930	3,930	—	2,706	1,143	—	—

Sammandrag för grupp VIII. Bokhållare vid yrkena.

Ålder, år.	Hela antalet.	Deraf voro		Af männen voro		Af kvinnorna voro	
		män.	qvinnor.	gifta.	ej gifta.	gifta.	ej gifta.
Landsbygden.							
15—20	91	89	2	—	89	—	2
20—25	416	412	4	9	403	—	4
25—30	474	465	9	60	405	—	9
30—35	308	302	6	77	225	—	6
35—40	233	233	—	99	134	—	—
40—45	115	113	2	49	64	1	1
45—50	80	78	2	34	44	—	2
50—55	62	61	1	33	28	—	1
55—60	34	34	—	14	20	—	—
60—65	19	19	—	7	12	—	—
65—70	21	21	—	9	12	—	—
70 och deröfver	7	7	—	3	4	—	—
Summa	1,860	1,834	26	394	1,440	1	25
Städerna.							
15—20	13	13	—	—	13	—	—
20—25	78	72	6	3	69	—	6
25—30	65	60	5	6	54	—	5
30—35	63	59	4	20	39	—	4
35—40	38	36	2	20	16	—	2
40—45	34	31	3	17	14	—	3
45—50	17	16	1	9	7	—	1
50—55	8	7	1	3	4	—	1
55—60	6	6	—	5	1	—	—
60—65	5	5	—	4	1	—	—
65—70	4	4	—	—	4	—	—
70 och deröfver	1	1	—	—	1	—	—
Summa	332	310	22	87	223	—	22

Sammandrag för grupp IX. Handelsbokhållare och biträden.

Ålder, år.	Hela antalet.	Deraf voro		Af männen voro		Af kvinnorna voro	
		män.	kvinnor.	gifta.	ej gifta.	gifta.	ej gifta.
Landsbygden.							
15—20.....	397	365	32	1	364	—	32
20—25.....	654	571	83	11	560	—	83
25—30.....	497	433	64	45	388	—	64
30—35.....	309	259	50	68	191	—	50
35—40.....	167	144	23	48	96	—	23
40—45.....	90	78	12	34	44	—	12
45—50.....	49	43	6	15	28	—	6
50—55.....	31	26	5	10	16	—	5
55—60.....	26	25	1	6	19	—	1
60—65.....	7	4	3	4	—	—	3
65—70.....	3	2	1	1	1	—	1
70 och deröfver.....	6	6	—	2	4	—	—
Summa	2,236	1,956	280	245	1,711	—	280
Städerna.							
15—20.....	1,267	1,019	248	1	1,018	—	248
20—25.....	3,419	2,545	874	46	2,499	1	873
25—30.....	2,972	2,246	726	316	1,930	—	726
30—35.....	2,032	1,560	472	508	1,052	3	469
35—40.....	1,270	1,052	218	498	554	1	217
40—45.....	800	688	112	341	347	2	110
45—50.....	443	354	89	211	143	1	88
50—55.....	323	276	47	160	116	—	47
55—60.....	197	166	31	100	66	1	30
60—65.....	97	83	14	56	27	1	13
65—70.....	64	61	3	38	23	—	3
70 och deröfver.....	37	33	4	15	18	—	4
Summa	12,921	10,083	2,838	2,200	7,793	10	2,828

Sammandrag för grupp X. Jernvägstjenstemän och betjente.

Ålder, år.	Hela antalet.	Deraf voro		Af männen voro		Af kvinnorna voro	
		män.	qvinnor.	gifta.	ej gifta.	gifta.	ej gifta.
Landsbygden.							
15—20.....	100	100	—	—	100	—	—
20—25.....	435	435	—	98	337	—	—
25—30.....	997	997	—	648	349	—	—
30—35.....	1,264	1,264	—	1,084	180	—	—
35—40.....	1,436	1,436	—	1,326	100	—	—
40—45.....	1,229	1,229	—	1,146	83	—	—
45—50.....	761	761	—	718	43	—	—
50—55.....	463	463	—	427	36	—	—
55—60.....	305	305	—	270	35	—	—
60—65.....	167	167	—	145	22	—	—
65—70.....	61	61	—	48	13	—	—
70 och deröfver.....	25	25	—	18	7	—	—
Summa	7,243	7,243	—	5,928	1,315	—	—
Städerna.							
15—20.....	57	57	—	—	57	—	—
20—25.....	359	359	—	62	297	—	—
25—30.....	591	591	—	326	265	—	—
30—35.....	656	656	—	488	168	—	—
35—40.....	757	757	—	664	93	—	—
40—45.....	602	602	—	544	58	—	—
45—50.....	354	354	—	325	29	—	—
50—55.....	233	233	—	202	31	—	—
55—60.....	143	143	—	122	21	—	—
60—65.....	62	62	—	47	15	—	—
65—70.....	26	26	—	20	6	—	—
70 och deröfver.....	9	9	—	7	2	—	—
Summa	3,849	3,849	—	2,807	1,042	—	—

Sammandrag för grupp XI. Sjömän.

Ålder, år.	Hela antalet.	Deraf voro		Af männen voro		Af kvinnorna voro	
		män.	qvinnor.	gifta.	ej gifta.	gifta.	ej gifta.
Landsbygden.							
15—20.....	1,357	1,357	—	3	1,354	—	—
20—25.....	3,550	3,550	—	218	3,332	—	—
25—30.....	3,633	3,633	—	842	2,791	—	—
30—35.....	2,495	2,495	—	1,080	1,415	—	—
35—40.....	1,635	1,635	—	902	733	—	—
40—45.....	1,196	1,196	—	793	403	—	—
45—50.....	937	937	—	689	248	—	—
50—55.....	732	732	—	607	125	—	—
55—60.....	511	511	—	426	85	—	—
60—65.....	176	176	—	129	47	—	—
65—70.....	95	95	—	69	26	—	—
70 och deröfver.....	65	60	—	35	30	—	—
Summa	16,382	16,382	—	5,703	10,589	—	—
Städerna.							
15—20.....	1,341	1,341	—	4	1,337	—	—
20—25.....	2,529	2,529	—	78	2,451	—	—
25—30.....	1,964	1,964	—	430	1,534	—	—
30—35.....	1,365	1,365	—	565	800	—	—
35—40.....	887	887	—	486	401	—	—
40—45.....	535	535	—	335	200	—	—
45—50.....	388	388	—	244	144	—	—
50—55.....	327	327	—	214	113	—	—
55—60.....	209	209	—	135	74	—	—
60—65.....	108	108	—	84	24	—	—
65—70.....	73	73	—	39	34	—	—
70 och deröfver.....	59	59	—	26	33	—	—
Summa	9,785	9,785	—	2,040	7,145	—	—

Föräldralösa barn.

62

Generalsammandrag efter åldersgrupper. Hela riket. Landsbygd och städer.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Ålder.	Barn, för hvilka i utdraget				Barn, som i utdraget kallas		S å l e d e s :				Summa här upptagna barn.
	uppgifves, att fadern lefver och är enkling.	fadern ej finnes upptagen och modern uppgifves vara		hvarken fader eller moder uppgifves.	Fosterbarn.	Myndlingar.	»Faderlösa». (Kol. 3+4.)	»Moderlösa». (Kol. 2.)	»Föräldralösa». (Kol. 5.)	Fosterbarn och myndlingar.	
		enka.	ogift.								
Hela riket.											
0—5 år	5,614	9,944	29,935	2,427	3,132	7	39,879	5,614	2,427	3,139	51,059
5—10 »	12,069	22,553	16,919	4,098	4,394	36	39,472	12,069	4,098	4,430	60,069
10—15 »	17,132	36,278	12,049	8,273	5,966	86	48,327	17,132	8,273	6,052	79,784
Summa	34,815	68,775	58,903	14,798	13,402	129	127,678	34,815	14,798	13,621	190,912
Landsbygden.											
0—5 år	4,609	7,564	22,753	1,698	1,270	7	30,317	4,609	1,698	1,277	37,901
5—10 »	10,038	17,474	13,179	3,031	2,561	35	30,658	10,038	3,031	2,596	46,318
10—15 »	14,529	28,458	9,446	5,918	4,048	74	37,904	14,529	5,918	4,122	62,473
Summa	29,176	53,496	45,378	10,647	7,879	116	98,874	29,176	10,647	7,995	146,602
Städerna.											
0—5 år	1,005	2,380	7,182	729	1,862	—	9,562	1,005	729	1,862	13,158
5—10 »	2,031	5,079	3,740	1,067	1,833	1	8,819	2,031	1,067	1,834	13,751
10—10 »	2,603	7,820	2,603	2,355	1,918	12	10,423	2,603	2,355	1,930	17,311
Summa	5,639	15,279	13,525	4,151	5,613	13	28,804	5,639	4,151	5,626	44,220